

Talvivaara-uutisoinnin osapuolet toimijoina

Kiti Salonen

Tampereen yliopisto

Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

Suomen kieli

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2015

Tampereen yliopisto
Suomen kieli
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

SALONEN KITI: Talvivaara-utisoinnin osapuolet toimijoina

Pro gradu -tutkielma, 77 sivua + 1 liite
Huhtikuu 2015

Tässä tutkielmassa tarkastellaan sanomalehtien muodostamaa kuvaa Talvivaara-utisoinnin toimijoista. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia merkityksiä toimijoista tuotetaan ja millaisin kielellisin keinoin merkityksenannot tehdään. Tutkielman lopussa pohditaan lyhyesti saatujen tulosten sosiokulttuurista merkitystä.

Tutkielman aineisto koostuu 129 uutisesta, joista 47 on julkaistu Helsingin Sanomissa ja 82 Kainuun Sanomissa. Aineisto on kerätty marraskuussa 2012 ilmestyneistä lehdistä. Tuolloin Talvivaara sai kipsisakka-altaan vuodon vuoksi runsaasti mediahuomiota ja paikallisesta kriisistä kasvoi valtakunnallinen konflikti.

Teoreettiselta taustaltaan tutkielma on sosiaaliseen konstruktionismiin ja funktionaaliseen kielikäsitteiden pohjautuvaa tekstin- ja diskurssintutkimusta. Tutkielmassa kieli nähdään todellisuuden merkityksellistäjänä. Se, miten kieltä käytetään tässä yhteiskunnassa ja kulttuurissa, vaikuttaa siihen, miten tämän yhteiskunnan ja kulttuurin jäsenet hahmottavat maailmaa.

Luonteeltaan tutkielma on kvalitatiivista tutkimusta. Aineistoa analysoidaan kolmen kielenpiirteiden osalta: verbien luokittelun, semanttisten roolien ja nimeämisen. Tutkielmassa kielitiede yhdistyy yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen ja kulttuurintutkimukseen, kuitenkin niin että pääpaino on lingvistisessä analyysissä.

Tutkielman tulosten perusteella medialla on osansa Talvivaaran tapauksen konfliktoitumisessa. Sekä Helsingin Sanomissa että Kainuun Sanomissa Talvivaara-yhtiö nähdään ongelmana, joskin eri syistä. Helsingin Sanomissa ongelmapuheen taustalla vaikuttaa haittadiskurssi, Kainuun Sanomissa huoli Kainuun työpaikoista ja aluetaloudellisesta kehityksestä. Kainuun elykeskuksen rooli on olla molemmissa lehdissä epäluotettava toimija, jota muut toimijat kritisoivat puolueellisuudesta, pehmeistä toimista ja valvonnan laiminlyönnistä. Tarkastelluista toimijoista poliitikot pystyvät vahvimmin määräämään itse oman mediajulkisuutensa sisällön. Ympäristöministeri Ville Niinistö näyttäytyy uutisissa ensisijassa Talvivaaran vastustajana, kehitysministeri Heidi Hautala Talvivaaran vastuullisuutta peräänkuuluttavana toimijana. Helsingin Sanomissa paikallisia asukkaita, mökkiläisiä ja yrittäjiä koskevassa utisoinnissa on tunnejournalistisia piirteitä: paikalliset ovat uutisissa uhreja, joiden kokemuksilla vedotaan lukijoiden tunteisiin. Kainuun Sanomissa nousee esiin paikallisten kylläntyminen kaivoksen jatkuviin ongelmiin, vaikkakin paikalliset muistavat myös Talvivaaran positiivisen merkityksen seudulle. Toimijoista mielenosoittajia kohdellaan uutisissa arvolutautuneimmin. Helsingin Sanomissa kojärveläinen diskurssi on luonnollistunut. Kun mielenosoittajat eivät täytä diskurssin mukaisia odotuksia, heihin yhdistetään uutisissa ironisia piirteitä. Kainuun Sanomissa kojärveläinen diskurssi ei ole yhtä voimakas, ja mielenosoittajat näyttäytyvät ensi sijassa vaikuttamaan pyrkivinä toimijoina.

Avainsanat: toimijuus, nimeäminen, semanttiset roolit, verbien luokittelu, tekstin- ja diskurssintutkimus.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuskysymykset ja aiempi tutkimus	3
1.2. Tutkimusaineisto	4
1.3. Talvivaaran tie Kainuun pelastajasta valtakunnalliseksi konfliktiksi	5
1.4. Tutkimuksen kulku	8
2. Teoriatausta	10
2.1. Sosiaalinen konstruktionismi	10
2.1.1. Sosiaalisen konstruktionismin suhde kielitieteeseen	11
2.1.2. Funktionaalinen lähestymistapa kieleen	12
2.2. Tekstin- ja diskurssintutkimus	13
2.2.1. Käsitys teksteistä	15
2.2.2. Tekstin suhde kontekstiin	15
2.2.3. Tekstin suhde diskurssiin	16
2.2.4. Uutinen tekstilajina	17
3. Analysoinnin metodiset välineet	19
3.1. Argumenttirakenne	20
3.2. Verbien luokittelu	21
3.3. Semanttiset roolit	24
3.4. Piilotetut tekijät	26
3.5. Nimeäminen	28
4. Talvivaara-uutisoinnin toimijat	30
4.1. Talvivaara-yhtiö	30
4.1.1. Talvivaara-yhtiön nimeäminen	31
4.1.2. Talvivaara-yhtiön semanttiset roolit ja toiminnan kuvaaminen	32
4.2. Kainuun ely-keskus	36
4.2.1. Ely-keskuksen nimeäminen	37
4.2.2. Ely-keskuksen semanttiset roolit ja toiminnan kuvaaminen	38
4.3. Poliitikot	41
4.3.1. Ville Niinistö	42
4.3.2. Heidi Hautala	46
4.4. Paikalliset asukkaat, mökkiläiset ja yrittäjät	47
4.4.1. Paikallisten nimeäminen	48
4.4.2. Paikallisten semanttiset roolit ja toiminnan kuvaaminen	49
4.5. Mielenosoittajat	52
4.5.1. Mielenosoittajien nimeäminen	53
4.5.2. Mielenosoittajien semanttiset roolit ja toiminnan kuvaaminen	54
5. Yhteenveto	59
5.1. Yhteenveto Helsingin Sanomien tuloksista	59
5.2. Yhteenveto Kainuun Sanomien tuloksista	62
6. Lopuksi	66
6.1. Tulosten sosiokulttuurinen merkitys	66
6.2. Aineiston ja tutkimusmenetelmän arviointia	70
6.3. Jatkotutkimusmahdollisuudet	71
Lähteet	73
Liite 1: Aineisto	78

1. Johdanto

Marraskuun 4. päivänä vuonna 2012 tarkastuskierroksella olleet Talvivaaran kaivososakeyhtiön työntekijät havaitsivat kaivoksen kipsisakka-altaassa vuodon (Onnettomuustutkintakeskus 2014: 9). Vuotokohta onnistuttiin paikantamaan kolme päivää myöhemmin, mutta metallipitoisen veden valumista luontoon ei saatu heti pysäytettyä. Kainuun ely-keskus suositteli alueen asukkaita välttämään uimista kaivoksen lähivesistöissä ja saastuneen veden käyttämistä talousvetenä. Pelastuslaitoksen ja puolustusvoimien avustuksella yhtiö sai tukittua vuodon noin viikko vuodon havaitsemisen jälkeen. (Tiainen, Sairinen & Mononen 2014: 41.) Sinä aikana altaasta ehti vuotaa ympäristölle vahingollista vettä ja sakkua noin 1,2 miljoonaa kuutiometriä, josta viidesosa päätyi kaivosalueen ulkopuolelle (Onnettomuustutkintakeskus 2014: 9). Kainuun ely-keskus teki kipsisakka-altaan vuodosta tutkintapyynnön, ja Oulun poliisilaitoksen rikostutkintayksikkö aloitti esitutkinnan (Tiainen ym. 2014: 41). Talvivaaran tapausta alettiin tutkia 2000-luvun vakavimpana ympäristöonnettomuutena Suomessa.

Kipsisakka-altaan vuoto ja sitä seuranneet tapahtumat saivat mediassa runsaasti huomiota. Ympäristöministeriön mediaseurantaan kirjautui marraskuun alun ja joulukuun puolen välin välisenä aikana 5 210 Talvivaaraa koskevaa uutista tai artikkelia (Onnettomuustutkintakeskus 2014: 29).¹ Talvivaaran konfliktoitumista tutkineiden Tiaisen, Sairisen ja Monosen (2014) mukaan kipsisakka-altaan vuoto oli Talvivaaran kriisiytymisen siihenastinen huipentuma: paikallisesta kiistasta kasvoi valtakunnallinen konflikti, joka ei koskettanut enää ainoastaan paikallisia asukkaita vaan myös muita toimijoita. Talvivaaran ympäristöonnettomuutta tutkinut Onnettomuustutkintakeskus (2014: 30) jakaa selvityksessään kipsisakkavuodon ja sitä seuranneiden tapahtumien aikaan mediakentässä olleet toimijat viiteen ryhmään: yhtiöön, viranomaisiin, kansalaisiin, poliittisiin puolueisiin sekä luonnonsuojeluliikkeisiin ja -järjestöihin. Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen näitä Talvivaara-uutisoinnin toimijaryhmiä, joskin hieman rajatummin ja henkilöidymmin. Tässä tutkielmassa analyysin kohteena ovat Talvivaara-yhtiö, viranomaisista Kainuun ely-keskus ja kansalaisista paikalliset asukkaat, mökkiläiset ja yrittäjät. Poliittisten puolueiden sijaan tarkastelen yksittäisiä poliitikkoja: Ville Niinistöä ja Heidi Hautalaa. Viidennen toimijaryhmän muodostavat Talvivaaraa vastustavat mielenosoittajat, joihin lasken kuuluvaksi myös Stop Talvivaara -liikkeen edustajat.

---

¹ Median Talvivaaraa kohtaan osoittaman kiinnostuksen mittasuhteista kertoo jotakin myös vertailu Norilsk Nickelin saamaan mediahuomioon. Heinäkuussa 2014 Norilsk Nickelin Harjavallan tehtaalta päätyi nikkeliä jäähdytysveden mukana Kokemäenjokeen. Ympäristöonnettomuuden nikkeli päästöt olivat yli 30 kertaa suuremmat kuin Talvivaarassa kaksi vuotta aiemmin (Meritähti 2014). Silti Norilsk Nickel sai mediassa huomattavasti vähemmän julkisuutta kuin Talvivaara.

Tutkielmassa tarkoitukseni on selvittää, millaisia merkityksiä toimijoista tuotetaan Talvivaaraa koskevassa sanomalehti uutisoinnissa ja millaisin kielellisin keinoin merkityksenannot tehdään. Tutkielman lopussa pohdin lyhyesti saatujen tulosten sosiokulttuurista merkitystä. Teoreettiselta taustaltaan tutkielma on laadullista sosiaaliseen konstruktionismiin ja funktionaaliseen kielikäsitteeseen pohjautuvaa tekstin- ja diskurssintutkimusta, jossa aineistoa analysoidaan verbien luokittelun, semanttisten roolien ja nimeämisen osalta. Tutkielmassa kielitiede yhdistyy yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen ja kulttuurintutkimukseen, kuitenkin niin että pääpaino on lingvistisessä analyysissä.

Tutkielman tarkoituksena on antaa tietoa median, tässä tapauksessa sanomalehtien, kielenkäytöstä. Median käyttämän kielen analysoimisen tärkeys korostuu informaatiotulvan lisääntyessä ja monipuolistuessa. Nyky-yhteiskunnassa tarvitaan tietoa siitä, mistä media viestii, millä tavalla se viestii ja mikä on viestien vaikutus kansalaisten arkipäivään. Lehtikielen tutkimus palvelee myös kriittisen lukutaidon osaamisessa tarvittavia taitoja. (Varis 2004: 15, 22.) Tässä tutkielmassa ymmärrän kielen toiminnaksi ja valintojen tekemiseksi. Heikkisen (1999: 50–57) mukaan journalistien tekemät kielelliset valinnat ovat poikkeuksellisia sikäli, että valinnoista rakentuvat tekstit saavuttavat laajan yleisön. Näin ollen journalistien kielenkäyttö vaikuttaa myös yleisön tapaan käyttää kieltä. Vaikutus voi olla joko olemassa olevaa säilyttävää tai muuttavaa. Journalistien tuottamien tekstien analysoiminen antaa lisäksi tietoa vakiintuneista yhteiskunnallisista ja viestinnällisistä käytänteistä sekä luonnollistuneista kielenkäyttötavoista. Joko tiedostetusti tai tiedostamatta tehdyt kielelliset valinnat rakentavat tietynlaista kuvaa maailmasta. Jos samansuuntaiset kielenkäyttötavat toistuvat julkisessa kielenkäytössä, niistä tulee vähitellen yhteistä kielitajuamme, yhteisiä sosiaalisia merkityksiämme.

Talvivaaran tapauksessa ongelmien nousu julkiseen tietoisuuteen ja kansalaisten mobilisoituminen on tapahtunut pitkälti median välityksellä. Medialla on ollut suuri rooli mielipidevaikuttajana, sillä harvalla kansalaisella, tai edes päättäjällä, on omakohtaisia kokemuksia kaivosteollisuudesta tai Talvivaaran toiminnasta. (Tiainen ym. 2014: 6–17.) Talvivaara uutisoinnin toimijoiden kannalta median tekemät merkityksellistämiset ja rooleihin asettamiset vaikuttavat siihen, millaisia mielikuvia kansalaiset muodostavat toimijoista, miten toimijoihin suhtaudutaan ja miten heitä kohdellaan.

Talvivaaraa koskeva toimijuustutkimus on ajankohtainen paitsi tapaustutkimuksena myös laajempaan toimintakenttään suhteutettuna: Kaivosteollisuus on Suomessa kasvava ala. Suomen kansallisen mineraalistrategian tavoitteena on, että vuoteen 2050 mennessä Suomi on mineraalien kestävästi hyödyntämisen globaali edelläkävijä ja mineraaliala on yksi kansanta-

loutemme tukipilareista. (Kokko 2013: 69.) Talvivaaran tapaus vaikuttaa väistämättä siihen, millaista keskustelua kaivosteollisuudesta käydään Suomessa tulevaisuudessa. Tapaus on tuonut yleiseen tietoisuuteen sekä kaivosteollisuuden hyödyt, työllisyyden ja taloudelliset edut, mutta myös alaan liittyvät riskit (Tiainen ym. 2014: 59). Kaivosteollisuuden lisäksi talous- ja ympäristödiskurssin vastakkainasettelu koskettaa myös esimerkiksi tekopohjavesihankkeista, tuulivoimasta tai ydinvoimasta käytävää keskustelua. Vuoropuhelussa kohtaavat useat eri toimijat, joiden lähtökohdat ja päämäärät poikkeavat toisistaan. Yleisen mielipiteen muodostumisen kannalta on merkityksellistä, millaista kuvaa näistä toimijoista tuotetaan mediassa.

1.1. Tutkimuskysymykset ja aiempi tutkimus

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen Talvivaara-uutisoinnin toimijoista muodostuvaa kuvaa. Tutkielmassa pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Millaisia merkityksiä Talvivaara-uutisoinnin toimijoista tuotetaan?
- 2) Millaisin kielellisin keinoin merkityksiä tuotetaan?
- 3) Miten Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien esitystavat eroavat toisistaan?
- 4) Mitä sosiokulttuurisia merkityksiä saaduilla tuloksilla on?

Tutkielman analyysiosassa pääpaino on kysymyksissä 1–3. Kysymysten avulla tutkin toimijoiden kategorisointia, kielenkäyttöä merkitysten tuottajana sekä tehtyjen ja tekemättömien valintojen merkitystä. Tutkielman päätteeksi pohdin lyhyesti saatujen tulosten sosiokulttuurista merkitystä. Erityisesti kysymyksen 4 osalta lingvistinen analyysi yhdistyy yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen ja kulttuurintutkimukseen.

Tutkielma on luokiteltavissa tekstin- ja diskurssintutkimukseksi, jota tehdään useilla tutkimusaloilla: muun muassa humanistisissa tieteissä, yhteiskuntatieteissä ja kasvatustieteissä (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 7–8, Luukka 2000: 133–134). Aiemmin kun toimijuutta on tutkittu mediateksteistä kielitieteellisestä näkökulmasta, tarkastelun kohteena ovat olleet esimerkiksi väestön marginaaliryhmät ja kansallisuuteen perustuvat ryhmät. Mary Sykes (1985) on tutkinut kodittomien mustien nuorten rooleja lehtiartikkeleissa ja Norman Fairclough (1997) köyhien esittämistä televisio-ohjelmissa. Outi Blomqvist (1996) on tarkastellut suomalaisten sanomalehtien tapaa kirjoittaa maahamme saapuvista pakolaisista ja Jukka Lausmaa (1999) israelilaisista ja palestiinalaisista muodostuvaa kuvaa sanomalehti Kalevan uutisissa.

Pekka Pällin (2003) väitöstutkimus on esimerkki laajemmasta toimijuustutkimuksesta, jossa selvitetään, miten yksilö rakentuu kielenkäytössä ryhmän jäseneksi ja omasta ryhmästä irtautuvaksi subjektiksi.

Suomessa Talvivaara-aiheisia tutkimuksia on tehty ja niitä on tekeillä useita, mutta Talvivaara-uutisoinnin toimijoita ei tiettävästi ole tutkittu aiemmin. Tehdyt Talvivaara-aiheiset tutkimukset sijoittuivat useaan eri tieteenalaan. Heidi Tiainen, Rauno Sairinen ja Tuija Mononen (2014) ovat tutkineet Talvivaaran kaivoshankkeen konfliktoitumista osana Suomen Akatemian rahoittamaa, Suomen kaivostoimintaa koskevaa tutkimusta. Johtamisen pro gradussa Anni Ylipiessa (2013) tarkastelee organisaation epäonnistumisen diskursiivista rakentumista Talvivaaran tapauksessa ja Elina Kempainen (2013) matkailuntutkimuksen pro gradussa Talvivaaran vaikutusta Vuokatin matkailulliseen imagoon. Suomen kielen oppiaineessa Talvivaara-aiheisia tutkimuksia on niin ikään tehty. Ville Kilpiä (2013) tutkii pro gradussaan Talvivaaran pörssitiedotteiden ja -analyysien kielellisiä asenteita ja Jenni Koponen (2014) Talvivaaran kriisiviestintää.

1.2. Tutkimusaineisto

Tutkielman aineisto koostuu Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa marraskuussa 2012 julkaistuista Talvivaara-aiheisista uutisista. Valitsin kyseisen ajankohdan uutiset aineistoksi siksi, että marraskuussa 2012 Talvivaarasta uutisoitiin mediassa runsaasti; kipsisakka-altaan vuoto teki paikallisesta kriisistä valtakunnallisen konfliktin. Tässä tutkielmassa uutisilla tarkoitetaan Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien uutissivuilla (A-osiossa) julkaistuja tekstejä. Aineisto sisältää uutisia, kainalouutisia ja sähkeuutisia. Olen rajannut aineistoa niin, että olen jättänyt tutkielman ulkopuolelle sellaiset Talvivaaraan liittyvät uutiset, joissa tässä tutkielmassa analysoidut toimijat eivät esiinny. Rajauksen jälkeen aineiston kooksi tuli 129 uutistekstiä. Uutisteksteistä 47 on Helsingin Sanomista ja 82 Kainuun Sanomista. Tutkielmassa tarkastelen leipätekstejä otsikoineen. Kuvat ja niihin liittyvät kuvatekstit olen rajannut tutkielman ulkopuolelle².

---

² Leipäteksti ja kuva sekä lehtijutun oheis- eli paratekstit – kuvatekstit, otsikko, ingressi ja nostot – muodostavat yhdessä lehtijutun kokonaisuuden (Heikkilä 2006: 264). Tärkeästä asemastaan huolimatta olen jättänyt kuvat ja kuvatekstit tässä tutkielmassa analyysin ulkopuolelle. Kuvien analysointi edellyttäisi visuaalisten analysointimenetelmien käyttöä. Paratekstien joukossa kuvatekstit ovat sikäli erityisasemassa, että ne kytkeytyvät kiinteimmin kuvaan. Kuvatekstit eroavat leipätekstistä tyografialtaan, viittaussuhteiltaan sekä tekstuaalisilta ja kielellisiltä piirteiltään. (mt. 264, 22.)

Valitsin Helsingin Sanomat aineistoni toiseksi aineistolähteeksi siksi, että Helsingin Sanomat edustaa valtakunnallista mediaa. Maan suurimmalla, sitoutumattomalla päivälehdellä on päivittäin 742 000 lukijaa (Sanoman internetsivut). Kainuun Sanomat ilmestyy Helsingin Sanomien tavoin seitsemänä päivänä viikossa. Kainuun Sanomat on kuitenkin Helsingin Sanomia selvästi alueellisempi lehti. Lehden keskuspaikkana on Kajaani ja levikkialueena Kainuu, jossa myös Talvivaaran kaivos sijaitsee. Kainuun Sanomilla on päivittäin 52 000 lukijaa. (Kainuun Sanomien internetsivut.) Kainuun Sanomia julkaisee Alma Media Kustannus Oy ja Helsingin Sanomia Sanoma Oyj (Kainuun Sanomien internetsivut, Sanoman internetsivut). Eri julkaisijoiden ansiosta aineistoon ei sisälly päällekkäistä aineistoa eli uutistekstejä, jotka olisi julkaistu identtisinä molemmissa lehdissä. Molempien lehtien osalta aineistoon kuuluu useiden eri toimittajien kirjoittamia uutistekstejä. Tästä syystä en tarkastele uutisia toimittajien henkilökohtaisen työn tuloksena vaan Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa julkaistuinä mediateksteinä, jotka yhdessä tuottavat kuvaa Talvivaara-uutisoinnin toimijoista.

1.3. Talvivaaran tie Kainuun pelastajasta valtakunnalliseksi konfliktiksi

Talvivaaran kaivos sijaitsee Kainuun maakunnassa Sotkamossa. Talvivaaran alue oli luonnontilainen siihen saakka, kunnes Talvivaaran kaivososakeyhtiö osti vuonna 2004 Outokumpu-konsernilta oikeudet alueen malmiesiintymiin Kuusilampeen ja Kolmisoppiin. (Talvivaaran internetsivut.) Talvivaaran pääomistaja ja toimitusjohtaja Pekka Perä maksoi entiselle työntantajalleen Outokummulle kaivosoikeuksista yhden euron (Tiainen ym. 2014: 22). Kauppaan sisältyi oikeus käyttää Outokummun bioliuotusta koskevia koe- ja tutkimustietoja. Outokumpu oli hankkinut kaivosoikeudet Talvivaaran kaivosesiintymiin vuonna 1986, ja Suomen Geologinen tutkimuskeskus oli tehnyt Talvivaaran alueella tutkimuksia jo vuosina 1977–1983. Outokumpu ei kuitenkaan koskaan aloittanut malmintuotantoa alueella, sillä vaikka malmiesiintymät oli todettu suuriksi, niiden malmipitoisuudet havaittiin suhteellisen alhaisiksi. Tämän vuoksi esiintymien hyödyntämistä tavanomaisilla metallin rikastustekniikoilla ei pidetty kaupallisesti kannattavana. (Talvivaaran internetsivut.)

Kaivosoikeudet ostettuaan Talvivaaran osakeyhtiö rekrytoi Outokummulla bioliuotusmenetelmää työstäneen Marja Riekkola-Vanhasen ja jatkoi menetelmän kehittelyä (Mainio, Heikkinen & Huuskonen 2012: A4). Yhtiö uskoi, että uuteen teknologiaan perustuva menetelmä mahdollistaisi malmiesiintymien hyödyntämisen taloudellisesti kannattavalla tavalla (Talvivaaran blogi). Yhtiö testasi menetelmää vuosina 2005 ja 2006 ja totesi sen toimivaksi.

Talvivaaran käyttämä malmien tuotantoprosessi jakaantuu neljän vaiheeseen: avolouhintaan, murskaukseen, biokasaliuotukseen ja metallien talteenottoon. Biokasaliuotuksessa malmi kasataan kahdeksan metriä korkeiksi kasoiksi, joissa malmi liuotetaan bakteerien avulla puolentoista vuoden ajan. Sen jälkeen kasoja käännellään, jotta metallit liukenevat lopuistakin malmirakeista. Bioliuotuksen jälkeen metallisulfidit saostetaan kemikaalien avulla metalleja sisältävästä kiertoliuoksesta. Puhdistettu liuos johdetaan takaisin liuotuskiertoon. Lopputuotteena syntyneet nikkeli, sinkki, koboltti ja kupari toimitetaan sopimusasiakkaiden jalostettaviksi. (Talvivaaran internetsivut.)

Talvivaara anoi toiminnalleen ympäristölupaa maaliskuussa 2006 ja sai sen vuotta myöhemmin (Talvivaaran internetsivut). Tuolloin Talvivaara listautui myös Lontoon pörssiin, kaksi vuotta ennen Helsingin pörssiin listautumista (Talvivaaran kaivososakeyhtiö Oyj 2009: 86). Kaivoksen rakentaminen rahoitettiin pääasiassa listautumisannin tuotoilla ja kansainväliseltä pankkiryhmittymältä saadulla projektilainalla. Metallien saostus aloitettiin kaivoksella lokakuussa 2008. (Talvivaaran blogi.) Talvivaaran ensimmäinen myyntierä toimitettiin Norilsk Nickelin tehtaalle Harjavaltaan helmikuussa 2009 (Talvivaaran internetsivut). Kaivostoiminnan käynnistymistä pidettiin merkittävänä niin Kainuulle kuin koko Suomellekin (Tiainen ym. 2014: 21). Kaivostoiminnan käynnistymisen aikaan Talvivaarassa työskenteli reilut 300 henkilöä (Talvivaaran kaivososakeyhtiö Oyj 2009: 6). Ruralia-instituutin tekemässä raportissa arvioitiin, että vuonna 2020 Talvivaaran vaikutus työllisyyteen olisi 1 233 henkilötyövuotta. Työllisyyden vahvistumisen lisäksi Talvivaaran kaivoksen odotettiin synnyttävän alueella taloudellista kasvua, kasvattavan tuloja ja kulutusta sekä lisäävän kotimaan ja ulkomaan kauppaa. (Törmä & Reini: 2009: 19–24.)

Talvivaaran konfliktoitumista tutkineet Tiainen, Sairinen ja Mononen (2014: 27–29) ajoittavat Talvivaaran kaivokseen liittyvien ongelmapuheiden alkamisen vuoteen 2010. Tuolloin Talvivaarasta alettiin kirjoittaa mediassa aiempaa negatiivisempaan sävyyn. Talvivaaran uraanin talteenottoa koskevat suunnitelmat olivat mediassa esillä läpi vuoden. Lisäksi julkisuuteen nousivat tiedot Talvivaaran alueen haju- ja pölyhaitoista, lähivesien korkeista nikkel-, sulfaatti- ja mangaanipitoisuuksista sekä kipsisakka-altaan vuodosta. Syyskuussa omistussuhteet nousivat keskusteluihin, kun ympäristöministeri Paula Lehtomäki ilmoitti perheensä omistavan Talvivaaran osakkeita noin 300 000 euron edestä. Finanssivalvonnan selvityksen mukaan Lehtomäellä tai tämän puolisoilla Jyri Sahlstenilla ei kuitenkaan ollut sisäpiirintietoa kaivosyhtiön toiminnasta, kuten uraanin talteenottoa koskevista suunnitelmista, eikä Lehtomäki näin ollen väärinkäyttänyt asemaansa. (HS 12.11.2010.)

Vuoden 2011 aikana Talvivaaran ympäristöongelmat kärjistyivät, ja seuraavana vuonna Talvivaarasta kehittyi valtakunnallinen konflikti (Tiainen ym. 2014: 29–40). Maaliskuussa 2012 Talvivaaran työntekijä menehtyi hengitettyyään rikkivetytipoista ilmaa tehdasalueen ulkopuolella. Kuukautta myöhemmin kaivoksen prosessiliuotusaltaasta löytyi kuolleita lintuja. Eviran tutkimuksissa lintujen kuolinsyyksi varmistuivat nikkeli, sinkki ja mangaani, jotka olivat kulkeutuneet lintuihin vedestä ja ilmasta. (Sipola 2012.) Marraskuussa Talvivaaran kipsisakka-altaassa havaittiin vuoto. Käyttötarkoituksensa vastaisesti vesivarastona käytetyn kipsisakka-altaan rakenne ei kestänyt altaan päälle varastoidun veden hydrostaattista painetta. Altaasta pääsi vuotamaan reilut 200 000 kuutiota metallipitoista jätevettä lähivesiin. Tapausta tutkinut Onnettomuustutkintakeskus tuli myöhemmin siihen johtopäätökseen, että suurten ympäristöriskien tunnistamisessa, ennaltaehkäisyssä ja niihin varautumisessa oli puutteita, vaikka allas oli vuotanut kaksi kertaa aiemminkin (2008 ja 2010). Talvivaarassa huomio oli kiinnittynyt liiaksi jatkuviin päästöihin. (Rönty 2014a.) Ongelmat Talvivaaran ympärillä toivat keväällä yhtiön jättäneen Pekka Perän takaisin Talvivaaran toimitusjohtajaksi Harri Natusen paikalle. Kansalaisissa ja kansalaisjärjestöissä kipsisakka-altaan vuoto nostatti vastustusta yhtiötä kohtaan. Talvivaaran vastaisia mielenosoituksia järjestettiin ympäri maata, ja Stop Talvivaara -liikkeen kaivoksen sulkemista vastustavaan adressiin kertyi tuhansia nimiä. Myös Kainuun ely-keskus sai kritiikkiä osakseen, sillä sen katsottiin laiminlyöneen valvontatehtävänsä. (Tiainen ym. 2014: 42–45.)

Huhtikuussa 2013 Talvivaaran kipsisakka-allas vuosi jälleen, ja yhtiön varallisuus hupeni (Talvivaaran internetsivut, TS 24.4.2013). Kevään osakeannissa valtion sijoitusyhtiö Solidiumista tuli Talvivaaran suurin omistaja 16,7 prosentin osuudella. Seuraavaksi eniten osakkeita oli Pekka Perällä (3,91 %) ja Norilsk Nickel Holdings Ltd:llä (0,64 %).³ Varma oli vähentänyt omistusosuuttaan niin, ettei se enää sijoittunut sadan suurimman osakkeenomistajan listalle. Loppuvuonna talousvaikeuksiin ajautuneet kaivosyhtiö Talvivaara ja Talvivaaran kaivoksen ja kaivosoikeudet omistava tytäryhtiö Talvivaara Sotkamo hakeutuivat yrityssaneeraukseen. Vuodenvaihteessa yhtiö lomautti 246 työntekijää. Yt-neuvottelut olivat jo kolmannet reilun vuoden aikana. Yhtiö oli lomauttanut jo aiemmin 184 työntekijää ja irtisanonut 68 henkilöä. (Talvivaaran internetsivut.)

---

³ Kun Talvivaaran kaivoksen toiminta alkoi vuonna 2008, yhtiön suurimmat osakkeenomistajat olivat Pekka Perä (25,59 %), Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma (8,57 %) ja Norilsk Nickel Holdings Ltd. (5,46 %) (Talvivaaran kaivososakeyhtiö Oyj 2008: 66).

Alkuvuonna 2014 Talvivaara vaikeudet vesien varastoinnin kanssa jatkuivat. Täynnä olleiden varoaltaiden vuoksi yhtiö juoksutti vettä avolouhokseen, minkä ely-keskus katsoi ympäristöluvan vastaiseksi. Puutteellisen vesien käsittelyn vuoksi ely-keskus asetti Talvivaaralle uhkasakon (Korhonen 2014). Heinäkuussa Talvivaara vetäytyi Lontoon pörssistä ja yhtiön rahahuolet syvenivät (Talvivaaran internetsivut). Talvivaaran saneerausohjelman laatinut selvitysmies ehdotti, että yhtiön velkoja olisi leikattava 99 prosenttia, jotta kaivoksen toiminta olisi mahdollista saada kannattavaksi (Rönty 2014b). Rahoitusneuvotteluissa ei saavutettu toivottua tulosta, ja marraskuussa Talvivaara Sotkamo Oy ilmoitti hakeutuvansa konkurssiin (Kiviranta 2014). Loppuvuoden aikana valtio myönsi konkurssipesälle lisärahoitusta 60 miljoonaa euroa, mutta rahat hupenivat odotettua nopeammin (Savikko 2015).

Helmikuussa 2015 hallitus varautui Talvivaaran lisämenoihin täydentämällä lisätalousarvioesitystään 97 miljoonalla eurolla. Samalla valtio ilmoitti perustavansa Terrafame-yhtiön, joka osallistuu kaivosta koskeviin järjestelyihin. (Koivuranta 2015.) Maaliskuussa Terrafame-yhtiö teki investointisopimuksen brittiläisen sijoitusyhtiö Audley Capital Advisors LLP:n kanssa, minkä lisäksi brittityhtiö solmi ehdollisen sopimuksen Talvivaara Sotkamo Oy:n ostamisesta tämän konkurssipesältä. Mikäli muun muassa viranomaisluvut ja rahoitus varmistuvat, kaivostoiminta tullaan käynnistämään uudelleen uudessa kaivoyhtiössä. (KL 12.3.2015.) Hyvien uutisten lisäksi Talvivaara kohtasi kevään aikana myös ongelmia, sillä sateet ja sulamisvedet vaikeuttivat vesienhallintaa. Konkurssipesä sai Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta luvan Talvivaarasta Nuasjärvelle johtavalle purkuputkelle, vaikka purkuputki herätti kiivas- ta keskustelua ja sen rakentamisesta jätettiin aluehallintovirastoon yli 500 muistutusta. (Rönty 2015a, Saavalainen 2015.) Purkuputken rakentamisen ja omistajanvaihdon varmistumisen lisäksi Talvivaaraa odottaa loppuvuoden aikana oikeudenkäynti, jossa Talvivaara Sotkamon konkurssipesää ja neljää yhtiön työntekijää syytetään törkeästä ympäristön turmelemisesta (Rönty 2015b).

1.4. Tutkimuksen kulku

Seuraavassa luvussa esittelen tutkielman teoreettista taustaa. Kerron tutkielman taustalla vaikuttavasta sosiaalisesta konstruktionismista ja funktionaalisesta kielikäsitteestä. Tämän jälkeen liitän tutkielmani osaksi tekstin- ja diskurssintutkimuksen kenttää ja määrittelen sellaiset tutkielman kannalta keskeiset käsitteet kuin teksti, konteksti, diskurssi ja uutinen tekstilajina.

Luvussa 3 käsittelen niitä metodologisia valintoja ja semanttisen analysoinnin välineitä, joita käytän aineiston analysoinnissa. Tällaisia aineiston analysoinnin välineitä ovat verbien luokittelu, semanttiset roolit ja nimeäminen.

Luvussa 4 analysoin aineistoa. Talvivaara-uutisoinnin toimijoista analysoinnin kohteina ovat Talvivaara-yhtiö, Kainuun ely-keskus, poliitikot Ville Niinistö ja Heidi Hautala, paikalliset asukkaat, mökkiläiset ja yrittäjät sekä mielenosoittajat.

Luvussa 5 muodostan yhteenvedon tutkielman tuloksista ja luvussa 6 pohdin lyhyesti saatujen tulosten sosiokulttuurista merkitystä, tutkimusasetelman toimivuutta ja jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2. Teoriatausta

Tässä luvussa käsittelen tutkielman teoreettista taustaa ja määrittelen tutkimuksen keskeistä käsitteistöä. Luvussa 2.1. esittelen sosiaalista konstruktionismia. Luvut 2.1.1. ja 2.1.2. käsittelevät sosiaalisen konstruktionismin suhdetta kielitieteeseen ja funktionaalista kielikäsitystä. Luvussa 2.3. pohdin, miten oma tutkielmani nivoutuu osaksi tekstin- ja diskurssintutkimuksen kenttää. Luvuissa 2.3.1–2.3.4. määrittelen sellaiset tutkielman kannalta keskeiset käsitteen kuin teksti, konteksti, diskurssi ja uutinen tekstilajina.

2.1. Sosiaalinen konstruktionismi

Talvivaara-uutisoinnin toimijoita käsittelevä pro gradu -tutkielmani pohjautuu sosiaalisen konstruktionismin⁴ teoreettiseen viitekehykseen. Sosiaalisen konstruktionismin keskeinen ajatus on, että tieto ja todellisuus rakentuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa kielellä on keskeinen rooli. (esim. Burr 1995: 4, Pietikäinen ym. 2009: 12.) Kielen avulla konstruoidaan maailmaa. Näin ollen se, mitä kunakin aikakautena pidetään totuuksina ja hyväksytyinä maailman ymmärtämisen tapoina, ei ole objektiivisen maailman havaitsemisen tulos vaan kielellinen ja sosiaalinen prosessi. (Burr 1995: 4–6.) Sosiaalisessa konstruktionismissa kielenkäyttöä tarkastellaan osana todellisuutta itseään. Vastakkaisen eli realistisen näkökulman mukaan kielenkäyttö toimii välineenä tiedonsaamiseen olemassa olevista faktoista. Tällöin kielenkäyttö hahmotetaan todellisuuden kuvaksi. (Jokinen, Juhila, Suoninen 1993: 9.)

Teoreettisella tasolla sosiaalinen konstruktionismi on väljä viitekehys, joka sisältää erilaisia taustateoreettisia ja -filosofisia oletuksia ja sitoumuksia (Pälli 2003: 24–25). Äärimmäisen näkökannan mukaan kaikki asiat, joita ajattelemme ja joista puhumme, ovat kielellä konstruoituja; ihmisten on mahdotonta olla suorassa kosketuksessa maailmaan, koska todellisuutta ei ole olemassa kielen ulkopuolella. (Burr 1995: 57.) Tässä tutkielmassa omaksun ajattelutavan, jonka mukaan inhimillinen todellisuus ei koostu yksin kielestä, mutta kieli merkityksellistää todellisuutta (vrt. Lehtonen 1998: 30–31). Erilaisia kategorioita ja käsitteitä ei ole olemassa maailmassa sellaisenaan, vaan ne tuotetaan kielessä. Vasta kieli jakaa maailman olioiksi. (Burr 1995: 3–4, Lehtonen 1998: 30.) Tutkijan ei näin ollen ole mahdollista kohdata todellisuutta puhtaana, vaan aina jostakin näkökulmasta merkityksellistettynä; asiat, toimijat

---

⁴ Sosiaalisesta konstruktionismista käytetään myös nimitystä sosiaalinen konstruktivismi (Burr 1995: 2).

ja ilmiöt tulevat tutkimuksen kohteeksi jollakin tavalla nimettyinä (Burr 1995: 1–8, Jokinen 1999: 39). Talvivaaran vastaisten mielenosoittajien nimeäminen sanomalehtiuutisissa *aktivisteiksi* tai *luonnonsuojeluväeksi* on kielellä tehty merkityksenanto, samoin kuin toimijoiden jaottelu *mielenosoittajiin* ja *paikallisiin asukkaisiin*. Toimijat ovat olemassa kielen ulkopuolellakin, mutta merkityksensä he saavat kielessä. Kielenkäyttäjänä toimittajilla on mahdollisuus valita, millaista kielellisiä valintoja he tekevät toimijoista kirjoittaessaan eli millaisia merkityksiä toimijoihin yhdistetään. Kielelliset valinnat voivat olla joko tiedostettuja tai tiedostamattomia. Merkitykset, joita kielellisiin valintoihin liittyy, ovat sidoksissa siihen maailmaan, historialliseen aikaan ja kulttuuriin, jossa elämme (Burr 1995: 3–4).

2.1.1. Sosiaalisen konstruktionismin suhde kielitieteeseen

Sosiaalisen konstruktionismin taustavaikuttajina pidetään usein Michel Foucault'a, eurooppalaisia postmodernisteja sekä amerikkalaisia pragmatisteja, kuten C. S. Peirceä ja G.H. Meadia (Pälli 2003: 24). Myös venäläiset dialogistit Mihail Bahtin ja Valentin Vološinov esittivät 1900-luvun alkupuolella samansuuntaisia näkemyksiä kielestä sosiaalisena ilmiönä, jota tulee tarkastella toiminnallisuuden ja vuorovaikutuksellisuuden näkökulmasta (Lähteenmäki 2002: 180, 198). Sitten sosiaalinen konstruktionismi on ollut vallitseva käsitys erityisesti yhteiskuntatieteissä, joissa se yhdistyy 1980-luvulla tapahtuneeseen kielelliseen käänteeseen. Tuolloin yhteiskuntatieteissä ryhdyttiin toden teolla tutkimaan sitä, miten erilaisia asioita tuotetaan kielenkäytössä ja osana kielenkäyttöä (Pälli 2003: 25–26, Pietikäinen ym. 2009: 12). Pällin (mt.) mukaan on yllättävää, kuinka erillään kielitieteet ovat pysytelleet sosiaalisen konstruktionismin kehiksestä. Eräs selitys lienee se, että kielitieteessä konstruktionistista tutkimusta on tehty toisten traditioiden nimissä. Kielitieteessä esimerkiksi M.A.K Hallidayn sosiosemantiikassa on yhtymäkohtia sosiaalisen konstruktionismiin. Sosiosemantiikalla Halliday tarkoittaa kielen tulkitsemista sosiokulttuurisen kontekstin sisällä, jossa kulttuuria itsessään tulkitaan semioottisesti, informaatiojärjestelmänä (Heikkinen 1999: 27–28, Halliday 1978: 2).

Vaikka tutkimusotteeni on ensisijassa kielitieteellinen, joskin tutkimuksessani on piirteitä myös yhteiskunnallisesta tutkimuksesta, olen valinnut tutkielman teoreettiseksi taustaksi yleisemmin sosiaalisen konstruktionismin eikä sosiosemantiikkaa tai siihen pohjautuvaa systeemifunktionaalista kieliteoriaa. SF-teoriassa kieltä tarkastellaan tekoina, kontekstissaan esiintyvänä merkityksellisinä valintoina, joita ihminen tekee kielellistä resurssiaan käyttäen. (Luukka 2002: 98.) Tämä näkökanta on läsnä myös omassa tutkielmassani, mutta tutkielman painotukset, rajaukset ja käsitteistö poikkeavat perinteisestä SF-tutkimuksesta. Kuten Luuk-

kakin (2002: 89–90) huomauttaa, SF-teoria on laaja-alainen. Se pyrkii ottamaan huomioon kaikki mahdolliset merkitysten rakentamiseen osallistuvat tekijät laajimmasta kulttuurikon- tekstista pienempiin äänteellisiin resursseihin saakka ja rakentamaan niistä koherentin mallin, jossa jokainen osa on ymmärrettävissä vain suhteessa toisiinsa. SF-teoriassa kieltä tarkastel- laan kolmen metafunktion kautta: ideationaalisen, interpersoonaisen ja tekstuaalisen. Tässä tutkielmassa analysoidaan verbivalinnat, semanttiset roolit ja nimitykset kuuluvat ideationaa- lisen metafunktion alaan. Interpersoonaisen metafunktion tarkastelu tarkoittaisi vuorovaiku- tussuhteiden ylläpidon sekä mielipiteiden, tunteiden, asenteiden ja arviointien ilmaisemisen analysointia. Kieliopillisella tasolla interpersoonainen metafunktio tulee ilmi esimerkiksi mo- dusvalintoina. Tässä tutkielmassa en analysoi myöskään tekstuaalista metafunktiota eli esi- merkiksi teema–reema-rakenteita. (Luukka 2002: 101–103.) SF-kieliteoria on kehitetty alun perin englannin kielen kuvaukseen eikä suomen kielestä ole juurikaan tehty kattavia SF- kuvauksia. Pisimmälle kuvauksen on vienyt Susanna Shore. (Kankaanpää 2006: 48, Heikki- nen 1999: 27, Shore 2012a ja 2012b.) Tästäkin syystä koen sen soveltamisen suomenkieliseen tutkimukseen jokseenkin ongelmallisena.

Vaikka sosiaalinen konstruktionismi on alkujaan yhteiskuntatieteellinen näkemys, so- veltuu se hyvin myös kielitieteelliseen tutkimukseen. Virsun (2007: 347) mukaan sosiaalinen konstruktionismi ja sille ominaiset metodiset työkalut tarjoavat kielitieteelliselle tutkimuksel- le menetelmän itsestäänselvyyksinä esitettyjen väitteiden ja tekstien ideologisten taustaoletus- ten purkamiseen. Lingvistisen lähestymistapa puolestaan tarjoaa konstruktionistiselle tutki- mukselle välineitä konventiaalistuneiden puhetapojen osoittamiseen sekä niiden kielenaineis- ten erittelyyn, joissa konventiaalistumisen ja objektivoitumisen prosessit tapahtuvat.

2.1.2. Funktionaalinen lähestymistapa kieleen

Tutkielmani Talvivaara- uutisoinnin toimijoista edustaa funktionaalista kielikäsitystä. Tut- kielmassa kieli nähdään sosiaalisena ilmiönä ja kieltä lähestytään sen käytöstä käsin. Tällöin kielen keskeiseksi ominaisuudeksi hahmottuu merkitysten luominen. (Luukka 2000: 135, 138). Kieli on väline, jolla Talvivaara- uutisoinnin toimijoita merkityksellisestään. Se, miten kieltä käytetään tässä yhteiskunnassa ja kulttuurissa, vaikuttaa laajemmin myös siihen, miten tämän yhteiskunnan ja kulttuurin jäsenet hahmottavat maailmaa. Luukan (2000: 138–141) tekemän karkean jaottelun mukaan funktionaalisuuden vastakohta on formalismi. Formalis- missa kielen rakennejärjestelmää pidetään riippumattomana merkityksistä ja kielen käytöstä,

sillä kieli nähdään ensisijassa autonomisena, hierarkkisesti jakaantuneena mentaalisenä ja individuaalisena järjestelmänä.

Funktionaalisen kielitieteen juuret ovat sosiaalitieteissä. Tosin kielentutkimuksen alueella varhaisimmat kielen kuvaukset ja esimerkiksi retoriikka lähestyivät kieltä nimenomaan kielenkäytön ja eri variaatioiden näkökulmasta. Kielitieteessä funktionaalisuus on ennemminkin lähestymistapa kieleen kuin yhtenäinen koulukunta tai teoriamalli; kielitieteessä ei ole vain yhtä funktionaalista lähestymistapaa vaan monia suuntauksia. Kaikille funktionaalisille suuntauksille on yhteistä kielen muotorakenteen tarkastelu suhteessa merkityksiin ja kielen viestintätehtävään. Funktionalistit ovat kiinnostuneita siitä, kuinka kielen järjestelmä ilmenee käytössä ja kuinka kieli asettuu osaksi kontekstia. (Onikki-Rantajääskö & Siirinen 2008: 14.) Funktionaalisen lähestymistavan mukaan muutokset, variaatio ja monitulkintaisuus kuuluvat kieleen ja yhdellä ilmauksella voi olla useita merkityksiä ja funktioita (mt. 14, Luukka 2000: 139).

2.2. Tekstin- ja diskurssintutkimus

Kielitieteen kentällä pro gradu -tutkielmani hahmottuu osaksi tekstin- ja diskurssintutkimusta, jolle on ominaista monitieteisyys. Tekstin- ja diskurssintutkimusta tehdään usealla tieteenalalla. Siksi tekstiin ja diskurssiin kohdistuva tutkimus on moni-ilmeistä ja monista eri tieteistä vaikutteita saavaa (Kalliokoski 1996: 24). Omassa tutkielmassani pääpaino on lingvistiikassa, mutta tutkielmalla on yhtymäkohtia myös yhteiskuntatieteellisen tutkimukseen ja kulttuurintutkimukseen.

Tekstin- ja diskurssintutkimus on mahdollista hahmottaa kahdeksi eri tutkimusalueeksi: tekstintutkimukseksi ja diskurssintutkimukseksi. Koska tässä tutkielmassa tekstit ja diskurssit limittyvät toisiinsa, en ole rajannut tutkimusta vain jompaankumpaan tutkimusalaan kuuluvaksi. Hiidenmaan (2000: 169) tavoin hahmotan tekstin- ja diskurssintutkimuksen jatkumoksi, jonka toisessa päässä on puhdas tekstintutkimus ja toisessa päässä diskurssintutkimus. Tekstintutkimus tutkii tyypillisesti sitä, miten tekstissä ilmaistaan merkityksiä kielen resurssien ja käyttäen. Diskurssintutkimukselle teksti on puolestaan väline, jonka avulla selvitetään sitä, miten eri aiheista puhutaan. Tekstin- ja diskurssintutkimus jää tekstintutkimuksen ja diskurssintutkimuksen välimaastoon. Tällöin tutkielmassa analyysin kohteeksi nousee se, millaisia merkityksiä Talvivaara-uutisoinnin toimijoista tuotetaan teksteissä ja miten näitä merkityksiä tuotetaan.

Sekä tekstintutkimuksen että diskurssintutkimuksen tutkimuskohteena ovat aidot tekstit, jollaisia myös uutistekstit ovat. Tällaisia tekstejä tutkimalla saadaan tietoa todellisten ihmisten kielenkäytöstä todellisessa yhteisössä ja yhteiskunnassa. (Hiidenmaa 2000: 179, Pietikäinen ym. 2009: 13–14.) Lingvistinen tekstintutkimus mahdollistaa tekstien analysoimisen joko kokonaisuudessaan tai valittujen kielenpiirteiden osalta. Kielenpiirteet voivat olla hyvin monenlaisia, sillä jokainen piirre on merkityksellinen: kaikki piirteet vaikuttavat tulkintaan ja ovat tutkimisen arvoisia. (Kankaanpää 2006: 47.) Tässä tutkielmassa analysoin aineistoa kolmen eri kielenpiirteen avulla: verbivalintojen, semanttisten roolien ja nimeämisen (ks. luku 3). Analyysi edellyttää uutistekstien kielellistä lähilukua ja järjestelmällistä analyysia. Valituista kielenpiirteistä huolimatta tekstit on hahmotettava kokonaisuutena.

Diskurssintutkimus tuo tutkielmaan yhteiskunnallisen ulottuvuuden. Diskurssintutkimuksen perusajatus on, että kielenkäyttö on aina paitsi kielellistä, myös sosiaalista toimintaa: Kielenkäytön avulla kerromme itsestämme ja kuvaamme muita. Näin ollen kielenkäytön tarkastelu antaa tietoa myös yhteiskunnasta ja kulttuurista. Tutkielman aineistona olevat uutistekstit ovat toimittajien kirjoittamia. Kielenkäyttäjinä toimittajat ovat sosiaalisia toimijoita, joilla on erilaisia mahdollisuuksia toimia, käyttää kielivaltaa, vastustaa ja uudistaa sekä neuvotella siitä, millä tolalla asiat ovat. (Pietikäinen ym. 2009: 13–14.) Diskurssintutkimuksessa tunnustetaan se, että kielenkäytöllä voi olla vahvoja seurauksia (Juhila & Suoninen 1999: 239). Kielenkäyttöä analysoimalla on mahdollista saada tietoa esimerkiksi yhteiskunnan rakenteista, valtasuhteista, instituutioista ja toimijoista (Pietikäinen ym. 2009: 13–14). Tässä tutkielmassa, niin kuin diskurssintutkimuksessa yleensäkin, kiinnostus ei kohdistu niinkään totuuteen vaan erilaisten versioiden painoarvoon: millaiset Talvivaara-uutisoimien toimijoihin liittyvät merkitykset ovat vallalla, marginaalissa tai puuttuvia ja miksi? Entä millaisia sosio-kulttuurisia merkityksiä toimijoista muodostuvalla kuvalla on? Mitä toimijuuskuvat kertovat tästä yhteiskunnasta? Yhteiskunnallisen näkökulman läsnäolosta huolimatta en luokittele tutkielmaani kriittiseen tekstin- ja diskurssintutkimuksen alaan kuuluvaksi. Kriittisyys tarkoittaisi vielä vahvempaa puuttumista kielenkäytön ilmentämiin yhteiskunnallisiin epäkohtiin (vrt. Kalliokoski 1996: 21).

Tekstin- ja diskurssintutkimusta tehdessään tutkijan on oltava tietoinen omasta roolistaan tutkijana. Hiidenmaan (2000: 168, 183–184) mukaan tekstejä analysoivan tutkijan tehtävänä on selvittää tekstin mahdollisia tulkintoja. Samalla tutkijan on kuitenkin tiedostettava se, että hän tutkijana muotoilee näitä tulkintoja. Vaikka yhtä oikeaa tulkintaa ei ole olemassa, tämä ei tarkoita sitä, että mitkä tahansa tulkinnat kävisivät. Tutkijan odotetaan merkitysten

analyysillä osoittavan, millaisia tulkintoja kustakin tekstistä on esitettävissä ja miten nuo tulkinnat ovat kytköksissä tekstissä näkyviin kielellisiin ratkaisuihin ja konteksteihin.

2.2.1. Käsitys teksteistä

Talvivaara-uutisoinnin toimijoita koskevat merkitykset rakentuvat teksteissä. Laajan tekstikäsitteen mukaan tekstejä ovat kaikki semioottiset objektit ja kulttuurituotteet. Tekstin ei tarvitse olla kielellistä, vaan tekstiksi voidaan määritellä yhtä hyvin myös kuvat, rakennukset ja musiikkikappaleet; kaikki sellaiset järjestäytyneet ja kiinteät symboliset yhdistelmät, jotka näyttävät suhteellisen selvärajaisina. (Heikkinen 2012a: 59, Lehtonen: 107.)

Tässä tutkielmassa teksteillä tarkoitetaan kielellisiä ja kirjallisia tekstejä: sanomalehti-uutisia otsikoineen. Kuvat ja niihin liittyvät kuvatestit on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkielmassa tekstejä tarkastellaan erityisesti merkitystenannon kautta. Tekstit nähdään materiaalina, jossa fyysisuus ja semioottisuus kietoutuvat toisiinsa: tekstit voivat olla semioottisia olioita vain silloin, kun ne ovat jossakin fyysisessä muodossa. Tekstien fyysisyydellä tarkoitetaan tekstien materiaalista muotoa, joka koostuu formaalissa suhteessa toisiinsa olevista erilaisista järjestäytyneistä yksiköistä, kuten sanoista ja lauseista. Tekstien semioottisuus koskee puolestaan merkkien semanttista merkityssisältöä: merkit viittaavat johonkin itsensä ulkopuolella olevaan, joko tekstuaaliseen tai ei-tekstuaaliseen ilmiöön. Materiaalisuuden, formaalisten suhteiden ja merkityksellisyyden liittyminen toisiinsa muistuttaa, etteivät tekstit ole luonnollisia semioottisia olioita vaan tuotettuja. (Lehtonen 1998: 107–108.) Teksteillä on aina jokin funktio, tehtävä ja tavoite. Tekstit eivät heijasta valmista maailmaa vaan luovat tulkinnan maailmasta. (Hiidenmaa 2000: 166, 174.)

2.2.2. Tekstin suhde kontekstiin

Funktionaalisen kielikäsitteen ohjaamana hahmotan uutistekstien merkitykset tässä tutkielmassa kontekstisidonnaisiksi, jolloin kieltä ei ole mieltä kuvata kontekstista irrallaan. Tutkielmassa konteksti on kuitenkin ennemminkin merkityksiä selittävä seikka kuin varsinainen tutkimuskohde.

Kontekstin on laajasti käytetty käsite humanistissa tieteissä ja yhteiskuntatieteissä. Eri tieteenaloilla ja tutkimuksissa kontekstia on hahmoteltu hyvin eri tavoin. Yksin kielitieteen sisällä kontekstille on annettu jatkuvasti uusia, keskenään ristiriitaisiakin merkityksiä (Heik-

kinen 2012c). Useimmiten tekstin- ja diskurssintutkimuksessa, niin kuin tässäkin tutkielmassa, omaksutaan käsitys kontekstin kaksinkertaisesta luonteesta: Kaikki tekstit ovat aina kontekstinsa muovaamia ja samalla kontekstia uudistavia. Yhtäältä kielenulkoinen sosiaalinen konteksti vaikuttaa kielenkäyttöön. Toisaalta kielenkäyttö muovaa ja luo todellisuutta. (Heikkinen 2012b: 89, Heikkinen, Hiidenmaa & Tiililä 2000: 119, Kalliokoski 1996: 23.)

Monikerroksisena käsitteenä kontekstia on mahdollista käyttää hyvin eritasoisten ilmiöiden kuvaamiseen. Funktionaaliseen kielikäsitteeseen nojaavassa tutkimuksessa konteksti on perinteisesti määritelty laaja-alaiseksi käsitteeksi. (Pietikäinen ym. 2009: 29–30.) Tässä tutkielmassa ymmärrän kontekstiksi kaikki ne tekijät, jotka vaikuttavat merkitysten muodostumiseen. Käytännössä kuitenkin rajaan kontekstia tutkielman analyysiosassa eri tavoin, sillä tutkielman laajuus ei mahdollista kaikkien osakontekstien huomioon ottamista. Tässä tutkielmassa konteksti ymmärretään ensinnäkin sanojen yhteytenä lauseeseen ja yksittäisten tekojen rakentumisena suhteessa toimintaepiisodiin (Jokinen ym. 1993: 30). Niin sanottu puitteiden analyysi sivutetaan (ks. Heikkinen 2012c); tekstin fyysisen paikan, hahmon (teksti tuotteena) ja muodollisten piirteiden (esim. nostot) vaikutus merkitysten muodostumiseen tunnustetaan mutta jätetään käsittelemättä. Muista kontekstin ulottuvuuksista huomioidaan tilannekonteksti ja sosiokulttuurinen konteksti. Tilannekontekstilla viitataan siihen sosiaaliseen tilanteeseen, jonka osana kielenkäyttö on (Pietikäinen ym. 2009: 31). Sanomalehden Talvivaara-uutiset ovat toimittajakunnan lukijakunnalle tuottamia. Tekstit tuotetaan ja vastaanotetaan jossakin fyysisessä ympäristössä tietyssä aikana. Sosiokulttuurisella kontekstilla tarkoitetaan puolestaan laajaa sosiaalista, kulttuurista ja yhteiskunnallista toimintaympäristöä (mt. 36). Merkitysten muodostumiseen vaikuttavat esimerkiksi kulttuuriset ja historialliset käytänteet, tekstilajikonventiot ja ideologiat, kuten käsitys oikeasta ja väärästä.

Yksi tutkielman merkittävistä konteksteista on teoria. Tutkijan valitsemat teoriat ja metodit ohjaavat näkemään ja käsitteellistämään tutkittavan ilmiön tietyllä tavalla, minkä lisäksi tutkijan oma suhde aineistoon ja tutkittavaan ilmiöön vaikuttaa hänen mahdollisuuksiinsa ja rajoituksiinsa toimia sekä tutkimuskentällä että aineiston suhteen. (Pietikäinen ym. 2009: 37.)

2.2.3. Tekstin suhde diskurssiin

Funktionaaliseen näkökulmasta diskurssi ei ole sanoja paperilla tai ääniaaltoja ilmassa vaan sosiaalisen toiminnan muoto tietyssä yhteisössä ja tilanteessa tai sosiologinen ilmiö, jonka avulla välitetään ja synnytetään merkityksiä (Fairclough 1989: 17, Luukka 2000: 143). Tässä tutkielmassa hahmotan diskurssin eheäksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemiksi,

joka rakentuu sosiaalisissa käytännöissä ja joka samalla rakentaa sosiaalista todellisuutta (vrt. Jokinen ym. 1993: 26–27).

Diskurssissa ei ole kyse puheen tai tekstin teemasta tai aiheesta, sillä samasta asiasta on mahdollista puhua useasta eri diskursiivisesta viitekehyksestä käsin (Valtonen 1998: 98). Sen sijaan diskurssissa on kyse ryhmästä lausumia. Kun lausumia jostakin aiheesta esitetään jonkin erityisen diskurssin sisällä, diskurssi mahdollistaa aiheen näkemisen jollakin tietyllä tavalla. Se myös rajaa muita tapoja, jolla aihe voitaisiin esittää. (Hall 2002: 98.) Esimerkiksi kaivosteollisuudesta puhuttaessa talousdiskurssi ja ympäristödiskurssi ovat usein ennemminkin toisiaan poissulkevia kuin toisiaan tukevia. Erilaiset diskurssit eivät siis ole samanarvoisia, vaan kielenkäyttäjillä, yhteisöillä ja kulttuureilla on diskurssijärjestys: joidenkin diskurssien tarjoamat näkemykset maailmasta, sen tiedoista, toimijoista ja toiminnasta on omaksuttu ja tunnetaan tietynä aikana läheisimmiksi, arvostetummiksi ja itsestään selvemmiksi kuin toiset diskurssit (Pietikäinen ym. 2009: 58–59, Koskela & Rojola 1997: 164). Vallitsevan aseman saadakseen diskurssit käyvät kamppailua tullakseen mahdollisiksi puhetavoiksi (Koskela ym. 1997: 164).

Diskurssin muodostavia ilmauksia säätelee tietty diskursiivinen käytäntö. Se synnyttää joukon pakottavia lausumattomia historiallisia sääntöjä, jotka puolestaan määrittävät tietyllä sosiaalisella, taloudellisella, maantieteellisellä tai kielellisellä alueella sen, mitä voidaan sanoa, kuinka se voidaan esittää, kuka voi puhua, missä ja minkä ehtojen vallitessa (Lehtonen 1998: 68–69, Pietikäinen ym. 2009: 35). Lehtosen (1998: 68–69, 165–166) mukaan diskurssit asettavat rajoja paitsi sille, mitä voidaan sanoa, myös sille, kuinka sanottu voidaan ymmärtää. Kun ihmiset tuottavat merkityksiä diskurssissa, tuloksena on sikäli samankaltaisia tekstejä, että diskurssin keskeiset oletukset toistuvat siinä. Lukijat puolestaan tuottavat teksteistä merkityksiä diskurssien rajoissa. Diskurssit itse asiassa purkavat tekstin ja kontekstin välistä rajaa. Raja ei ole valmiiksi annettu vaan hahmottuu siinä neuvottelussa, jota lukijat käyvät tekstin kanssa.

2.2.4. Uutinen tekstilajina

Tekstin ulkoasu ja sen kuuluminen johonkin tekstilajiin eli genreen viestittävät tekstin sisältämistä merkityksistä. Genre suuntaa lukijan odotuksia: lukija osaa odottaa kunkin genren aktivoivan omanlaisia, toisista tekstilajeista erottuvia merkityksiä. (Lehtonen 1998: 172–173.) Swalesin (1990: 45–58) mukaan samaan genreen kuuluvia tekstejä yhdistää yhteiset päämäärät ja yleisö, jolle tekstit on suunnattu. Lisäksi samaan tekstilajiin kuuluvilla teksteillä on

usein sama diskurssiyhteisön antama nimi ja prototyypillisesti samanlainen rakenne, sisältö ja muoto, vaikka yksittäisten tekstien välillä voikin olla eroja.

Tämän tutkielman aineistona olevat tekstit ovat tekstilajiltaan uutisia. Uutiset ovat määrällisesti median tekstilajeista keskeisimpiä ja niitä pidetään journalistisista teksteistä tärkeimpinä. Uutisten tehtävänä on kertoa jostakin ajankohtaisesta ja faktoihin perustuvasta asiasta. Rakenteeltaan uutistekstit koostuvat otsikosta, mahdollisesti aiheen tiivistävästä ingressistä ja leipätekstistä. Uutisten rakennetta kuvataan tyypillisesti kärjellään seisovalla kolmiolla, joka kuvastaa uutisarvoisimman tiedon sijoittamista uutistekstin alkuun. Perinteisesti uutistekstin tärkeimpänä tietoa pidetään vastauksia kysymyksiin mitä, missä, milloin, miksi, miten ja kuka. (Jaakkola 2013: 185–186.) Mäntynen (2006: 60–62) kyseenalaistaa kolmiomallin soveltuvuuden kaikkien uutistekstien kuvaamiseen. Uutisen rakenne ja järjestys, jossa asiat esitetään, ovat sidoksissa myös kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin ideologioihin. Ne määräävät sen, mikä on uutisarvoista: mitä kerrotaan ja mikä jätetään kertomatta. Myös Heikkinen (2005: 25) korostaa, että vaikka uutisista puhutaan yhtenäisenä tekstilajina, on niiden kirjo suuri. Uutiset voivat erota toisistaan niin näkökulmaltaan, sanastoltaan, kieliopiltaan kuin tekstirakenteiltaan. Tällöin uutistekstejä yhdistäväksi tekijäksi muodostuu se, että lukijat mieltävät uutiset luotettaviksi ja totta oleviksi teksteiksi. Todellisuudessa mikään teksti, uutinenkaan, ei kuitenkaan voi olla koskaan täysin asenteeton. Uutisessa toimittaja ilmoittaa periaatteessa aina käsityksenä maailman varmuudesta, siitä kuinka todellinen tai toteutuva maailma on. Jos sitä ei ole erikseen ilmipantuna, viestijä pitää tarkoitemaailmaa totena. Lisäksi uutisiin voi sisältyä piiloarvottamista. Uutisointi jostakin asiasta on jo itsessään myönteinen arvottamisen osoitus asiaa kohtaan. (Saukkonen 2001: 170.)

3. Analysoinnin metodiset välineet

Pro gradu -tutkielmani on luonteeltaan kvalitatiivista tutkimusta, jolle on tyypillistä tutkittavan ilmiön laadun kuvaaminen, tutkiminen ja selittäminen (Pietikäinen ym. 2009: 139). Tässä tutkielmassa tutkittava ilmiö on Talvivaara-aiheisten uutistekstien toimijat, joiden saamia merkityksiä tutkin kielellisen analyysin avulla. Tutkielman loppuluvussa pohdinta laajenee koskemaan myös toimijoista tuotetun kuvan sosiokulttuurista merkitystä.

Kvalitatiivinen tutkimukselle on ominaista aineistolähtöisyys (Pietikäinen ym. 2009: 157). Aineisto ohjaa analyysin tekoa ja vaikuttaa tutkittaviin kielenpiirteisiin. Koska kaikkia mahdollisia kielenpiirteitä on käytännössä mahdoton tutkia, olen pyrkinyt valitsemaan sellaiset kielenpiirteet, jotka ovat aineistolle ominaisia ja joita tutkimalla on mahdollisuus saada vastaus tutkimuskysymyksiin. Tutkielmassa analysoitavista kielenpiirteistä käytän yhteisnimitystä semanttiset analysoinnin välineet. Niihin lasken kuuluvaksi sellaiset lausetason kielenpiirteet kuin toimijoihin yhdistyvät verbit, toimijoiden saamat semanttiset roolit ja nimeäminen. Yhteisnimitys semanttiset analyysin välineet viittaa siihen, että analysoin kyseisiä kielenpiirteitä semanttisesta näkökulmasta eli merkitystenannon kannalta: Luokittelen verbit ryhmiin ontologis-semanttisin perustein. Verbin merkitys vaikuttaa siihen, millaisia semanttisia rooleja toimijat saavat, eli miten toimijat osallistuvat verbin ilmaisemaan tilanteeseen. Myös toimijoiden nimeäminen on keino tuottaa merkityseroja. Kaikki edellä luetut kielenpiirteet ovat valintojen tulosta ja kielellisesti aikaansaatuja ominaisuuksia. Niitä analysoimalla on mahdollista selvittää, millaisia puhumisen tapoja, asenteita ja odotuksia Talvivaara-uutisoinnin toimijoihin liitetään.

Vaikka tässä tutkielmassa aineistona ovat kokonaiset uutistekstit, kielenpiirteiden analyysi kohdistuu erityisesti niihin tekstikatkelmiin, joissa tutkimuksen kohteena olevat toimijat esiintyvät. Tällaisissa tekstikatkelmissä toimijat esiintyvät joko 1) epäsuorassa kerronnassa tai 2) suorassa kerronnassa eli sitaateissa⁵. Nekin tekstinosat, joissa toimijat eivät suoraan esiinny, ovat merkityksellisiä kontekstina, joka selittää merkityksiä.

- 1) *Eläkeläinen Pertti Virkkunen kävelee ahdistuneena honkien katveessa seisovan kesämökkinsä takaiselle laavulle. (HS A4 16.11.2012)*⁶

---

⁵ Suorissa lainauksissa toimijat pääsevät itse ääneen, mutta toimittaja valitsee silti sen, mitkä sitaatit hän sisällyttää uutiseen.

⁶ Aineistoesimerkkien perässä oleva lähde viittaa lehden nimeen (HS= Helsingin Sanomat, KS= Kainuun Sanomat), uutisen sivunumeroon ja lehden ilmestymispäivään.

- 2) – *Pelottaa, mitä ensi kesänä järvellä tapahtuu, Ritva Virkkunen sanoo.* (HS A4 16.11.2012)

Esittelen analysoinnin kohteena olevat kielenpiirteet tarkemmin seuraavissa alaluvuissa. Seuraava, argumenttirakenteita käsittelevä luku toimii taustoituksena verbien luokittelua ja semanttisia rooleja käsitteleville luvuille. Semanttisten rooleihin liittyvänä erityistapauksena nostan esiin piilotetut tekijät. Luvun viimeinen alaluku käsittelee nimeämistä.

3.1. Argumenttirakenne

Tässä tutkielmassa hahmotan yksinkertaisen peruslauseen rungon muodostuvan argumenttirakenteesta⁷: verbistä ja verbin merkityksen edellyttämistä pakollisista jäsenistä⁸. Verbin argumenttirakennetta voidaan havainnollistaa jakamalla verbit alaluokkiin sen mukaan, kuinka monta pakollista jäsentä verbit vaativat muodostaakseen itsenäisen ja kieliopillisesti oikein muodostuneen kokonaisuuden, jolla on semanttisesti mielekäs merkitys. (Pajunen 1999: 14–15.) Käytännössä jäsenten määrä vaihtelee nolasta kolmeen (Karlsson 1998: 158). Avalentteja verbejä ovat muun muassa meteorologisia tapahtumia ilmaisevat verbit (*sataa*), yksipaikkaisia puheaktiverbeihin lukeutuvat puhumisverbit (*joukko huutaa*), kaksipaikkaisia useimmat tekoverbit (*ely-keskus otti näytteitä*) ja kolmipaikkaisia muun muassa antamista ja ottamista ilmaisevat verbit (*karvahattulähetystä käy luovuttamassa adressin maan hallitukselle*)⁹ (Pajunen 1999: 47, 52, 61).

Verbin vaatimat pakolliset jäsenet voivat olla osallistuja-argumentteja (*Pekka Perä myönsi riskinoton*), asiantilaa ilmaisevia, eriasteisia lausemuotoisia propositioargumentteja eli niin sanottuja verbaalisia jäseniä (*Niinistö muistuttaa, ettei toimivalta ole hänellä vaan paikallisella ely-keskuksella*) tai esimerkiksi verbin merkityksen edellyttämiä lokaalisia jäseniä (*retkue starttaa Elielinaukiolta*). (mts. 14, 17.) Rakenteen tasolla osallistuja-argumentit ovat suomen kielessä nominilausekkeita (NP). Nominilauseketta voi edustaa vain yksi sana (*mielenosoittajajoukko*) tai nominilauseke voi olla rakenteeltaan kompleksinen, jolloin pääsanana oleva nomini saa erilaisia määritteitä (*värikäs mielenosoittajajoukko*). Määrite voi olla adjek-

---

⁷ Argumenttirakenne on termin valenssi vastine puhuttaessa sanan ja sen täydennysten suhteesta loogis-semanttisella tasolla. Tällöin argumentti vastaa termiä täydennys. Näkökulmissa on se ero, että predikatiivia ja predikatiiviadverbiaalia eli predikoivia lausenjäseniä voi pitää täydennyksinä muttei loogis-semanttisina argumentteina. (VISK, määritelmät.)

⁸ Olen selkeyden vuoksi korvannut Pajusen (1999: 22) käyttämän määrite-termin jäsen-termillä. Tässä tutkielmassa määritteellä tarkoitetaan rakenteen valinnaista osaa, jolla on kuvaileva tai lisätietoa antava tehtävä.

⁹ Virke-esimerkit ovat tutkielman aineistosta.

tiivä, adjektiivisesti käytetty pronomini, toinen nomini, sivulause, partisiippi tai infinitiivi. Nominaalisten jäsenten lauseenjäsenasema merkitään sijamuodolla. Verbaaliset jäsenet ovat syntaktiselta kannalta erilaisia, eikä niiden lauseenjäsenasemaa yleensä osoiteta erikseen. Verbaaliset jäsenet ovat muodoltaan useimmiten infinitiivejä, partisiippeja, sivulauseita tai lauseita. Lokaaliset ja muut kehystävät jäsenet voivat olla nominilausekkeita, postpositiolausekkeita tai adverbilausekkeita. (mt. 1999: 14, 22–24; 2001: 83.)

Koska tässä tutkielmassa tutkimuskohteena ovat Talvivaara-uutisissa esiintyvät toimijat, tutkielmassa tarkastellaan verbin vaatimista pakollisista jäsenistä osallistuja-argumentteja ja niiden saamia semanttisia rooleja. (ks. luku 3.3.). Ennen semanttisten roolien käsittelyä tutkielmassa luodaan katsaus verbien luokitteluun.

3.2. Verbien luokittelu

Verbejä on mahdollista luokitella leksikkoon niin ontologis-semanttisten, syntaktisten, morfologisten kuin lekseemikohtaistenkin erojen perusteella. Kriteereillä saadaan esiin erilaisia ilmiöitä ja verbityyppejä. Luokittelukriteereillä ei ole tärkeysjärjestystä vaan kriteerien valinta riippuu omaksutun kielioppinäkemyksen lisäksi siitä, minkälaisiin yleistyksiin pyritään. (Pajunen 2001: 26.) Tässä tutkielmassa tarkastelen verbejä ontologis-semanttisin kriteerein. Luokittelun pohjana käytän Anneli Pajusen (1999, 2001) tekemää jakoa A- ja B-verbeihin ja edelleen tekoa ja muutosta, tilaa, liikettä, mentaalisia prosesseja ja fysiologisia tiloja kuvaaviin verbeihin. En pohdi verbien syntaktista käyttäytymistä vaan keskityn verbien semanttiseen tarkasteluun. Luokittelun avulla on tarkoitus järjestää aineistoa toimijoihin liittyvien verbien osalta ja selvittää, millaisia verbejä toimijoihin yhdistetään. Verbien luokittelu tukee myös semanttisten roolien tarkastelua. Tutkielmassa verbiksi käsitetään predikaatti, jona voi toimia finiittiverbi, liittomuoto, verbiketju tai verbiliitto. Olen päätenyt näin laajaan verbikäsitykseen siksi, ettei analyysin kannalta ole suurta merkitystä sillä, *marssivatko* mielenosoittajat, *ovatko* he *marssineet*, *alkavatko* he *marssia* vai *tulevatko* he *marssimaan*. Kaikissa edellä mainituissa tapauksissa oleellisinta on, että uutisteksteissä mielenosoittajiin yhdistetään marssimisen liike.

Tutkielmassa käytettävä Pajusen (2001: 52–53) verbiluokittelu pohjautuu verbien jakamiseen primäärisiin ja sekundäärisiin semanttisiin (verbaali)tyyppeihin. Sekundääriverbien avulla asiantiloja joko kvalifioidaan tai suhteutetaan toisiinsa, mutta kyseiset verbit eivät varsinaisesti koodaa itse asiantiloja (esim. *mahtaa*, *täytyä* ja *alkaa*). Sekundääriverbeille on tyypillistä, että ne esiintyvät infinitiivin kanssa, eivät niinkään itsenäisinä. Tässä tutkielmassa

keskityn primäärisiin semanttisiin (verbaali)tyyppeihin eli verbeihin, jotka ovat yhteydessä kielenulkoiseen todellisuuteen. Primääriverbit voidaan jakaa A-verbeihin ja B-verbeihin. A-verbeissä vastaavuus on suurempaa kuin B-verbeissä, jotka kielentävät asiantilan itsensä lisäksi myös jonkin suhteen tai asenteen kyseessä olevaa asiantilaa kohtaan. A-verbien ja B-verbien ero näkyy argumenttirakenteessa siten, että vain B-verbit sallivat propositioargumentteja eli verbaalisia argumentteja. Diakroniselta kannalta monet B-verbit ovat merkitykseltään abstraktistuneita A-verbejä (esim. *käsittää*); siten B-verbitkin ovat jossain määrin johdettuja. Tässä tutkielmassa A-verbeiksi lasketaan konkreettiset tila-, teko- ja muutos-, tapahtuma- ja liikeverbit ja B-verbeihin mentaalitila, -teko ja -tapahtumaverbit, joista käytän yhteisnimitystä mentaaliverbit. Fysiologiset verbit voivat kuulua joko A- tai B-verbeihin.

A-verbeihin lukeutuvat tilaverbit ilmaisevat tyypillisesti jonkin olion paikkaa, sijaintia, asentoa tai olemassaoloa (Pajunen 1999: 46). Tilaverbeihin sisältyy kahdenlaisia verbejä: verbaalisesti ja nominaalisesti koodattuja. Edellisessä tapauksessa on kyse leksikaalisista verbeistä, joista suurin osa on asentoverbejä (esim. *istua, pötköttää, seisoa*) (Pajunen 2001: 96, 114–115). Muita kuin asentoa koodaavia tilassa tai paikassa olemista ilmaisevia verbejä ovat muun muassa asumis- ja elämisverbit (*oleilla, eellä*) sekä aspektuaaliset tilaverbit, jotka ilmaisevat *odottamista, jäämistä ja pysymistä* (mt. 117–118). Nominaalisesti koodatuissa verbeissä tilaa ilmaiseva sana on syntaktiselta kannalta verbi mutta semanttisesti lähes tyhjä. Suomen kielessä käytetään nominaalisen koodauksen yhteydessä kopulaverbiä (*Fritz on pa-hoillaan*). (mt. 96–97.)

Siinä missä suurin osa tilaverbeistä on luonteeltaan statiivisia, teko- ja muutosverbit sekä liikeverbit ovat dynaamisia (Koivisto 1987: 90, Pajunen 2001: 120). Teko- ja muutosverbeillä koodataan yleensä kontrolloitua (lähinnä ihmisten hallitsemää) tekoa, toimintaa, valmistamista ja käsittelyä. Teko- ja muutosverbeihin kuuluu muun muassa nauttimis- ja huoltamisverbejä (*syödä, peseytyä*), tilan muutosta kuvaavia verbejä (*tappaa*), käsittelyverbejä (*leikata*), valmistamisverbejä (*rakentaa, suunnitella*), suhteellisen abstraktia sosiaalista tekoa ja työskentelyä ilmaisevia verbejä (*hallita, aktivoida*), kontaktiverbejä (*koskea*) sekä omistussuhteen vaihtoa ilmaisevia verbejä (*antaa, myydä*). (Pajunen 1999: 47–49.) Tila- ja muutosverbit ovat tyypillisesti kaksipaikkaisia, mutta mahdollisesti myös yksi- tai kolmepaikkaisia. Jäseninä ovat teon tekijä, sen kohde tai tulos, instrumentti, materiaali ja toisinaan myös paikanilmaus. Teko vaikuttaa kohteen olotilaan muuttamalla sitä tai luomalla sen (*Laakajärven ainut ammattikalastaja on siirtänyt pyydyksensä Oulujärvelle*). (mt. 1999: 47–48; 2001: 151.)

Liikeverbit ilmaisevat tilannetta, jossa liikkuja tai liikuteltava siirtyy paikasta toiseen (*marssia, heittää*) tai jossa liikkujan tai liikuteltavan asento muuttuu liikkeen aikana (*kääntyä,*

kaatua). Edellisessä tapauksessa on kyse lokomotionaalisesta paikanmuutosliikkeestä, jälkimmäisessä refleksiivisestä asennonmuutosliikkeestä. (mt. 1999: 53.) Lokomotionaalinen liike on omavoimaista (liikkuja liikkuu itse), dynaamista (fysikaalinen kausaatio) tai kausatiivista (liikuttamisen kohde liikkuu) (mt. 2001: 186). Lokomotionaaliset liikeverbit järjestyvät tyypillisesti lokaalisten jäsenten kanssa (*mielenosoittajia marssii Kajaanin poliisiasemalle*) (mt. 1999: 53). Refleksiivinen liike voi koskea liikkujaa kokonaisuudessaan (*vapista*) tai joltain hänen ruumiinsaansa (*huitoa*) (mt. 1999: 53; 2001: 211). Sekä lokomotiivinen että refleksiivinen liike voi olla joko kontrolloitua (*kävellä*) tai kontrolloimatonta (*kaatua*). Ensisijassa ihmisen liikettä koodaavat verbit ovat tyypillisesti kaksi- tai kolmepaikkaisia (liikkuja ja väylä). (mt. 1999: 53, 55.)

Pajunen (1999: 51–53) luokittelee A-verbeihin kuuluvaksi myös tapahtumaverbit. Tässä tutkielmassa kyseistä luokkaa ei käytetä. Tapahtumaverbit ilmaisevat ajallisesti rajaamatonta, jatkuvaa prosessia, jota kukaan ei tietoisesti aiheuta, tai vähittäistä muutosta, jossa muutoksen alkuhetki tai (loppu)tulos ei ole ilmiselvästi aistittavissa verbisanasta tai sen jäsenestä toisin kuin varsinaisten muutosverbien yhteydessä. Tapahtumaverbejä ovat esimerkiksi sääverbit *sataa* ja *kylmetä*. Inhimillisiin toimijoihin yhdistettävistä verbeistä tapahtumaverbeiksi voitaisiin luokitella esimerkiksi verbit *kaatua* ja *poistua*. (Pajunen 1999: 51.) Tässä tutkielmassa kyseisen kaltaiset verbit on luokiteltu liikeverbeiksi. Tapahtumaluokka on näin ollen tämän tutkielman kannalta tarpeeton.

Siinä missä primääri-A-verbit leksikoivat asiantiloja, joiden osallistujina ihmiset ovat, primääri-B-verbit leksikoivat sitä, miten ihmiset kokevat tai tulkitsevat A-verbein leksikoituja asiantiloja. B-verbit leksikoivat vain inhimillisille olioille tyypillisiä mentaalikykyjä ja -toimintoja¹⁰. (Pajunen 2001: 296.) Tässä tutkielmassa käytän primääri-B-verbeistä yhteisnimitystä mentaaliverbit. Niihin sisältyy psykologisia (emotionaalisia ja kognitiivisia) verbejä sekä puheaktiverbejä. Emotionaaliset verbit ilmaisevat tunnetiloja (*surra, hämmästyä*), kognitiiviset verbit ajattelua ja asenteita (*ymmärtää, haluta*). Psykologisiin verbeihin lukeutuvat myös aistihavaintoverbit (*katsoa, kuulla*). Puheaktiverbit leksikalisivat kielellistä toimintaa. Niihin kuuluu varsinaista puheaktia ilmaisevia verbejä (*sanoa, puhua*), verbaalisia teko-verbistä (*luokitella, nimittää*), lukemis- ja kirjoittamisverbejä (*lukea, kirjoittaa*) ja verbaalista tai kognitiivista toimintaa edellyttäviä teko- ja tapahtumaverbejä (*oppia, opettaa*). (Pajunen 1999: 65–69.) Puheaktiverbit ovat uutisaineistossa keskeisiä sikäli, että puheaktiverbejä käy-

---

¹⁰ Tämä ehto ei tosin päde enää niiden verbien kohdalla, jotka ovat kieliopillistuneet sekundääri-B-verbeiksi (esim. apuverbit) (Pajunen 2001: 296).

tetään suorien lainausten yhteydessä kuvaamassa sitä puhumisen tapaa, jolla toimijat esittävät asiansa. Mentaaliverbien paikkaluku vaihtelee yhdestä kolmeen.

Oman erityisluokkansa muodostavat fysiologiset verbit, joissa on piirteitä sekä A- että B-verbeistä. Fysiologiset verbit ilmaisevat elävän elimistön tai fyysisen olemuksen tiloja (*särkeä, kutista*), niiden muutoksia (*laihtua, sairastua*) ja reaktioita (*rääkäistä, nyhkyttää*). Fysiologiset verbit kuvaavat sitä, mitä vartalossa tai sen osissa tapahtuu. Fysiologisten verbi- en ilmaisemat tilat eroavat mentaalisista tiloista siinä, etteivät ne ole yhtä inhimillisiä. Ne koskettavat enemmän ruumista kuin sielua. Fysiologiset verbit ovat yleensä joko yksi- tai kaksipaikkaisia. (Pajunen 1999: 63–65.)

Verbien luokitteluun liittyen on syytä huomioda, ettei verbien jako luokkiin ole yksiselitteistä eivätkä luokat ole selvärajaisia. Kontekstista riippuen sama verbi voi olla perusteltua sijoittaa useampaan eri luokkaan. Toisaalta on verbejä, jotka eivät täydellisesti edusta mitään edellä mainituista luokista. Luokittelun hämähärajaisuus ei nouse kvalitatiivisessa tutkimuksessa ylitsepääsemättömäksi ongelmaksi, sillä tarkoituksena ei ole pyrkiä ilmoittamaan eri verbiluokkiin kuuluvien verbien tarkkaa lukumäärää. Olennaisempaa on se, mitkä verbiluokat ovat yleisiä ja mitkä harvinaisia kunkin toimijan kohdalla ja millaisia eroja eri toimijoiden välillä on. Tarkoituksena on myös pohtia sitä, mistä erot johtuvat ja mistä ne kertovat. Verbi- en luokittelu nivoutuu semanttisten roolien määrittelyyn, jota käsittelem seuraavassa luvussa.

3.3. Semanttiset roolit

Verbin merkityksen edellyttämistä pakollisista jäsenistä tämän tutkielman kannalta oleellisia ovat osallistuja-argumentit ja niiden saamat semanttiset roolit¹¹. Osallistuja-argumenteista tarkastelun kohteena ovat Talvivaara-yhtiö, Kainuun ely-keskus, poliitikot, paikalliset asukkaat, mökkiläiset ja yrittäjät sekä mielenosoittajat. Semanttiset roolit ilmaisevat sen, miten osallistuja-argumentit osallistuvat verbin ilmaisemaan tilanteeseen. Semanttisten roolien luonne ja määrä riippuu verbistä ja siitä maailman käsitteellistämisen tavasta, joka on kiteyty- nyt verbin merkitykseen. Esimerkiksi liikettä ilmaisevan verbin ainoa pakollinen semanttinen rooli on se, joka liikkuu. Mentaaliverbeihin lukeutuvat aistihavaintoverbit tarvitsevat puoles- taan havaittajan ja sen, mitä havaitaan eli kaksi roolia. Semanttisissa rooleissa on kyse valin- noista, joten semanttisten roolien avulla voidaan säädellä muun muassa sitä, kuka esitetään

---

¹¹ Semanttisista roolista käytetään myös nimitystä osallistujarooli, valenssirooli, temaattinen rooli ja syväsiija. (Esim. Alho ja Kauppinen 2008, Hakulinen ja Karlsson 1979 ja Saeed 2010.)

tekstissä aktiivisena toimijana, kokijana tai puheenaiheena. (Hakulinen & Karlsson. 1979: 101.)

Vaikka semanttisia rooleja on käsitelty kirjallisuudessa runsaasti, ei ole olemassa vaikiintunutta semanttisista roolista (VISK § 446). Semanttisia rooleja on periaatteessa lukemattomia, mutta kielenkuvauksen (muun muassa kielten välisen vertailun) tarpeisiin niitä on erotettu ja nimetty muutamia. Saeed (2010: 153–154) ja Larjavaara (2007: 260) esittävät teoksissaan kymmenen erilaista semanttista roolia, Sammallahti (2002: 544–555) puolestaan 20. Tässä tutkielmassa tarkastelen semanttisista rooleista viittä: tekijää, kokijaa, aihetta, omistajaa ja patienttia¹². Olen valinnut kyseiset roolit siksi, että ne ovat aineistossani keskeisimpiä ihmistarkoitteisten osallistuja-argumenttien saamia osallistuvia semanttisia rooleja. Semanttisten roolien toinen pääryhmä on sijoittavat roolit, joihin kuuluvat esimerkiksi määränpää ja paikka (Sammallahti 2002: 543–545).

TEKIJÄ eli agentti on elollinen yksilö, kollektiivi tai instituutio, joka on toiminnan aikaansaaja. Toiminnalla on havaittava vaikutus. Tekijä toimii tietoisesti tai tiedostamatta. (*Aktiivit ottivat vesinäytteitä, väki huusi*)

KOKIJA elollinen olio, joka kokee aistimisen tai tunteen sisäisiä tiloja. (*Minä olen nähnyt sen ja lohduttomalta tuntuu, minua alkoi kutittaa, Fritz on pahoillaan*¹³)

AIHE entiteetti, joka on fyysisessä tilassa, osana ryhmää tai puheen, ajattelun tai havainnoinnin teema. (*Kymmenkunta Greenpeace-aktiivia on paikalla, Joukossa on paljon eläkeläisiä, ely-keskus on uusien kanteluiden keskiössä*)

OMISTAJA jonkin omistaja tai joku, jolle jokin kuuluu (*Pehkosella on mökki Kiltuanjärvellä*)

PATIENTTI tilan tai sijainnin muutoksen läpikävijä tai se, johon kohdistuu toiminnan vaikutus. (*Niinistö uhkasi jo keväällä Talvivaaraa sulkemisella, Fortum vaati Talvivaaralta korvauksia*)

Semanttisten roolien käyttöä on kritisoitu muun muassa siitä, ettei semanttisten roolien välille ole aina tehtävissä selvää rajaa ja että yksittäisiä semanttisia rooleja on vaikea määritellä tiiviisti. Semanttisten roolien etuna on, että ne selittävät argumenttirakenteiden linkittyviä suhteita ja heijastavat verbien semanttista luokittelua. (Saeed 2010: 165.) Tämän tutkielman

---

¹² Tässä tutkielmassa käytetty semanttisten roolisto on koostettu pääosin Sammallahtien (2002) ja Saeedin (2010) esitysten pohjalta.

¹³ Semanttisten roolien luokittelua kuvaavissa esityksissä *Fritz on pahoillaan* -tyyppisten, tunnetilaa ilmaisevien kopulalauseiden tuntija on perinteisesti luokiteltu aiheeksi. Tässä tutkielmassa luokittelen heidät kokijoina. Nähdäkseni kokija kuvaa aihetta osuvammin mentaalissa tunnetilassa olevan henkilön roolia.

kannalta keskeistä on selvittää semanttisten roolien avulla sitä, millaisissa rooleissa Talvivaara-uutisoinnin toimijat kuvataan. Esitetäänkö toimijat esimerkiksi aktiivisina vai passiivisina, dynaamisina vai staattisina vai tuntevina ja kokevina toimijoina. Olennaista on pohtia myös sitä, miten toimijoiden saamat semanttiset roolit eroavat toisten Talvivaara-uutisoinnin toimijoiden saamista rooleista ja millaisia eroavaisuuksia Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien esitystavoissa on.

3.4. Piilotetut tekijät

Semanttisten roolien määrittelyn osalta oman erityisryhmänsä muodostavat ne virkkeet, joissa tekijä on piilotettu. Tässä tutkielmassa tällaisiksi ilmaisumuodoiksi luetaan passiivi ja nollapersoonaa. Passiivirakenteessa verbimuoto esittää tilanteen ilmaisematta toimijaa. Passiivi voi olla joko yksipersonainen tai monipersonainen. Yksipersonainen passiivi ei vaihtelee eri persoonissa (*valittiin*), toisin kuin monipersonainen passiivi (vrt. *hän tuli valituksi, he tulivat valituiksi*). (VISK, määritelmät.) Yksipersonaisen passiivi on mahdollista muodostaa vain sellaisista verbeistä, jotka voivat saada ihmistarkoitteisen, nominatiivimuotoisen perussubjektin (VISK § 1321). Yksipersonaista passiivia käytetään tilanteissa, joissa on tekijä tai muu keskeinen osallistuja, mutta jonka identiteetti jää auki tai jonka identiteetti on kontekstista pääteltäväksi (VISK § 1315). Yksipersonainen passiivi sallii aina monikollisen tulkinnan, mutta puhe voi olla vain yhdestäkin henkilöstä (VISK § 1323).

Monipersonaisessa passiivin voi muodostaa vain kaksipaikkaisista verbeistä, sillä monipersonaisessa passiivissa aktiivilauseen objektina olevasta patientista tulee kieliopillinen subjekti (*Minä valitsin sinut -> Sinä tulit valituksi*). Monipersonaisen passiivisin verbi on muodoltaan verbiliitto, jossa apuverbiin liittyy passiivinen partisiippi (*tuli valituksi*) tai agenttipartisiippilauseke (*tuli yhtiön valitsemaksi*). Toinen monipersonaisen passiivin tyyppi ovat verbijohdokset (*asia hoituu*). (VISK § 1332.) Verbiliiton sisältävät monipersonaiset passiivit voivat edelleen olla joko muutospassiiveja tai tilapassiiveja. Muutospassiivissa apuverbinä on muutosverbi *tulla* tai *joutua*. Tilaverbissä on tilaverbi *olla*. Yksipersonainen passiivin tavoin muutos- ja tilapassiivi implikoivat yleensä ihmistarkoitteista tekijää, mutta ilmipantu subjektiargumentti ei välttämättä ole ihmistarkoitteinen. Kielenkäytössä verbiliittopohjaiset passiivirakenteet ovat vähemmän vakiintuneita ja harvemmin esiintyviä kuin yksipersonaiset passiivit. (VISK § 1333.)

Tässä tutkielmassa huomioin passiivit siltä osin kuin ne liittyvät analyysin kohteena oleviin toimijoihin. Tähän rajaukseen olen päätenyt siksi, että vaikka passiivit taka-alaistavat toimijat, toimijat ovat silti olemassa ja kontekstin perusteella jopa yksiselitteisesti pääteltävissä. Passiivilla voidaan viitata puhetilanteen osapuoliin, puhuteltavaan mahdollisine viiteryhmineen, yleistävästi johonkin ihmisryhmään tai aiemmin mainittuun henkilöön. (VISK § 1325.) Puhekielessä oma erityistapauksensa on passiivin käyttö monikon 1. persoonan muotona (*me mentiin*) (VISK § 1326). Kun Kainuun Sanomien uutisessa mökkiläinen toteaa, että ”*huolestuneita ollaan tietysti siitä tilanteesta, mikä siellä (Talvivaarassa) on*”, kontekstin perusteella mökkiläisen voidaan päätellä viittaavan joko omaan huoleensa tai sekä omaan että muiden alueen mökkiläisten ja asukkaiden huoleen. Näin ollen kyseinen ryhmä on tämän virkkeen osalta luokiteltavissa kokijoiksi, vaikkei semanttinen rooli ole suoraan ilmipantuna. Implisiittisesti ilmaistu semanttinen rooli on heikompi kuin eksplisiittisesti ilmaistu. Tapauksissa, joissa semanttinen rooli ilmaistaan implisiittisesti, on syytä kiinnittää huomiota siihen, miksi passiivia on käytetty aktiivin sijasta. Passiivin käytön perusteena voi olla esimerkiksi huomion siirtäminen pois tekijästä, persoonan häivyttäminen kohteliaisuuden vuoksi tai etäisyyden luominen puhujan ja kuulijan välille (Hakulinen & Karlsson 1979: 255, Yli-Vakkuri 1986: 86–88, Hakulinen 1987: 213–214). Passiivin käyttö voi olla myös emotionaalisesti latautuneempaa kuin aktiivin käyttö. Passiivilla voidaan esimerkiksi korostaa leikillisyyttä tai teon kohtalokkuutta, sillä assosiaatio ihmistekijään panee tulkitsemaan teon tarkoitukselliseksi (VISK § 1322). Passiivi on tyypillinen muoto muun muassa virkakielelle ja tieteelliselle kielelle, mutta lehtikielessä passiivin käyttöä on perinteisesti neuvottu välttämään (Varis 2004: 9, Jaakkola 2013: 107).

Passiivia vastaavia tehtäviä on myös nollapersoonalla. Nollapersoonaksi kutsutaan ilmiötä, jossa lauseesta puuttuu NP silloin, kun tarkoitetaan ketä hyvänsä ihmistä, usein myös nimenomaan puhujaa itseään tai puhuteltavaa. Selvimmillään nollapersoonaa on lauseissa, joista puuttuu subjekti ja joissa verbi on yksikön kolmannessa persoonassa. Nollapersoonaa on mahdollinen myös muissa lauseasemissa, joissa tyypillisesti esiintyy ihmistarkoitteinen NP. (VISK § 1347.) Usein nollapersoonaa vaihtelee yksilön ensimmäisen persoonan kanssa. Nollapersoonalla avulla yksityistä ihmistä koskeva yksittäinen tapahtuma voidaan esittää ketä tahansa koskevana. Keskustelussa nolla tarjoaa avoimen paikan, johon keskustelun osapuolet voivat samaistua ilmaistessaan yhteistä kokemusta tai eläytyessään toisen kokemukseen. (VISK § 1348.) Samalla tavoin kuin passiivissa, nollapersoonalauseiden implisiittisille toimijoille on kontekstin perusteella mahdollista määritellä semanttinen rooli. Kun mökinomistaja toteaa Helsingin Sanomien uutisessa ”*tuntuu lohduttomalta*”, hän ilmaisee ensi sijassa oman

tuntemuksena ja toissijaisesti niiden muiden mökinomistajien, joita Talvivaaran tapahtumat koskettavat. Periaatteessa kenen tahansa muunkin, Talvivaaran tapahtumia murheellisena seuranneen on mahdollista samaistua mökinomistajan huoleen. Mökkiläisten saama semanttinen rooli on tässä tapauksessa kokija.

3.5. Nimeäminen

Toimijoiden nimeämisessä oleellisesta on sekä se, ketä nimetään, että se, miten heitä nimetään. Tässä tutkielmassa Talvivaara-uutisissa nimetyt toimijat on kategorisoitu viiteen ryhmään: Talvivaara-yhtiöön, Kainuun ely-keskukseen, poliitikkoihin, paikallisiin asukkaisiin, mökkiläisiin ja yrittäjiin sekä mielenosoittajiin. Funktionaalis-konstruktionistisesta näkökulmasta kyseisiä ryhmiä ei ole todellisuudessa olemassa sellaisenaan, vaan ne rakentuvat kielessä ja tässä tapauksessa myös tutkijan tulkinnoissa. Tutkija joutuu toimijoita ryhmitellessään tukeutumaan sekä omiin tulkintoihinsa että kulttuuriseen tietoon. Yksilöiden kategorisointi ryhmiin on yleistävää, mutta tämän tutkielman kannalta kuitenkin välttämätöntä.

Tutkielman analyysiosassa tarkastelun kohteena ovat toimijoita nimeävät appellatiivit eli yleisnimet, joilla on deskriptiivinen sisältö ja jotka liittävät yksilön osaksi jotakin ryhmää. Toimijoille annettujen nimitysten tutkiminen on relevanttia siksi, että nimeäminen heijastaa yhteiskunnallista todellisuutta ja vallitsevia puhumisen tapoja (Pälli 2003: 140). Puhuja tai kirjoittaja voi käyttää nimeämistä tietoisena keinona vahvistamaan oman mielipiteensä välitymistä. Nimeäminen on tehokas kielellinen keino erityisesti silloin, kun se liittyy stereotyyppien vahvistamiseen tai sukupuoleen tai syntyperään liittyvään diskriminointiin. (Kalliokoski 1996: 20, Blomqvist 1996: 131–150.) Larjavaara (2007: 139–140) havainnollistaa nimeämiseen liittyvien valintojen merkitystä kansallisuussanoilla. On eri asia puhua *ryssistä* kuin *venäläisistä*, vaikka sanoilla onkin sama ekstensio; molemmat viittaavat venäläisiin ihmisiin. Sanojen merkitysero selittyy osin sillä, että *ryssä* on puhekielinen ilmaus, jolloin sen teksti-konteksti on suppeampi kuin *venäläisen*. Olennaisempi ero on kuitenkin se, että *ryssä*-sanalla on voimakas kielteinen konnotaatio¹⁴, ekspressiivinen lisämerkitys, joka puuttuu *venäläisestä*. Aina konnotaatioiden ei tarvitse olla negatiivisia. Esimerkiksi *jenkkiä* (merkityksessä *amerik-*

---

¹⁴ Kun jokin ilmaus alkaa pejoratiivistua, saada negatiivisia konnotaatioita, syntyy usein tarve löytää uusia samantarkoitteisia mutta rasitteettomia ilmaisuja. Esimerkiksi vielä 1950-luvulla melko neutraalina pidetyn *neeke-**rin* sijaan on alettu puhua *mustista tai mustaihoisista*, *lappalaisten* sijaan *saamelaisista* ja *mustalaisista roma-**neina*. Usein aloite nimityksen korvaamisesta tulee kohderyhmältä itseltään, kun he haluavat korvata nimityksen omakielisellä nimityksellä. (Larjavaara 2007: 140.)

kalainen) voi pitää konnotaatioltaan puhekielisenä mutta kuitenkin melko neutraalina, mahdollisesti jopa positiivissävyisenä.

Kuten Pällikin (2003: 139) huomauttaa, nimeäminen on yhteydessä kielitietoisuuteen. Talvivaara-utisoinnin toimijoista kirjoittaessaan toimittajilta vaaditaan tietoisuutta siitä, mitkä ovat sanojen ”oikeat” merkitykset ja miten sanoja voidaan käyttää tuottamaan tai vääristämään todellisuutta. Konnotaatiot ovat aina jossain määrin yhteisiä samaan kulttuuriin kuuluville, mutta aina osin myös henkilökohtaisia, sillä ne perustuvat henkilöiden omiin kokemuksiin merkkien käytöstä (Lehtonen 1998: 109–110). Tässä tutkielmassa käytän nimitysten merkitysten arvioimisen tukena Kielitoimiston sanakirjan verkkoversiota (2014)¹⁵. Sanojen merkityksiä tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava se, että sanakirjassa merkitykset on liitetty kuhunkin sanaan kontekstista irrallisina. Konkreettisissa kielenkäyttöyhteyksissä sanat eivät saa kaikkia sanakirjamerkityksiään vaan niiden merkitystä rajoittavat toiset sanat, joiden yhteydessä ne esiintyvät. (Lehtonen 1998: 129.)

---

¹⁵ Kielitoimiston sanakirjan verkkoversiosta käytetään myöhemmin tässä tutkielmassa lyhennettä KTS.

4. Talvivaara-uutisoinnin toimijat

Tässä luvussa analysoin Talvivaara-uutisoinnin toimijoita luvussa kolme esiteltyjen kielenpiirteiden osalta. Toimijoista analysoinnin kohteena ovat Talvivaara-yhtiö, Talvivaaran toimintaa valvova Kainuun ely-keskus ja kaksi Talvivaaran tapahtumia julkisuudessa kommentoinutta poliitikkoa: silloinen ympäristöministeri Ville Niinistö ja valtion omistajaohjauksesta vastannut kehitysministeri Heidi Hautala. Neljännen toimijaryhmän muodostavat paikalliset asukkaat, mökkiläiset ja yrittäjät ja viidennen ryhmän Talvivaaraa vastustavat mielenosoittajat, joihin laskeen kuuluviksi myös Stop Talvivaara –kansalaisliikkeen jäsenet.

Edellä lueteltujen ryhmien lisäksi aineistossa esiintyy myös muita toimijoita, jotka olen rajannut analyysin ulkopuolelle. Tutkielmassa analysoin Talvivaaraa ainoastaan yhtiönä, en sen työntekijöitä. Viranomaisia edustaa vain Kainuun ely-keskus, vaikka aineistossa esiintyy myös esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen, Säteilyturvakeskuksen ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston asiantuntijoita. Poliitikkojen ryhmän olen niin ikään rajannut vain Ville Niinistöä ja Heidi Hautalaa koskevaksi, vaikka Talvivaaran tapausta kommentoivat mediassa muutkin poliitikot. Tutkielman laajuudesta johtuen olen sivuuttanut analyysissä täysin sellaiset toimiryhmät kuin sijoittajat, akateemiset asiantuntijat ja ympäristöliikkeiden edustajat, silloin kun he eivät ole mielenosoittajia.

4.1. Talvivaara-yhtiö

Tässä luvussa analyysiin kohteena on Talvivaara-yhtiö. Talvivaara-yhtiöllä tarkoitetaan tässä luvussa sekä kaivososakeyhtiö Talvivaaraa että kaivostoimintaa harjoittavaa tytäryhtiötä Talvivaara Sotkamo. Mediassa näiden kahden yhtiön välille ei aina tehdä eroa, eikä se ole tarpeellista tässäkään tutkielmassa. Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien lukijoistakin suurin osa todennäköisesti hahmottaa Talvivaaran kahden sijaan yhdeksi toimijaksi; asenteet ja mielikuvat Talvivaarasta muodostuvat koskemaan yleisesti Talvivaara-yhtiötä, ei erikseen emon- tai tytäryhtiötä. Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa *Talvivaara*-lekseemiä käytetään yhtiön lisäksi maantieteellisessä merkityksessä tarkoittamassa sitä aluetta, jossa kaivos-toimintaa harjoitetaan (vrt. *Talvivaarassa on menossa hurja ympäristöonnettomuus*). Analyysiluvussa sivuutan tämän merkityksen ja keskityn tarkastelemaan ainoastaan Talvivaara-yhtiötä toimijana.

Luvussa analyysin kohteena on Talvivaara-yhtiö, ei sen yksittäiset työntekijät. Työntekijöitä koskevat uutiset huomioin analyysissä vain siltä osin kuin ne koskettavat yhtiötä. Esi-

merkiksi toimitusjohtajaksi palanneen Pekka Perän henkilökohtaista elämää koskevat osuudet olen rajannut analyysin ulkopuolelle. Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa Talvivaara-yhtiötä edustavat Perän lisäksi hänen edeltäjänsä Harri Natunen, viestintäpäällikkö Olli-Pekka Nissinen, ympäristöpäällikkö Veli-Matti Hilla, metallituotannon johtaja Mikko Korteniemi, kestäväkehityksen johtaja Eeva Ruokonen ja uusi hallituksen puheenjohtaja Tapani Järvinen. Helsingin Sanomissa esiintyvät lisäksi rahoitus- ja talousjohtaja Saila Miettinen-Lähde ja bio-liuotusasiantuntija Marja Riekkola-Vanhanen, Kainuun Sanomissa myös kaupallinen päällikkö Pentti Vihanto. Talvivaara-yhtiö esiintyy Helsingin Sanomissa 36 uutisessa ja Kainuun Sanomissa 73 uutisessa.

4.1.1. Talvivaara-yhtiön nimeäminen

Vuoden 2012 marraskuuhun mennessä Talvivaara-yhtiö oli ollut mediassa esillä jo siinä määrin, että yhtiön selvästi oletetaan olevan Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien lukijoille tuttu. Yhtiön viralliset nimet *Talvivaaran kaivososakeyhtiö* ja *Talvivaara Sotkamo* esiintyvät uutisissa vain yksittäisinä mainintoina. Yleisimmin Talvivaara-yhtiöstä käytetään yksinkertaistettuja nimityksiä *Talvivaara*, *(Talvivaaran) kaivosyhtiö*, *kaivos* ja *yhtiö*. *Kaivos*-lekseemin käyttö itsenäisenä sanana tai etumääritteenä on havainnollisin nimitys sikäli, että se viittaa yhtiön toimialaan. Paikoin toimialaan viitataan vielä spesifimmin puhumalla *Talvivaaran nikkelikaivoksesta* tai *Euroopan suurimmasta kaivoksesta*. Toisaalta pelkkä *kaivoksesta* puhuminen voi olla myös yleistävää ja saada ongelmat näyttämään yleisinä kaivoksia koskevinä ongelmina, ei ainoastaan Talvivaara-yhtiöön kohdistuvina.

Edellä mainittujen nimitysten lisäksi Talvivaarasta käytetään nimitystä *pörssiyhtiö*, jolla viitataan Talvivaara-yhtiön osakkeiden noteeraukseen pörssissä (KTS 2014). Talousdiskurssia edustaa myös Talvivaaran nimeäminen kainuulaisen yrityksen *tärkeimmäksi asiakkaaksi* ja Kainuun Sanomissa *Kainuun henkiseksi piristysruiskeeksi*. Kainuun Sanomissa Talvivaara-yhtiö henkilöityy myös selvästi yhtiön toimitusjohtajaan Pekka Perään, sillä yhtiötä nimitetään *Perän luomukseksi ja unelmien täyttymykseksi* sekä *Perän elämäntyöksi*.

Edellä mainittujen etumääritteiden lisäksi yhtiön nimityksiin yhdistettyjä, ominaisuutta ilmaisevia kongruoivia etumääritteitä käytetään Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien uutisissa vähän. Kun niitä käytetään, ne liittyvät Helsingin Sanomissa joko yhtiön taloudelliseen tilaan, oikeudelliseen asemaan tai maantieteelliseen sijaintiin, Kainuun Sanomissa toiminnan kestävyYTEEN ja maantieteelliseen sijaintiin. Helsingin Sanomissa Talvivaara-yhtiöstä puhutaan *rahapulaan joutuneena Talvivaarana* ja *kassakriisissä olevana velkaisena yhtiönä*.

Oikeusdiskurssin yhteydessä Talvivaara on *varma häviäjä*. Kainuun Sanomissa yhtiö nimitetään *päinvastaiseksi esimerkiksi kestävästä kaivostoiminnasta*. Maantieteelliset määritteet ilmaisevat yhtiön olevan *sotkamolainen*.

Kaiken kaikkiaan Talvivaara-yhtiötä koskeva nimitysten käyttö on melko neutraalia. Kun kantaa ottavia nimityksiä käytetään, Helsingin Sanomissa ne ovat luonteeltaan enemmän negatiivissävyyisiä, Kainuun Sanomissa taas positiivissävyyisiä. Kummassakaan lehdessä yhtiöstä ei käytetä esimerkiksi sellaisia nimityksiä kuin *kriisiyhtiö* tai *ongelmayhtiö*. Näin suoria kannanottoja uutisissa ei tehty vielä tapahtumien tässä vaiheessa. Asenteelliset nimitysten käyttö lisääntyi mediassa, kun yhtiön ongelmat syvenivät.

4.1.2. Talvivaara-yhtiön semanttiset roolit ja toiminnan kuvaaminen

Talvivaara näyttäytyy Helsingin Sanomien uutisissa kahtalaisena yhtiönä. Kun Talvivaara on aktiivisten tekojen tekijän roolissa, Talvivaara *saastuttaa, rikkoo lupaehtoja, tuhoaa luontoa ja pettää* alueen asukkaat ja työntekijänsä. Toisaalta se myös *työllistää, tuottaa Suomen metalliteollisuudelle raaka-ainetta* ja se *on luonut Kainuuseen innovaatiobuumin ja osaamiskeskittymän*. Uutisissa vastakkain ovat haitta- ja hyötydiskurssi. Haittadiskurssi sisältää ympäristö- ja luottamusdiskurssin, hyötydiskurssi talousdiskurssin. Haittanäkökulmia tuovat uutisissa esiin muun muassa alueen asukkaat, mielenosoittajat ja poliitikot. Talvivaaran hyödyistä puhuvat lähinnä paikalliset yrittäjät, aluejohtajat ja sijoittajat.

Vaikka Helsingin Sanomissa Talvivaara esiintyy sekä haitta- että hyötydiskurssissa, on haittadiskurssi näkyvämpi, ja Talvivaara leimautuu uutisissa enemmän epäonnistujaksi kuin Kainuun pelastajaksi. Kun Talvivaara on semanttiselta rooliltaan aihe jossakin tilassa, Talvivaara on *Euroopan suurin kaivos* ja paikallisen pintakäsittely-yrityksen *tärkein asiakas*, mutta se myös *elää veitsenterällä, on selvityskierteessä* ja yhtiö, jolla *ei ole kaikki kunnossa*. Talvivaara nähdään syylliseksi, mitä ilmentävät myös Talvivaaran saamat patientin roolit. Patienttina Talvivaaralta *vaaditaan korvauksia ja selvityksiä* ja sitä harkitaan *uhkasakkojen* kohteeksi. Syyllistys ei kuitenkaan kohdistu yksin Talvivaaraan, sillä osansa kritiikistä saa myös kaivosta valvova Kainuun ely-keskus (ks. luku 4.3.). Ely-keskusta penätään vastuuseen valvonnan laiminlyönnistä, Talvivaaraa ennemminkin rehellisyyden puutteesta ja vastuuttomuudesta. Niin kansalaisten, päättäjien kuin asiantuntijoiden luottamus Talvivaaraan rakoilee.

Sen mitä Talvivaara on, määrittävät uutisissa enemmän muut kuin Talvivaara itse. Yhtiön heikko rooli oman toiminnan puolestapuhujana selittyy ainakin osin toimittajien valinnoilla. Osa Helsingin Sanomien uutisista pohjautuu Talvivaaran lehdistö- ja pörssitiedottei-

siin¹⁶. Talvivaaran tiedotteiden ja niiden pohjalta laadittujen uutisten yhtäläisyyksiä tutkinut Jenni Koponen (2014) on havainnut, että Helsingin Sanomien uutisissa on hyödynnetty lähinnä Talvivaaran tiedotteiden sisältämiä selostuksia tapahtumista. Sen sijaan Talvivaaran esittämät omat argumentit, arvot ja tavoitteet ovat harvoin välittyneet tiedotteista uutisiin.

Tiedotteiden sisältämien tapahtumaselostusten hyödyntäminen uutisissa on varmasti osasy siihen, miksei Talvivaara-yhtiön johto ole uutisissa enempää äänessä. Se voi olla myös heistä itsestään kiinni, sillä Talvivaara-yhtiö sai vahvan johtajan vasta, kun Pekka Perä astui julkisuuteen vajaa kaksi viikkoa kipsisakka-altaan vuodon havaitsemisen jälkeen. Toisaalta tutkijoiden ja virkamiesten ääneen pääsyä voidaan pitää myös tyypillisenä medialle. Tutkijoiden ja virkamiesten kaltaiset toimijat edustavat uutisissa asiantuntijuutta, joista media on riippuvainen tiedon ja auktoriteetin lähteinä.

Kun Talvivaaran yhtiö ja työntekijät ovat uutisissa äänessä, eivätkä he selosta tapahtumia, he ottavat kognitiivisin verbein kantaa tuotannollisiin ja taloudelliseen tavoitteisiin. Nämä verbit kuvaavat epäonnistumista. Talvivaara *ennakoi* tuotanto-odotuksia, *suunnittelee* tuotannon käynnistämistä ja *arvioi* veden liikkeitä. Ennakoinnit, suunnitelmat ja arvioinnit osoittautuvat vääriksi tai Talvivaara kohtaamat ongelmat estävät niiden toteutumisen. Odotukset romahtavat, ja tilanne saa yhtiössä aikaan epävarmuutta ja tietämättömyyttä.

- 3) *Talvivaara arvioi, ettei se yllä nikkelintuotannossaan tänä vuonna 17 000 tonniin. Vielä helmikuussa se ennakoi nikkelintuotannokseen 25 000–30 000 tonnia. Yhtiön aiempi tavoite oli tuottaa tänä vuonna peräti 50 000 nikkeliä.* (HS A4 9.11.2012)
- 4) *”Tiesimme, millaista vettä siellä oli. Mutta pitikö sen olla siellä”, pohti asiaa torstaina yhtiön uusi hallituksen puheenjohtaja Tapani Järvinen.* (HS A4 16.11.2012)

Yhtiön johto koettaa painottaa, että yhtiö *aloitti vuodon tukkimiseen tähtäävät toimet heti* kipsisakkavuodon havaitsemisen jälkeen ja *töitä tehdään ympärivuorokautisesti*. Uutisissa kriisinhoidolliset työt eivät kuitenkaan lukeudu yksin yhtiön ansioksi, sillä uutisissa käytetään paljon passiivimuotoisia tekoverbejä.

- 5) *Pääosa jätevesistä on kuitenkin saatu ohjattua varoaltaisiin.* (HS A5 7.11.2012)

---

¹⁶ Jenni Koponen (2014) havaitsi tutkimuksessaan, että tiedotteisiin pohjautuvissa Helsingin Sanomien Talvivaara-uutisissa ei aina mainita sitä, että osa uutisen tiedoista on peräisin yhtiön laatimista tiedotteista. Näin ollen pelkkiä uutisia analysoimalla on vaikea sanoa, kuinka suuri osa aineistoni uutisista pohjautuu tiedotteisiin.

Yksipersonaisen passiivin käyttö hämärtää tekijän ja sallii monikollisen tulkinnan. Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaselostuksesta (2014) selviää, että Talvivaara-yhtiö vastasi vesikriisin ratkaisemiseen tähtäävistä käytännön toimenpiteistä pääosin itse. Hetkittäisesti yhtiö sai apua pelastuslaitokselta ja puolustusvoimilta. Kun Talvivaara-yhtiön tekemä työ ongelmien ratkaisemiseksi ilmaistaan passiivein, yhtiö ei saa täyttä ansiota tekemästään työstä. Helsingin Sanomien uutisissa näyttää siltä kuin tapahtumat etenisivät itsestään tai useiden toimijoiden aikaansaamina, vailla kaivosyhtiön omia ponnisteluja.

Talvivaara-yhtiö näyttää ajalehtivan ja olevan muiden toimijoiden vapaasti riepotelmissä siihen saakka, kunnes Pekka Perä palaa toimitusjohtajan paikalle. Perä antaa yhtiölle kasvot ja laittaa itsensä likoon yhtiön puolesta pyytämällä anteeksi, myöntämällä virheet ja lupamaalla, että yhtiö korvaa vuodosta aiheutuneet haitat. Sijoittajille ja veronmaksajille Perä vakuuttaa, että yhtiön talous kestää ja että hän on valmis laittamaan yhtiöön omia rahojaan. Perän palauttaa Talvivaaran oikealle kurssille ja lisää luottamusta yhtiötä kohtaan ainakin hetkellisesti.

6) *Perä sanoi halunneensa astua taas ruoriin, koska ”olen itse tämän sopan keittänyt ja minulla on vastuu sen hoitamisesta”.* (HS A4 16.11.2012)

Kainuun Sanomien uutisissa haitta- ja hyötydiskurssit eivät ole yhtä näkyviä kuin Helsingin Sanomissa. Kun Talvivaara-yhtiö on Kainuun Sanomissa aktiivisten tekojen tekijän roolissa haittadiskurssissa, se *kolhaisee Vuokatin ja kaivosalan mainetta, rikkoo velvoitteitaan ja tuhoaa ympäristöä.* Hyötydiskurssissa Talvivaara *tuottaa maakuntaan työpaikkoja ja 60 prosenttia maakunnan vahvimaksi yritykseksi palkitun yrityksen vuosiliikevaihdosta.* Haittadiskurssi koostuu mainediskurssista, luottamusdiskurssista ja ympäristödiskurssista, hyötydiskurssi talousdiskurssista. Mainediskurssi liittyy Kainuun Sanomissa talousdiskurssiin. Kun Talvivaara kolhii Vuokatin mainetta, se synnyttää pelkoja maakunnan matkailutulojen vähenemisestä. Kaivosalan maineen kolhimisella on laajempi yhteiskunnallinen merkitys. Kasvussa olevan kaivosalan odotetaan vaikuttavan positiivisesti Suomen talouteen. Talvivaaran pelättään pysäyttävän tämän kehityksen.

Syy siihen, etteivät haitat ja hyödyt tule Kainuun Sanomissa esiin yhtä voimakkaasti kuin Helsingin Sanomissa, selittynee ainakin osin sillä, että Kainuun Sanomissa yhtiö on enemmän äänessä. Tällöin muut toimijat eivät määritä yhtä vahvasti sitä, mitä Talvivaara on. Tästä huolimatta yhtiö ei juurikaan pääse tuomaan uutisissa esille omia arvojaan. Ainoat yhtiön kannalta positiiviset seikat, jotka uutisissa tuodaan julki, liittyvät Helsingin Sanomien ta-

paan siihen, että yhtiö *ryhtyi töihin heti* vuodon havaittuaan. Lisäksi yhtiö *tekee kaikkensa* vuodon pysäyttämiseksi. Uutiset sisältävät pääasiassa selostuksia tilanteesta, vaikka yhtiöltä on hankittu tietoa monipuolisesti. Uutisista käy ilmi, että Kainuun Sanomat on haastattelut yhtiön johtoa suoraan, osallistunut yhtiön tiedotustilaisuuksiin sekä hyödyntänyt yhtiön laati-
mia tiedotteita ja blogitekstejä.

Se että yhtiön edustajat pääsevät Kainuun Sanomissa Helsingin Sanomia enemmän ää-
neen, näkyy myös puheaktiverbien määrässä. Kun Helsingin Sanomissa yhtiöön ja sen joh-
toon liitetyt puheaktiverbit ovat *kertoa, sanoa, pohtia, luvata, selittää ja myöntää*, Kainuun
Sanomissa yhtiön puheakteja ilmaistaan parillakymmenellä erilaisella verbillä. Esimerkiksi
verbit *vastata, kuitata ja myötäillä* liittyvät vuorovaikutustilanteeseen ja osoittavat sen, ettei
uutisissa ole tyydytty vain tiedotteiden antiin. Verbeistä muun muassa *selittää, myöntää, myö-
täillä ja kiistää* ilmaisevat puheaktin lisäksi asennoitumista.

7) *Kaupallinen päällikkö Pentti Vihanto myönsi pettymyksen ja saavutusten nollauksen oi-
keutetuksi. – Siihen on täysi syy, hän myötäili ja totesi, ettei luottamusta saada takaisin
millään muulla kuin teoilla.* (KS A4 14.11.2012)

Helsingin Sanomissa Talvivaara-yhtiö ja sen johto eivät esiinny emotionaalisten tuntemusten
kokijoina. Kainuun Sanomissa *yhtiötä painavat monet ongelmat*. Kainuun Sanomissa emotio-
naalisia kokemuksia ilmaistaan myös puheaktiverbien ja kognitiivisten verbien yhteydessä:
Vihanto myöntää *pettymyksen* ja Natunen pitää jätvezialtaan vuotoa *raskaana tapahtumana
yhtiölle*. Kun yhtiöön ja sen johtoon yhdistetään emotionaalisia tuntemuksia, ne näyttäytyvät
inhimillisinä toimijoina ja saavat kenties lukijoilta sympatiaa puolelleen.

Kun Talvivaaraan yhdistetään Kainuun Sanomissa kognitiivisia verbejä, ne liittyvät pit-
kälti talousdiskurssiin. Talvivaaran *mielestä kaivoksen seisottaminen ei ole ratkaisu*. Yhtiö
suunnittelee tuotannon käynnistämistä ja metallitehtaan ylösajamista. Kainuun Sanomien
uutisten taustalla vaikuttaa selvästi huoli siitä, miten Talvivaaralle käy. Monen kainuulaisen
kohtalo on sidottu Talvivaaraan.

Kaivoksen merkitys kainuulaisille tulee ilmi myös silloin, kun Talvivaara on uutisissa
aiheen roolissa. Aiheena Talvivaara on *mahdottomuus* ja *päinvastainen esimerkki kestävästä
kaivostoiminnasta*, mutta se on myös *mahdollisuus* ja *liian tärkeä päästettäväksi nurin*. Kai-
vos *oli aikanaan iso henkinen piristysruiske Kainuulle*. Hyvät muistot kannattelevat Talvivaaraa
vielä niin, ettei kaivoksesta olla valmiita luopumaan. Uutisissa kuitenkin tiedostetaan se
mahdollisuus, että yhtiö *voi ajautua rahoitusongelmiin ja jopa konkurssiin*. Liikeverbi *ajau-
tua* merkitsee johonkin tilaan joutumista tahtomattaan (KTS 2014). Talvivaara on tuonut Kai-

nuulle paljon hyvää. Ongelmiin joutumista ei nähdä Talvivaaran tietoisten valintojen seurauksena vaan ennemminkin sattumusten summana.

Talvivaara ajautuu ongelmia kohti vailla vahvaa johtajaa. Talvivaaraa pidetään *Pekka Perän elämäntyönä*, ja Perän paluu yhtiön johtoon herättää toiveita paremmasta. Perän odotetaan *pelastavan* yhtiön. Myös Perä tuo esiin sen, että yhtiön ajautuminen ongelmiin on ollut osin huonoa tuuriakin.

8) – *Talvivaarassa on tehty paljon hyviä asioita. Mutta on myös tehty hyvää tarkoittavia asioita, jotka ovat myöhemmin paljastuneet virheiksi karmaisevalla tavalla.* (KS A4 16.11.2012)

Perä myöntää *tehneensä virheitä* itsekkin. Hän *pahoittelee katastrofia*, avautuu menetetyistä yöunista ja *alleviivaa vastuutaan* kantaa seuraukset. Perän erehtyvyys näyttäytyy inhimillisinä. Perän mahdollisuuksiin Talvivaaran pelastajana uskotaan, sillä *hän tuntee kaivoksen läpikotaisin ja hänet tunnetaan tehokkaana prosessijohtajana, toiminnan miehenä*. Niin kansalaisten kuin päättäjienkin odotukset kohdistuvat Pekka Perään. Perän odotetaan ihmestien lailla nostavan Talvivaara-yhtiö jaloilleen.

4.2. Kainuun ely-keskus

Tässä tutkielmassa viranomaistoimijoita edustaa Kainuun ely-keskus (jatkossa ely-keskus), jolla on merkittävä rooli Talvivaaran kaivosyhtiön toiminnassa. Ely-keskuksen tehtävänä on valvoa Talvivaaran kaivosyhtiön toimintaa sekä ympäristölupaehdojen ja patomääräysten noudattamista. Ely-keskuksessa Talvivaaran ympäristölupaa valvoo päätoimisesti kaivoksen vastuuvälvoja. Hänen lisäksi valvontaan ja patoturvallisuuden asiantuntijatehtäviin osallistuu viraston muita asiantuntijoita. (Onnettomuustutkintakeskus 2014: 52–53.)

Kipsisakkavuodon aikaan Kainuun ely-keskus hoiti ympäristövahinkojen torjuntaa yhdessä kaivosyhtiön kanssa (mt. 52). Kipsisakkavuodon alkuvaiheessa ely-keskus vastasi myös viranomaistiedotuksesta. Ely-keskus tiedotti kipsisakka-altaan vuodosta heti marraskuun 4. päivänä saatuaan kaivosyhtiöltä tiedon vuodosta. Kuluneen kuukauden aikana ely-keskus laati Talvivaaran tilanteesta yhteensä 28 tiedotetta, joissa kerrottiin muun muassa vuototilanteesta ja veden laatua koskevista mittauksista. (mt. 27–28.) Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien uutisista on nähtävissä, että kyseisiä tiedotteita on käytetty ely-keskuksen toiminnasta kertovien uutisten taustatietona, jota toimituksissa on täydennetty haastatteluin. Kip-

sisakka-altaan vuotoa ja sitä seuranneita tapahtumia kommentoi marraskuun 2012 aikana Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa yhteensä kymmenkunta ely-keskuksen työntekijää. Ely-keskus ja sen työntekijät muodostavat toimijaryhmän, josta käytän tässä analyysiluvussa nimeä ely-keskus. Ely-keskus esiintyy 26 Helsingin Sanomien uutisessa ja 51 Kainuun Sanomien uutisessa.

4.2.1. Ely-keskuksen nimeäminen

Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien uutisissa Kainuun ely-keskusta edustavat sekä kollektiivinen viranomaisen että sen yksittäiset työntekijät. Viranomaisen hahmottuminen uutisissa ihmisen kaltaiseksi toimijaksi pohjautuu todennäköisesti ainakin osittain ely-keskuksen itsensä laatimiin tiedotteisiin, joissa *ely-keskus mittaa virtaamia ja ottaa vesinäytteitä* -tyyliset ilmaukset ovat tavallisia, vaikka työn tekevät todellisuudessa ely-keskuksen työntekijät (Ely-keskuksen tiedotarkisto). Kainuun Sanomien uutisissa ely-keskus inhimillistetään paikoin jopa niin, että ely-keskus puhuu suorien lainausten muodossa (esimerkki 9). Suorat lainauksetkin ovat epäilemättä otteita ely-keskuksen tiedotteista, vaikka sitä ei uutisten yhteydessä aina mainita.

9) -- *Lipeän käyttö nostaisi suolapitoisuutta alapuolisissa vesistöissä ja vaikeuttaisi vesistöjen palautumista aiemmista päästöistä, ely-keskus sanoo.* (KS A2 7.11.2012)

Ely-keskuksen kollektiivistaminen yhdeksi jäsenettömäksi toimijaksi on tiedotteiden ja uutisten kirjoittajalle kirjoitusprosessia yksinkertaistava seikka; lukijoillekin on usein enemmän merkitystä sillä, mitä ely-keskus on yleisesti tehnyt kuin sillä, kuka ely-keskuksesta tarkalleen ottaen on suorittanut teon. Toisaalta ely-keskuksen ei-yksilöidyn merkityksen käyttö mediassa hyödyttää myös ely-keskusta itseään. Vaikka *ely-keskus* on merkitykseltään laaja ja osin epä-määräinenkin, se luo mielikuvaa yhtenäisestä ja yksimielisestä joukosta. Ely-keskuksen antamat lausunnot kirjoittautuvat kaikkien sen työntekijöiden yhteiseksi kannaksi ja ely-keskuksen tekemät teot saavat suuremman painoarvon kuin yhden työntekijän teot. Kollektiivisuus tulee ilmi myös ely-keskuksen työntekijöiden antamissa lausunnoissa, joissa he käyttävät enemmän monikon kuin yksikön ensimmäistä persoonaa. Monikon ensimmäisen persoonan rinnalla käytetään myös puhekielelle tyypillistä yksipersonaista passiivia (esimerkki 10).

10) – *Olemme monta kertaa tehneet harkintaa, ja hallintopakkeinoja on käytetty lukuisia kertoja. On annettu selvityspyyntöjä ja huomautuksia. Äärimmäisiin hallintopakkeinoihin ei ole lähdetty.* (HS A4 8.11.2012)

Kollektiivin lisäksi ely-keskusta edustaa uutisissa joukko haastateltuja ely-keskuksen työntekijöitä, jotka nimetään uutisissa ammattinimikettä sekä etu- ja sukunimeä käyttäen. Ammattinimen käyttö korostaa henkilön asiantuntijuutta. Molemmissa lehdissä haastateltujen joukossa ovat Kainuun ely-keskuksen ylijohtaja Kari Pääkkönen, ylitarkastaja Heli Nurmi, ympäristögeologi Ilkka Haataja ja Unto Ritvanen, joka ammattinimi vaihtelee uutisissa ylitarkastajasta ympäristönsuojeluyksikön päällikköön ja ympäristöpäällikköön. Helsingin Sanomissa Talvivaaran tapausta kommentoivat lisäksi patoylitarkastaja Timo Regina, erikoissuunnittelija Marja-Liisa Räisänen ja tutkimusmestari Jari Tuomisalo, ja Kainuun Sanomissa ylitarkastaja Sari Myllyoja, ympäristösuojelun ylitarkastaja Raija Urpelainen ja patoturvallisuusasioiden yksikön päällikkö Kari Pehkonen. Kainuun ely-keskuksessa tiedotusvastuuta ei selvästikään ole haluttu keskittää tiukasti, vaan kukin työntekijä antaa lausuntoja omasta erityisalastaan. Ely-keskukseen kohdistuneeseen kritiikkiin vastaa mediassa pääasiassa ylijohtaja Pääkkönen.

4.2.2. Ely-keskuksen semanttiset roolit ja toiminnan kuvaaminen

Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa Kainuun ely-keskuksesta uutisoidaan hyvin samankaltaisesti. Molempien lehtien uutisissa toistuu pitkälti samat asiat, ja paikoin ne on kerrottu jopa samoin sanoin. Tämä johtunee siitä, että osa uutisista on peräisin STT:ltä ja osa pohjautuu ely-keskuksen itsensä laatimiin tiedotteisiin. Utusten rakenteellisella tasolla tiedotteiden käyttö näkyy muun muassa siinä, että *ely-keskuksen mukaan* ja *ely-keskus tiedotti* -tyyppiset ilmaukset ovat uutisissa tavallisia. Toimitukset ovat joutuneet käyttämään tiedotteita osin käytännön pakostakin, sillä molemmissa lehdissä tuodaan ilmi se, että yrityksistä huolimatta ely-keskuksesta ei ole aina onnistuttu tavoittamaan henkilökuntaa kommentoimaan Talvivaaran tuoreimpia tapahtumia.

11) *Paineen alla työskentelevästi ely-keskuksesta on vaikea saada ketään kommentoimaan Talvivaaran viime käänteitä.* (KS A3 7.11.2012)

Niissä uutisissa, jotka voi havaita pohjautuvan ainakin osin ely-keskuksen itsensä laatimiin tiedotteisiin, ely-keskus on ensisijassa konkreettisia tekoja tekevä aktiivinen tekijä. Ely-keskus käy Talvivaarassa paikan päällä *seuraamassa tilannetta, se tekee tarkastuksia, aloittaa*

tehostetun näytteenoton, pyytää Talvivaaralta selvityksiä ja antaa suosituksia veden käytöstä. Kainuun Sanomissa ely-keskuksen tekemistä mittaustuloksista, kuten nikkeli- ja rauta- ja pH-arvoista, raportoidaan Helsingin Sanomia tarkemmin. Numeerisia ilmauksia pidetään luottamusta herättävinä. Lukijalle, joka osaa tulkita tuloksia, tuloksilla voi olla arkielämän kannalta merkitystä, ja tulokset antavat lukijalle myös mahdollisuuden arvioida tilanteen vakavuutta itse.

Sekä Helsingin Sanomissa että Kainuun Sanomissa ely-keskuksen työntekijät selvittävät tilannetta kognitiivisin ja puheaktiverbein: he tekevät arvioita vuodon syistä ja seurauksista, antavat lausuntoja tapahtumien kulusta sekä kertovat ajatuksiaan ja mielipiteitään Talvivaaran kaivoksen toimintamahdollisuuksista. Julkisuudessa ely-keskuksen työntekijät kommentoivat tilannetta asiallisesti ja pitävät tunteensa erossa tapahtumista – mitä viranomaisilta eittämättä odotetaankin. Helsingin Sanomissa ely-keskuksen työntekijät ovat kokijan roolissa vain yhdessä uutisessa, kun valvovan viranomaisen kerrotaan *alkavan tuskastua toistuviin ympäristöongelmiin*. Kainuun Sanomissa ely-keskuksen ylijohtaja kuvaa tilannetta samankaltaisesti.

12) – *Tilanne on tietenkin hyvin vakava. Yksi sarjassa ympäristöongelmia Talvivaarassa.* (KS 7.11.2012)

Kainuun Sanomissa ely-keskuksen työntekijä toteaa lisäksi heidän *toivovan hartaasti, että kriisi on ohi* ja sanoo ely-keskuksen *olevan huolissaan*. Ely-keskuksen *pitäisi pystyä keskittymään akuutin ongelman hoitamiseen*. Tällä hän viittaa mediamylläkkään, joka ely-keskuksen ympärillä alkoi pyöriä pian kipsisakka-altaan vuodon havaitsemisen jälkeen.

Niin kuin ylijohtaja Pääkkönen toteaa (esimerkki 12), kipsisakka-altaan vuoto marraskuussa 2012 ei ollut ensimmäinen vaan kolmas yhtiön historiassa. Vuotojen toistuminen heikentää ely-keskuksen luottamusta Talvivaaraan, mutta myös kansalaisten ja päättäjien luottamusta ely-keskukseen. Niinpä ely-keskuksen rooli on olla Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien uutisissa myös puheenaihe, joka ei pysty itse kontrolloimaan itsestään käytävää keskustelua; ely-keskuksesta syntyy uutisoitavaa muidenkin kuin ely-keskuksen itsensä laatimien tiedotteiden pohjalta. Kainuun Sanomissa arvostelijoina ovat poliitikot, akateemikot, paikalliset asukkaat ja mielenosoittajat. Helsingin Sanomissa näkökulma on tieteellisempi ja suurimpina kriitikkoina ovat professorit, joista etenkin ympäristöoikeuden professori Tapio Määttä kritisoi Kainuun ely-keskusta voimakkaasti.

Helsingin Sanomissa Määttä uskoo, että viranomaisten järeämmillä toimilla ympäristökatastrofi olisi ollut kokonaan estettävissä. Hän ihmettelee, miksei ely-keskus ole tehnyt hal-

lintopakopäätöstä, jossa uhkasakon uhalla vedotaan yritys noudattamaan lupaehtoja; ely-keskus on ainoastaan *neuvotellut* ja *maanitellut*. Määttän mukaan laiminlyönnin takia Suomi voi joutua EU-tuomioistuimeen. Myös ympäristöministeriön kansliapäällikkö Hannele Pokka antaa sekä Helsingin Sanomissa että Kainuun Sanomissa ymmärtää ely-keskuksen toimineen liian pehmeästi ja tehottomasti vaatiessaan ely-keskusta *ottamaan napakamman otteen* Talvivaarasta. Luonnonsuojeluliitto on jopa valmis siirtämään Talvivaaraa koskevan päätöksenteon pois elyltä. Vain Talvivaaran perustamisen aikaan ympäristöministerinä toimineelta Paula Lehtomäeltä ja ympäristöministeri Ville Niinistöltä löytyy uskoa siihen, että ely-keskus on tehnyt parhaansa.

Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa muodostuva kuva on, ettei ely-keskuksen toimintaan olla tyytyväisiä eikä sen uskota pystyvän hoitamaan sille annettuja tehtäviä. Helsingin Sanomissa tyytymättömyys tulee ilmi haastateltujen kautta. Kainuun Sanomat ottaa asiaan kantaa myös itse. Kainuun Sanomien Talvivaaran uuden altaan rakentamiseen liittyvässä uutisessa todetaan, että *ely-keskus seuraisi uuden altaan rakentamista kuin haukka*. Pre-suppositio on, että tähän mennessä ely-keskus ei ole näin tehnyt. Näkökanta tulee ilmi vielä suuremminkin.

13) *Kainuun ely-keskus on joutunut suurennuslasin alle. Miksi sen otteet eivät voi olla järeämpiä, vaikka kaivosyhtiössä ilmenee ongelma toisensa perään. Paikallisten lisäksi tätä ihmettelevät nyt jo muutkin viranomaiset --.* (KS 7.11.2012)

Kritiikin kontekstina on vuoden 2010 aluehallintouudistus, jossa ympäristöasioiden hoito siirtyi ely-keskuksille, joiden tehtävä on samanaikaisesti edistää myös elinkeinotoimintaa (O-nettomuustutkintakeskus 2014: 44). Kipsisakkavuodon aikaan epäluottamusta herättää myös Kainuun ely-keskuksen ylijohtajan ja yhden entisen työntekijän työhistoria kaivosalan palveluksessa sekä ely-keskuksen tekemät tilannearviot, jotka osoittautuvat tapahtumien edetessä liian maltillisiksi. Kainuun Sanomissa paikalliset näyttäytyvät paikoin jopa ely-keskusta parempina asiantuntijoina, sillä Stop Talvivaara -liikkeen ja Jormaskylä–Korholanmäen osakaskunnan jäsenet kertovat medialle vuotohavainnoista ennen ely-keskusta.

Mediassa ylijohtaja Pääkkönen torjuu ely-keskukseen kohdistuvan kritiikin. Kainuun Sanomissa hän toteaa, ettei viranomainen saa *antaa median tai muiden vaikuttaa työn tekemiseen tai sen sisältöön, lähdemme puhtaasti faktaperusteista*. Ely-keskus ei allekirjoita kaikkea, mitä siitä kirjoitetaan. Helsingin Sanomissa Pääkkönen perustelee näkemystään syväliemmin. Pääkkönen selvittää, että harkintaa on tehty, selvityspyyntöjä ja huomautuksia on annettu ja hallintopakkeinojakin on käytetty, mutta äärimmäisiin keinoihin, kuten tuotan-

non keskeyttämiseen, ei ole lähdetty. Hän vetoaa käytettävien keinojen lainmukaisuuteen, jolloin vastuu siirtyy edelleen lainsäätäjille.

Koska ely-keskuksen ei nähdä kykenevän hoitaa sille kuuluvia tehtäviä, sen rooli on olla uutisoinnissa myös patienttina. Ely-keskukselle esitetään hallintopakkopäätösten tekemistä ja ely-keskuksesta ja sen ylijohtajasta tehdään tapahtumien edetessä useita kanteluita, jotka koskevat Talvivaaran valvonnan laiminlyöntiä. Toisaalta ely-keskukselle ollaan antamassa myös lisäresursseja, jotta se pystisi suoriutumaan paremmin valvontatehtävistä. Ely-keskus itse pyytää vahinkojen hoitoon virka-apua kolmelta muulta ely-keskukselta, puolustusvoimilta ja pelastuslaitokselta. Vaikka ely-keskus tekee lisäksi poliisille tutkintapyynnön mahdollisista ympäristöririkoksista, kuva ely-keskuksen pehmeästä toiminnasta säilyy silti mediassa. Talvivaara toimittaa ely-keskukselle useaan otteeseen selvityksiä tuotannon uudelleenkäynnistämiseen liittyen, mutta ely-keskus pitää selvityksiä riittämättöminä ja antaa Talvivaaralle *kehoituksia* ja *huomautuksia*, määräyksiä se ei anna. Ely-keskus *harkitsee* jatkotoimiaan ja *pyytää* Talvivaaralta lisäselvityksiä.

Ely-keskuksen pehmeä toiminta saa tilanteen näyttämään siltä, että kritiikki on tehnyt ely-keskuksesta varovaisen; ely-keskus ei halua antaa Talvivaaralle käynnistyslupaa ennen kuin se on täysin varma, ettei lisäongelmia aiheudu. Toisaalta viivyttely luvan antamisessa on ely-keskukselle myös keino vahvistaa omaa asemaa. Sekä Helsingin Sanomissa että Kainuun Sanomissa ely-keskuksen kanta on, että kaivostoiminta kannattaa käynnistää uudelleen, kunhan se on ympäristölle turvallista. Ympäristödiskurssiin vetoaminen perustuu siihen, että toimivan tehtaan on helpompi käsitellä vetensä ja vesien käsittely palvelee ympäristönsuojelua. Helsingin Sanomissa ympäristödiskurssin rinnalla vaikuttaa myös vastuudiskurssi.

14) – *Näkökantomme on se, että mieluummin yritys hoitaa omat vastuunsa kuin että niiden hoitaminen jää muille.* (HS 13.11.2012 A5)

4.3. Poliitikot

Talvivaaran kipsisakka-altaan vuodon jälkeen Talvivaaran tapaus politisoitui niin, että keskustelun kohteeksi nousi sekä Talvivaaran kaivoksen toiminta ja sen olemassaolo että yleisemmin kaivosteollisuus ja alan olemassaolon oikeutus Suomessa (Tiainen ym. 2014: 53). Vaikka Talvivaaran ulkopuolella suurin päätösvalta kaivoksen toiminnasta on valvovalla viranomaisella eli Kainuun ely-keskuksella, koettiin tapaus niin merkittäväksi ja Kainuun ely-

keskuksen kyvyssä hoitaa tehtävänsä nähtiin sellaisia puutteita, että myös poliitikot ottivat asiaan kantaa – osa omasta aloitteestaan ja osa median pyynnöstä.

Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa tapausta kommentoivat sekä senaikaiset ministerit ja poliitikot että sellaiset entiset ministerit, jotka olivat virassa silloin, kun Talvivaaran kaivostoiminta aloitettiin¹⁷. Molemmissa lehdissä ministereistä eniten äänessä on ympäristöministeri Ville Niinistö, jota tapaus koskettaa sekä oman virkansa että puoluetustansa puolesta. Muista virassa olevista ministereistä Talvivaaran tapaukseen ottavat kantaa pääministeri Jyrki Katainen, kehitysministeri Heidi Hautala, sisäministeri Päivi Räsänen, elinkeinoministeri Jyri Häkämies ja Jan Vapaavuori, joka siirtyi Häkämiehen paikalle marraskuussa 2012. Kainuun Sanomissa on lisäksi haastateltu kainuulaista liikenneministeri Merja Kyllöstä. Entisistä ministereistä tapausta kommentoivat molemmissa lehdissä entinen elinkeinoministeri Mauri Pekkarinen ja entinen ympäristöministeri Paula Lehtomäki. Helsingin Sanomissa kannanottoja esittää myös entinen pääministeri Mari Kiviniemi.

Talvivaara-uutisoinnissa näkyy politiikan henkilöityminen. Poliitikkojen kannanotot Talvivaarasta näyttäytyvät ensisijassa yksilön kannanottoina. Kainuun Sanomissa ainoastaan vihreät ja vasemmisto esittävät kantansa koko puolueen nimissä. Henkilöitymisestä johtuen analysoin tässä luvussa puolueiden sijaan yksittäisiä poliitikkoja toimijoina. Analyysin kohteena ovat ympäristöministeri Ville Niinistö ja kehitysministeri Heidi Hautala. Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa Niinistö on poliitikoista suurimmassa roolissa. Hautalan rooli on mediassa huomattavasti vähäisempi, mutta analysoinnin kohteena hän muodostaa vertailukohtan Niinistölle. Niinistö esiintyy yhdeksässä Helsingin Sanomien uutisessa ja yhdessätoista Kainuun Sanomien uutisessa, Hautala kuudessa Helsingin Sanomien ja kolmessa Kainuun Sanomien uutisessa.

4.3.1. Ville Niinistö

Kun ympäristöministeri Ville Niinistö mainitaan Helsingin Sanomissa ensimmäisen kerran, hänestä käytetään yksiselitteisesti tittelin, nimen ja puoluekannan sisältävää nimitystä *ympäristöministeri Ville Niinistö (vihr)*. Kainuun Sanomissa sama muoto on käytetyin, minkä lisäksi Niinistöstä käytetään nimitystä *ympäristöministeri Ville Niinistö* ja *vihreiden puheenjohtaja ympäristöministeri Ville Niinistö*. Ensimmäisen maininnan jälkeen Niinistöön viitataan nimellä *Ville Niinistö* tai *Niinistö* tai tittelillä *ympäristöministeri* tai *ministeri*. Ympäristömi-

---

¹⁷ Kainuun Sanomissa tapausta kommentoivat myös paikalliset valtuutetut.

nisterinä Niinistö on niin korkeassa asemassa, että nimeämiseltä edellytetään arvokkuutta. Muunlaisia nimityksiä voivat käyttää vain Niinistön kanssa samassa asemassa olevat. Ministerit Mauri Pekkarinen ja Paula Lehtomäki nimittävät Niinistöä vertailevasti *valoikeilassa poukkoilevaksi jänikseksi*.

Helsingin Sanomissa Niinistö on semanttiselta rooliltaan ensisijassa tekijä, mutta konkreettisten tekoja useammin hän suorittaa puheakteja. Uutisissa Niinistö *sanoo, kertoo, luonnehtii, puhuu, muistuttaa, toteaa, luettelee ja toistaa* antaessaan lausuntoja Talvivaaran tapahtumista. Juuri kannanottoja poliitikolta odotetaankin saatavan, ja kun kannanotot esitetään suorien sitaattien muodossa, saavat ne autenttisemmän ja objektiivisemmän painoarvon kuin epäsuorasti esitettynä, sillä lukija voi olettaa suorien lainausten olevan tarkalleen alkuperäisten lausuntojen mukaisia. Osan lausunnoistaan Niinistö antaa toimittajille, osan hän kohdistaa häntä kuuntelevalle yleisölle: *maanomistajille, ympäristöaktivisteille ja kansalaisille*. Niinistö pyrkii asettumaan vahvasti kuulijoidensa asemaan.

15) – *Ellen olisi ministeri, olisin joukossanne, Niinistö sanoi (mielenosoittajille)*. (HS A4 15.11.2012)

Talvivaaran vierailullaan Niinistö vetoaa oikeusdiskurssiin ja kehottaa kaivosalueen ulkopuolelle kokoontuneita maanomistajia ja ympäristöaktivisteja *käyttämään kaikkia mahdollisia oikeudellisia keinoja korvauksia hakiessa*, koska heillä *on täysi oikeus saada korvauksia*. Lausunnoillaan Niinistö asemoituu kansalaisten puolelle Talvivaaraa vastaan. Hän ei kuitenkaan ota suoraan kantaa siihen, mitä Talvivaaralle pitäisi tehdä. Niinistö perustelee haluttomuuttaan kommentoida kaivosyhtiön toimintaa sillä, että tehtävät on laissa säädetty ja toimivalta ei ole hänellä vaan Kainuun ely-keskuksella. Kun Niinistö kuitenkin toteaa, että toisessa tilanteessa hän liittyisi Talvivaaraa sulkemista kannattavien mielenosoittajien joukkoon, tekee hän samalla selväksi sen, että hän on Talvivaaran sulkemisen kannalla (esimerkki 15).

Kokijana Niinistö on Talvivaaran tilanteesta *huolissaan*, hän suhtautuu siihen *vakavasti* ja pitää toistuvia ympäristöongelmia *kestämättöminä*. Helsingin Sanomissa Niinistö ei esitä kritiikkiä ely-keskuksen toimintaa kohtaan, toisin kuin monet muut poliitikot. Niinistön mukaan *viranomaiset, joilla on toimivaltaa, ovat pyrkineet ehkäisemään vuotoa koko ajan*.

16) *Ministeriö voi auttaa, ja kaikki on tehty, mitä voidaan*. (HS A4 8.11.2012)

Jotta jatkossa voitaisiin tehdä vielä enemmän, ministeriö perustaa ulkopuolisen selvitysryhmän arvioimaan Talvivaaran ja ympäristöviranomaisten toimia ja esittää miljoonan euron

lisämäärärahaa aluehallinnon ympäristöviranomaisen asiantuntemuksen kasvattamiseen. Ministeriössä on valmistumassa myös uusi valvontaohje, joka estää sen, ettei *uutta Talvivaaraa voisi enää syntyä*. Helsingin Sanomissa edellä mainitut teot näyttävät ministeriön tekoina. Ympäristöministeriötä johtava Niinistö pitää niitä myös henkilökohtaisina saavutuksinaan.

17) *Ympäristöministerinä olen tehnyt kaivosalan ympäristöongelmien ratkaisemiseksi enemmän kuin uskon yhdenkään muun ministerin tehneen aiemmin.* (HS A6 10.11.2012)

Ely-keskuksen sijaan Niinistö liittyy Helsingin Sanomissa Talvivaaran tapaukseen liittyvän vastuudiskurssin niihin entisiin ministereihin, jotka olivat tekemässä kaivoslainsäädöstä, aluehallintouudistusta ja ympäristölainsäädöstä. Vastuuta vaatiessaan Niinistö *moittii* ex-ministereitä valvonnan puutteesta ja *sysää* vastuun heille. Mauri Pekkarinen ja Paula Lehtomäki vastaavat Niinistölle *äreällä tiedotteella*, mistä kertoessaan Helsingin Sanomat otsikoi *Talvivaaran sytyttäneen sanasodan*. Keskustapoliitikkojen puheenvuoroissa Niinistöstä tulee semanttiselta rooliltaan aihe. Pekkarinen ja Lehtomäki vertaavat Niinistöä valokeilassa *poukkoilevaan jänikseen*. Mari Kiviniemi kommentoi Niinistön olleen itse mukana tekemässä aluehallintouudistusta, johon hän oli tuolloin tyytyväinen. Keskustelu saa Niinistön teot näyttämään ristiriitaisilta. Niinistö aloittaa vastuukeskustelun, mutta hän kommentoi kiistaa toteamalla, että on valitettavaa, *jos oppositio alkaa riidellä*. Kommentillaan Niinistö sulkee itsensä kiistan ulkopuolelle. Hän ei koe omissa tai nykyisen hallituksen toimissa olevan kritisoitavaa.

Helsingin Sanomien tapaan Ville Niinistö on Kainuun Sanomissa ensisijassa puheaktien tekijä, joka *korostaa, sanoo, toteaa, kertoo, kirjoittaa, kehottaa, arvostelee ja muistuttaa* antaessaan lausuntoja Talvivaaran tapahtumista. Talvivaaran portilla Niinistö puhuu paikalle kokoontuneille *mielenosoittajille*. Muissa uutisissa Niinistö kohdistaa sanansa myös *kansalaisille, kainuulaisille ja suomalaisille*.

18) – *Pidän äärimmäisen epäoikeudenmukaisena sitä, että kainuulaiset ihmiset ja Suomen luonto joutuvat kantamaan vastuuta menneiden vuosien virheistä, Niinistö sanoo.* (KS A17 8.11.2012)

Kainuun Sanomissa Niinistö vetoaa Helsingin Sanomien tapaan oikeusdiskurssiin. Niinistö lupaa Talvivaaran vahingosta kärsineille ihmisille oikeusapua, hän kehottaa heitä hakemaan korvauksia ja kannattaa, että ryhmäkanteen tekeminen ympäristörikoksista tulisi mahdolliseksi. Niinistö asettuu kainuulaisten puolelle todetessaan, että heitä on johdettu harhaan kai-

voshanketta suunniteltaessa. Kainuulaisten puolelle asettuminen on myös heikompien puolelle asettumista, sillä heitä vastassa on suuryritys. Niinistö sanoo *tekevänsä kaikkensa, jottei uusia talvivaaroja tulisi.*

19) – *Jos lakeja on muutettava, niitä muutetaan. Jos ympäristöhallinnon toimintaa on parannettava, sitä parannetaan.* (KS A6 25.11.2012)

Niinistöön liitetään yksipersonaisia passiiveja muissakin suorissa sitaateissa. Niinistön mukaan yhtiön rikkomia velvoitteita *joudutaan* nyt hoitamaan, vanhat vuosien takaiset ratkaisut *käydään läpi ja selvitetään*, onko viranomaisten riippumattomuus aluehallinnossa toteutunut. Passiivi hämärtää tekijän, ja voi saada lukijan yhdistämään teot sanojen lausujaan eli Niinistöön, vaikkei hän kuuluisikaan tekojen suorittajiin. Tämä on Niinistölle eduksi, sillä se saa näyttämään, että hän tekee työtä ongelmien eteen. Niinistöön epäsuorassa kerronnassa liitetyt aktiiviset tekovertit välittävät lähes päinvastaista kuvaa. Niinistö *vältelee, väistelee, nyökyttelee* ja myötäilee mielenosoittajia sekä *käy paikan päällä toteamassa, että kipsisakka-allas vuotaa yhä.*

Kun Helsingin Sanomissa Niinistön kanta Talvivaaran sulkemiseen tulee esiin epäsuorasti hänen oman lausuntonsa kautta, Kainuun Sanomissa kannan julkituominen nähdään tärkeämpänä ja sitä koetetaan aktiivisesti tulkita Niinistön puheista. Niinistön kerrotaan *välteleen mielipiteensä kertomista suoraan ja väistäneen kysymystä.* Niinistö itse toteaa, ettei hän voi ottaa kantaa ely-keskukselle kuuluvaan päätökseen, mutta uusista valvontaohjeista voi tulkita, mikä ympäristöministeriön kanta on.

20) *Kommentillaan Niinistö antaa selvästi ymmärtää, että ministeriön halu käyttää voimakeinoja on kova. Tätä tukee myös se, että ympäristöministeriö aikaisti valvontaohjeiden julkaisua--. Lisäksi ministeri vielä tarkisti, onko hänen kätensä todella sidotut.* (KS A17 8.11.2012)

Kainuun Sanomissa vihreät vaatii avoimesti Talvivaaran kaivoksen sulkemista. Talvivaaran vastaiseen mielenosoitukseen osallistunut vihreiden kansanedustaja Outi Alanko-Kahiluoto toteaa ymmärtävänsä *ympäristöministeri Ville Niinistön varovaisuuden, sillä ministeri on asemansa puolesta sellaisessa suhteessa lakiin, ettei hän voi vaatia Talvivaaran sulkemista.* Kommentillaan Kahiluoto-Alanko antaa ymmärtää, että pohjimmiltaan Niinistö on puolueen kanssa samaa mieltä ja kannattaa Talvivaaran sulkemista. Kainuun Sanomissa Niinistön kanta Talvivaaran sulkemisesta tuodaan ilmi niin, että Niinistö ei ole itse aktiivinen mielipiteensä ilmaisija vaan aihe, jonka mielipiteen muut ilmaisevat.

Kokijana Niinistön on Kainuun Sanomissa *huolestunut* ja *turhautunut* sekä Talvivaaran tilanteesta että koko kaivosalan maineesta. Niinistö ei kuitenkaan *myönnä* turhautuneensa elykeskukseen, vaikka vihreät pitää elyn toimintaa riittämättömänä ja hitaana ja vaikka elylle myönnetään lisäresursseja valvontaan. Toisin kuin Helsingin Sanomissa, Kainuun Sanomissa Niinistö ei vetoa myöskään aiemmin virassa olleiden poliitikkojen vastuuseen. Asioiden kuntoon saattamisessa vastuu on Niinistön mukaan kaivosyhtiöllä, sillä *harjoittelujakso päästöjen hallinnassa on ollut kohtuuton*. Tämä on se viesti, jonka paikalliset varmasti haluavatkin ministeriltä kuulla.

4.3.2. Heidi Hautala

Kipsisakkavuodon aikaan Heidi Hautala toimi Suomen kehitysministerinä. *Kehitysministerin* virkanimikettä Hautalasta käytetään kuitenkin vain yhdessä Kainuun Sanomien uutisessa, jossa siinäkin täsmennetään, että Hautalan vastuulla on valtion omistajaohjauspolitiikka. Muissa uutisissa Hautalaa nimitetään *valtion omistajaohjauksesta vastaavaksi ministeriksi* tai *omistajaohjauksesta vastaavaksi ministeriksi*. Tehtäväkuvaan liittyvä nimitys on virallista virkanimikettä informatiivisempi ja kuvastaa paremmin Hautalan roolia Talvivaaran tapauksessa. Tehtäväkuvaan viittaavan nimityksen käyttöön on päädytty mediassa varmasti myös siitä syystä, että kehitysministerin salkun sisältö oli marraskuussa 2012 vielä melko uusi, sillä omistajaohjaukseen liittyvät tehtävät siirtyivät kehitysministerille vuonna 2011. Hautalan puoluetusta (vihr) mainitaan kaikissa uutisissa. Ensimmäisen maininnan jälkeen Hautalasta käytetään nimitystä *ministeri Hautala* tai *Hautala*.

Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa Hautalan toimijuusrooli on hyvin samankaltainen, mikä selittyy STT:n uutisilla ja uutisten osittaisella pohjautumisella tiedotteisiin. Uutisissa Hautala on pääsääntöisesti tekijä, joka suorittaa voimakkaita puheakteja. Yleisin Hautalaan liitetty puheaktiverbi on *vaatia*. Helsingin Sanomissa Hautalan tapaa ilmaista vaatimuksensa kuvataan myös *pamauttamiseksi* ja *arvostelun koventamiseksi*. Hautalan vaatimukset ja kritiikki kohdistuvat Talvivaaraan ja yhtiön hallituksen puheenjohtajaan Pekka Perään. Talvivaaralta Hautala vaatii selvitystä ongelmien ratkaisemiseksi. Perältä hän vaatii selvityksen lisäksi esiin astumista ja suoraselkäisyyttä, jonka voi tulkita vastuudiskurssiin lukeutuvaksi moraaliseksi vaateeksi. Hautala perustelee vaatimuksiaan kognitiivisin verbein. Hautalan mielestä Perää tarvitaan kriisin ratkaisemiseen, sillä Talvivaara näyttää kärsivän vakavasta johtamisvajeesta eikä tilanne vaikuta olevan hallinnassa. Kainuun Sanomissa Hautala vetoaa myös maineidiskurssiin, sillä hän arvioi, että Talvivaara on pilaamassa koko kaivosalan maineen.

- 21) *Valtion omistajaohjauksesta vastaava ministeri Heidi Hautala (vihr) vaati uudelleen keskiviikkona Talvivaaran pääomistajaa, entistä toimitusjohtajaa ja nykyistä hallituksen puheenjohtajaa Pekka Perää esiin kertomaan, miten kaivoksen ”jatkuvat ongelmat” saadaan ratkaistua.* (HS 8.11.2012)

Hautala esittää samat vaatimuksena yhä uudelleen ja vaatimukset toistuvat useissa uutisissa saamatta vastakaikua. Helsingin Sanomat ja Kainuun Sanomat eivät tavoita kriisin alkuvaiheessa Pekka Perää kommentoimaan Hautalan väitteitä. Kun Perä tavoitetaan, hän toteaa, että tärkeintä on keskittyä vuodon tukkimiseen ja muun keskustelun aika tulee myöhemmin. Hautalan painostus näyttää tuottavan tulosta, kun Pekka Perä palaa yhtiön johtoon. Helsingin Sanomissa Hautala on kokijana *tyytyväinen* Perän esiintuloon. Hautalan tehtävä näyttää tulevan suoritetuksi, sillä hän ei enää tämän jälkeen esiinny Helsingin Sanomien marraskuun uutisissa. Kainuun Sanomissa Hautala ei esitä kommentteja Perään paluuseen liittyen. Kummassakin lehdessä Hautalan kaikki lausunnot Talvivaaran tapauksen ympärillä liittyvät vaatimukseen Talvivaaran ja Pekka Perän vastuunkannosta ja aktiivisemmän roolin ottamisessa asioiden hoidossa. Hautala profiloituu poliitikoksi, joka pitää julkisuudessa esillä vain näitä asioita. Hän ei ota kantaa valtion omistajuuteen, vaikka siitä hän poliitikkona vastaa.

4.4. Paikalliset asukkaat, mökkiläiset ja yrittäjät

Tässä luvussa analyysin kohteena ovat paikalliset henkilöt. Paikallisilla tarkoitetaan Talvivaaran lähialueella asuvia, mökkeileviä ja alueella yritystoimintaa harjoittavia henkilöitä, joita Talvivaaran ympäristöönnettomuus koskettaa henkilökohtaisesti. Henkilökohtainen side Talvivaaraan voi syntyä monesta syystä. Taustalla voi olla esimerkiksi huoli juomaveden pilaantumisesta, pelko oman mökkitontin arvon putoamisesta tai vähenevän matkailun vaikutuksista yritystoimintaan.

Helsingin Sanomissa paikalliset esiintyvät 11 uutisessa¹⁸. Uutisissa asukkaiden näkökulmaa edustavat Jormaskylä–Korholanmäen osakaskunnan puheenjohtaja Leo Schroderus ja varapuheenjohtaja Ari Korhonen sekä yksi muu asukas. Kesänmökkiläisiä on haastateltavien joukossa useita. Yrittäjistä ääneen pääsevät maansiirtoyrittäjä ja kaksi matkailuyrittäjää. Matkailunäkymiä arvioi myös Sonkajärven kunnanjohtaja. Lisäksi haastateltujen joukossa on Kajaanin seurakunnan erityisnuorisotyöntekijä, joka kertoo seurakunnan leirikeskukseen joutumisesta käyttökieltoon.

---

¹⁸ Yhdestätoista uutisesta kolme käsittelee mielenosoituksia. Olen laskenut näissä uutisissa haastatelluista henkilöistä paikallisiksi ne, jotka identifioituvat uutisissa mielenosoittajien lisäksi paikallisiksi.

Kainuun Sanomissa paikalliset esiintyvät kuudessa uutisessa. Asukkaista esillä ovat niin ikään Jormaskylä–Korholanmäen osakaskunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä muutama muu paikkakuntalainen. Mökkiläisiä haastatellaan uutisessa, joka on tehty lomaa-asukkailla järjestetystä Talvivaara-työpajasta. Yrittäjien näkökulmaa edustavat Vuokatinrinteiden toimitusjohtaja, Vuokatinmaan toimitusjohtaja, matkailualan yrittäjä ja Talvivaaralle urakoivan Kainuun Pintakäsittelyn toimitusjohtaja. Lisäksi haastateltavien joukossa on Helsingin Sanomien tapaan Kajaanin seurakunnan erityisnuorisotyöntekijä.

4.4.1. Paikallisten nimeäminen

Helsingin Sanomien uutisissa paikallisista käytetään ryhmänimitystä *lähikyläisten asukkaat, paikalliset asukkaat* ja *asukkaat*. Yleisempää on, että paikallisiin viitataan yksilöinä, joista käytetään etu- ja sukunimeä. Paikallisuus tulee ilmi nimeen liitetystä etumääritteistä. Työ- tai asuinpaikan maantieteellisen sijainnin lisäksi määritteet kertovat usein henkilön ammatin. Haasteltavien joukossa ovat muun muassa *Kajaanin seurakunnan erityisnuorisotyöntekijä Tarja Vehkaoja* ja *Jyrkän kylässä Riikuntuvan erä- ja luontomatkailuyritystä pyörittävä Henri Jauhiainen*. Paikalliseksi henkilön identifioi myös maininta tämän kuulumisesta *Jormaskylä–Korholanmäen osakaskuntaan*. Kesämökkiläisten status tulee ilmi omistajuuden kautta. *Pehkosella on mökki Sonkajärven Kiltuanjärvellä, ja Ryynäsen mökki sijaitsee Laakajärven rannassa komeassa niemessä*.

Kainuun Sanomissa paikallisiin viittaavien ryhmänimien kirjo on Helsingin Sanomia suurempi. Uutisissa puhutaan *Talvivaaran lähiseudun asukkaista, alueen yrittäjistä* ja *lomaa-asukkaista* kustakin omana, toisista erottavana ryhmänä. Tämän lisäksi paikallisista käytetään ryhmänimityksiä, joiden ekstensio käsittää kaikki paikalliset henkilöt. Ympäristökriisin todetaan esimerkiksi pyörivän *paikallisten* mielessä. Kainuun Sanomissa ryhmänimien käyttö on paikoin yleistävää. Helsingin Sanomissa mielipiteet ja asenteet näyttäytyvät enemmän yksilön kannanottoina. Kun Kainuun Sanomissa viitataan paikallisiin yksilöinä, heitä ei kaikissa kohdin identifioida yhtä tarkasti kuin Helsingin Sanomissa. Paikallisuus tulee tällöin ilmi kontekstista. Esimerkiksi uutinen sotkamolaisille järjestetystä keskustelutilaisuudesta antaa olettaa, että tilaisuudessa äänessä olevat ovat paikallisia, vaikka paikallisuutta ei ole henkilöiden kohdalla erikseen mainittu.

Kun vertaa Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa haastateltuja paikallisia, joukko näyttäytyy yllättävän samankaltaisena. Yrittäjistä suurimman huomion saavat matkailuyrittäjät. Aliurakoitsivat jäävät molemmissa lehdissä vähälle huomiolle, vaikka Talvivaaran tapaus

vaikuttaa todennäköisesti merkittävästi myös heidän työhönsä. Molemmissa lehdissä haastatellaan Jormaskylä–Korholanmäen osakaskunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa sekä Kajaanin seurakunnan erityisnuorisotyöntekijää, jotka epäilemättä ovat kaikki paikallisesti tunnettuja henkilöitä. Maakunnallisena lehtenä Kainuun Sanomilla odottaisi kuitenkin olevan laajemmat paikalliset verkostot, jolloin haastateltavien joukkoa olisi mahdollisuus laajentaa ja nostaa esiin tuoreita kasvoja.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on myös Kainuun Sanomien aukeaman kokoinen uutinen Talvivaaran lähikuntien asukkaille järjestämästä lähistökatsauksesta, jossa äänessä on Talvivaaran henkilökuntaa ja Jormaskylä–Korholanmäen osakaskunnan varapuheenjohtaja Ari Korhonen kunnallispolitiikan ominaisuudessa. Yleisönä olevien paikallisten asukkaiden läsnäolon paljastaa tekstissä vain maininta Harri Natusen vastauksesta, joka *sai jälleen aikaan naurunremakan*¹⁹. Edellä esitetyn perusteella herää kysymys, onko paikallisten vähäinen näkyvyys lehden palstoilla Kainuun Sanomien tietoinen linjanveto vai välttävähkö paikalliset Talvivaaran tapauksen kommentointia julkisuudessa. Uutisten perustella ainakin osa paikallisista on jo kyllästynyt Talvivaaraan ongelmiin. Tästä kielii esimerkiksi se, että loma-asukkaille suunnattuun Talvivaara-aiheiseen työpajaan saapuu kuusi henkilöä, vaikka Kainuun Sanomien mukaan kutsuttuja oli kaikkiaan 86. Työpajan projektipäällikkö harmittelee asiaa, mutta toteaa ymmärtävänsä, että *ihmiset ovat jo väsyneitä Talvivaaraan*.

4.4.2. Paikallisten semanttiset roolit ja toiminnan kuvaaminen

Helsingin Sanomien uutisissa Kainuuseen liitetään kansallisromanttisia mielikuvia. Vuosisatojen ajan Kainuun luonto on ollut puhdasta ja maisemat jylhiä. Tämän idyllin Talvivaara on pilaamassa.

22) *Pertti Virkkunen kävelee ahdistuneena honkien katveessa seisovan kesämökkinsä takaiselle laavulle. Siellä loimuavat makkaratulet.* (HS A4 16.11.2012)

23) *Talvivaaran vedet valuvat Jyrkänkosken kautta Nurmijokeen, joka on suosittu kalastusalue. Jo Juhani Aho kävi siellä aikanaan kalassa.* (HS A4 16.11.2012)

Talvivaaran takia paikalliset ovat joutuneet osittain luopumaan luonnon virkistyskäytöstä. Seurakunta ei voi enää järjestää leirejä Kivijärven rannalla, eivätkä kesämökkiläiset pese mattoja tai ui Kiltuanjärvässä. Kalastaakaan paikalliset eivät uskalla, sillä he pelkäävät kalojen

---

¹⁹ Asukkaat esiintyvät uutisen kahdessa kuvassa ja kuvateksteinä ovat heidän lyhyet kommenttinsa.

saastuneen. Lähijärvien vesi ei kelpaa edes löylyvedeksi. Paikalliset kokevat ympäristön saastumisen kouriintuntuvasti. Uutisissa ilmaistaan fysiologisin verbein, kuinka silmiä *kirveltää* löylyn heiton yhteydessä ja uiminen aiheuttaa *kutinaa*.

24) ”*Tyttöystävän rintaan tuli kummallisia näppyjä uinnin jälkeen. Hänen lapsensa saivat jalkoihin ihottumaa, joka kutisi viikon.*” (HS A4 16.11.2012)

Ympäristön saastuminen hankaloittaa paikallisten arkea. Mökkiläisten elämässä tämä näkyy konkreettisina tekoina, joita aiemmin ei ole tarvinnut tehdä. Mökkiläinen hitsasi vedenkuljetuskärryn, jotta hän saa *rahdattua* saunaveden mökilleen kotoaan Iisalmesta. Myös yrittäjien on mukautettava liiketoimintaansa tilanteen vaatimalla tavalla. Laakajärven ainut ammattikalastaja on siirtänyt pyydyksensä Oulujärvelle. Erä- ja luontomatkailuyrittäjä perui saastekohun vuoksi suunnitelmansa rakentaa lisää mökkejä Jyrkän kylään. Mökkien sijaan hän rakentaakin ehkä vain minigolfradan ja sulkapallokentän.

Tekijöiden lisäksi paikalliset ovat uutisissa ennen kaikkea kokijoita. Talvivaara tuntuu iholla fyysisenä kirvelynä ja kutinana mutta myös emotionaalisina kokemuksina. Asukkaita Talvivaaran toimet järkyttävät ja pelottavat. He kokevat pettymystä, lohduttomuuden tunnetta, surua ja väsymystä. Iisalmelainen postimies toteaa, että illalla harmittaa nukkumaan mennessä ja aamulla harmittaa, kun herää. Jormaskylä–Korholanmäen osakaskunnan puheenjohtaja Leo Schroderus vastaa toimittajan soittoon jänismetsältä, sillä välillä on *koetettava miettiä jotakin muutakin kuin Talvivaaraa*. Talvivaara uhkaa olla paikallisten mielessä alati.

Paikallisten huolestuneisuuden takaa on löydettävissä kolme diskurssia: ympäristödiskurssi, talousdiskurssi ja luottamusdiskurssi. Paikalliset eivät hyväksy Talvivaaran toimia, koska he eivät suvaitse lähiluonnon ja -järvien pilaantumista. Puhdas luonto näyttäytyy uutisissa perusteena sille, että mökkiläiset ovat aikanaan hankkineet vapaa-ajan asunnon Kainuusta. Luonnon saastuminen pettää lupaukset puhtaasta luonnosta ja tekee turhaksi työn, jota kesämökkien rakentamisen eteen on tehty.

25) ”*Tämän piti olla luonnontilainen erämaajärvi, kun ostin tontin 12 vuotta sitten.*” (HS A4 16.11.2012)

26) ”*Vuosien uurastus mökin rakentamiseksi, ja nyt nämä saasteet.*” (HS A4 16.11.2012)

Lähiluonnon pilaantuminen on paikallisille myös taloudellinen kysymys. Mökkiläiset pelkäävät, etteivät kiinteistönvälittäjät ole enää kiinnostuneita saastuneiden järvien rantamökeistä ja tontit menettävät arvonsa. Aliurakoitsija on tyytyväinen Talvivaaraan työllistäjänä, mutta

matkailuyrittäjät pelkäävät liiketoimintansa puolesta. Helsingin Sanomat uutisoi *Talvivaaran tahraneen Sonkajärven luontomatkailun*. Sonkajärven kunnanjohtaja arvioi, että Talvivaaran päästöt vaikuttavat kielteisesti koko Vuoksen vesistöjen matkailunäkymiin. Jyrkkä on yksi niistä Sonkajärven kylistä, joista piti tulla matkailun vetonaula. Talvivaaran takia jyrkkäläinen matkailuyrittäjä joutui kuitenkin perumaan suunnitelmansa mökkikylän laajentamisesta. Sotkamolainen matkailuyrittäjä hakee Talvivaaralta 500 000 euron korvauksia matkailutulojen menetyksistä.

Paikallisten kolmas peruste olla hyväksymättä Talvivaaran toimia on vetoaminen luottamukseen. Kun Talvivaara perustettiin, kaivosyhtiöön kohdistui suuria odotuksia. Talvivaaran odotettiin hoitavan ympäristöasiansa, luovan Kainuuseen työpaikkoja ja vaikuttavan positiivisesti aluetalouteen. Talvivaaran piti olla Kainuun pelastaja eikä pettäjä.

27) ” *Nyt sadoilta ihmisiltä voi mennä työpaikka yhtiön möhlimisen takia.* ” (HS 29.11.2012)

28) ” *Minulla on mustaa valkoisella siitä, kun yhtiö lupasi, ettei kaivos tule vaikuttamaan Peroniusten elämään mitenkään* ” (HS 15.11.2012)

Kainuun Sanomissa Talvivaaran vaikutus paikallisten elämään ei näyttäydy yhtä henkilökohtaisena kuin Helsingin Sanomissa. Kainuun Sanomiin paikallisia asukkaita ja mökkiläisiä on haastateltu Talvivaaraa koskevissa yleisötilaisuuksissa. Lisäksi Jormaskylä–Korholanmäen osakaskuntalaisia on haastateltu todennäköisesti puhelimitse. Paikallisista ainoastaan yrittäjiä on jututettu heidän omassa työskentely-ympäristössään. Julkinen haastattelu-ympäristö on varmasti yksi syy siihen, että Kainuun Sanomissa paikallisten lausunnot eivät liity heidän yksityiselämäänsä yhtä voimakkaasti kuin Helsingin Sanomissa, jossa osa haastatteluista on tehty paikallisten kotona. Kainuun Sanomissa paikalliset kokevat Talvivaaran ennemminkin yhteisenä kuin henkilökohtaisena ongelmana.

Sekä Kainuun Sanomissa että Helsingin Sanomissa Jormaskylä–Korholanmäen osakaskunnan jäsenet ovat paikallista niitä, jotka ottavat kantaa Talvivaaran teknisiin ongelmiin ja esittävät arvioita ongelmien syistä. Helsingin Sanomien tapaan Kainuun Sanomissa mainitaan myös Talvivaaran konkreettinen vaikutus paikallisten arkeen: saasteiden vuoksi seurakunnan leirikeskusta ei voida käyttää ja järvivesi ei kelpaa saunavedeksi. Toisin kuin Helsingin Sanomissa, paikalliset eivät kuitenkaan kerro saasteiden aiheuttamista fysiologisista vaikutuksista. Kokijoina paikalliset tuntevat ainoastaan emotionaalisia tuntemuksia: pelkoa, epätietoisuutta, väsymystä ja kyllästymistä. Paikallisten oma kokemus on, että heidän esiin tuomiaan asioita on vähätelty eikä heitä ole kuultu tarpeeksi. Tämä on osin ristiriidassa sen kanssa, että

paikalliset esiintyvät uutisissa myös patientteina, joille järjestetään keskustelutilaisuuksia ja teetetään asukaskyselyjä Talvivaaraan liittyen. Paikallisten tunteista päällimmäisenä on huoli. Kajaanin seurakunnan erityisnuorisotyöntekijä kuvaa, että (Talvivaara on) *ensimmäisenä aamulla mielessä ja illalla viimeiseksi*.

Kainuun Sanomissa syynä paikallisten huolestuneisuuteen näyttäytyy vastuudiskurssi. Paikalliset peräänkuuluttavat yhtiön vastuuta *hoitaa oma tonttinsa ympäristöasioissa* ja ratkaista asiat niin, *ettei päästöjä enää tule*. Alueen matkailuyrittäjät korostavat toimivansa itse vastuullisesti ja uutisessa todetaankin, ettei aliurakoitsijalla ole mitään tekemistä varoaltaiden ongelmien kanssa. Yrittäjät edellyttävät vastuullisuutta myös Talvivaaralta. Uusia ongelmia ei saa tulla.

29) *"Mekin tehdään hommamme pykälien mukaan. He ovat tämän jälkeen entistä enemmän velvollisia hoitamaan asiansa kuntoon."* (KS A6 18.11.2012)

Yrittäjien mukaan Talvivaaran on omalla toiminnallaan osoitettava, että se saa asiansa kuntoon. Rahalla tai mainoskampanjoilla alueen imagolle aiheutuneita vahinkoja ei pystytä paikkaamaan. Vaikka yrittäjät pitävät tilannetta niin vakavana, ettei edes maakunnan vahvimmasi yritykseksi valittu Talvivaaran aliurakoitsija aio isommin juhlia saamaansa palkintoa, näkevät yrittäjät silti Talvivaarassa jotain hyvääkin. Talvivaaran ansiosta aliurakoitsija on voinut palkata lisää työntekijöitä, kaikilla majoittajilla on ollut Talvivaaran ansiosta hyviä vuosia eikä Vuokatin Huskyn yrittäjä muista, että kaivoksella olisi ennen tätä ollut *mitään negatiivista vaikutusta* yrityksen toimintaan. Tulevaisuuskin näyttää toiveikkaalta, koska Kainuu on paljon muutakin kuin Talvivaara.

30) *"Eihän tuo mitään plussaa ole markkinoinnin kannalta, kun kartalle päästään negatiivisessa mielessä. Mutta jos saadaan tämä positiivinen vire pidettyä yllä, niin me pärjäämme."* (KS A6 18.11.2012)

31) *"Koko Kainuuta on turha leimata. Sapsojärven vesi on yhä huomattavasti puhtaampaa kuin Itämeren vesi."* (KS A6 18.11.2012)

4.5. Mielenosoittajat

Mielenosoittajilla tarkoitetaan tässä tutkielmassa kaikkia niitä toimijoita, jotka julkisesti vastustavat Talvivaaraa osana jotakin ryhmittymää. Tuo ryhmittymä on joko mielenosoitukseen osallistuva joukko tai vesistöjen puolesta kampanjoiva Stop Talvivaara -liike. Sekä Kainuun

Sanomat että Helsingin Sanomat julkaisi marraskuussa 2012 kolme Talvivaaran mielenosoituksia käsittelevää uutista²⁰. Helsingin Sanomat uutisoi Kajaanissa ja Helsingissä järjestettyistä mielenosoituksista. Sen lisäksi Helsingin Sanomat teki uutisen Stop Talvivaara -liikkeen Kajaaniin ja Sotkamoon suuntautuneesta luontoretkestä. Kainuun Sanomien oma toimittaja oli paikalla kahdessa mielenosoituksessa: Sotkamossa Talvivaaran kaivosalueella ja Kajaanissa järjestetyssä. Uutisen Helsingin mielenosoituksesta Kainuun Sanomat hankki STT:ltä. Varsinaisten mielenosoitus uutisten lisäksi Talvivaaran vastustajat ovat esillä yhdessä muussa ja Stop Talvivaara -liike kahdessa muussa Helsingin Sanomien uutisessa. Kainuun Sanomissa Stop Talvivaara -liike esiintyy kuudessa muussa uutisessa.

4.5.1. Mielenosoittajien nimeäminen

Kielitoimiston sanakirjan (KTS 2014) mukaan mielenosoitus on toiminta tai teko, jonka tarkoituksena on kärjekkäästi ja huomiota herättävästi esittää jokin vaatimus, vastalause tai mielipide. Mielenosoituksissa on ensisijaisesti kyse joukkokokouksesta, vaikka sana voikin viitata myös yksityisen henkilön käyttäytymiseen. Helsingin Sanomissa joukkovoiman tuntua luodaan nimeämällä mielenosoituksiin osallistuvia ihmisiä *joukoksi*, *ihmisjoukoksi*, *väeksi*, *mielenosoittajaväeksi*, *aktiiveiksi*, *ympäristöaktiiveiksi*, *ympäristöaktivisteiksi*, *luontoaktiiveiksi*, *luonnonsuojelijoiksi*, *retkueeksi*, *matkalaisiksi* ja *kulkueeksi*. Ryhmänimiä vahvistetaan käyttämällä suureen lukumäärään viittaavia etumääritteitä kuten *tuhat* ja *bussilastillinen*. Kainuun Sanomissa mielenosoittajista käytettyjä kollektiivisia nimityksiä on vähemmän. Kainuun Sanomissa mielenosoittajien ryhmää nimetään *mielenosoittajiksi*, *mielenosoittajien joukoksi*, *osallistujiksi*, *aktiiveiksi* ja *aktivisteiksi*. Myös Kainuun Sanomissa mielenosoittajista luodaan kuvaa määrällisesti mittavana joukkona, johon kuuluu *useita satoja* mielenosoittajia tai joka on *monikymmenpäinen*.

Joukko-sanana käyttö viittaa ryhmän järjestymättömyyteen (KTS 2014). Yhdessäkään Kainuun Sanomien jutussa ei kerrota suoraan, kenen järjestämiä mielenosoitukset ovat. Osa mielenosoitukseen osallistuvista identifioidaan jonkin ympäristöjärjestön jäseneksi: Teemu Kuukan kerrotaan kantavan ekoanarkistien mustavihreää lippua ja Erkki Koskelo pitää kädessään Suomen Luonnonsuojeluliiton plakaattia. Lisäksi mainitaan, että paikalla on *muun muassa Greenpeacen*, *Stop Talvivaara -liikkeen* ja *Suomen Luonnonsuojeluliiton aktiiveja*, joista käytetään myös nimitystä *aktivistit*. Ympäristöjärjestöjen edustajien lisäksi mielenosoittajat

---

²⁰ Mielenosoitus järjestettiin Talvivaaran kaivosalueella 8.11., Kajaanissa 9.11. ja Helsingissä 14.11. Stop Talvivaara -liike teki luontoretken Sotkamoon ja Kajaaniin 28.11.

identifioituvat Kainuun Sanomissa paikallisiksi, joilla on maantieteellinen tai muunlainen henkilökohtainen side Talvivaaraan. Mukana ovat muun muassa *sonkajärveläinen* Raimo Rönkkö ja Jouko Harmoinen, joka asuu noin 50 kilometrin päässä Talvivaaran kaivoksesta Koirankoskella, jossa *outu haju pisti siellä asti nenään sateisena kesänä*. Talvivaaran vastustus yhdistää ihmisiä yli maakuntarajojen. Mielenosoituksissa *kainuulaisten rinnalla* kerrotaan olevan myös *äänekkäitä savolaisia*.

Helsingin Sanomissa mielenosoittajista muodostuu heterogeenisempi kuva. Mielenosoittajien joukossa mainitaan olevan muun muassa *opiskelijoita, Vihreiden nuorten ja opiskelijoiden liitto Vinon jäseniä, tutkija Veli Liikanen, vieremäläinen maanviljelijä Raili Eskelinen, iisalmelainen entinen konduktööri Rauno Pehkonen ja tuhoalueen ytimessä Kivijärvellä mökin omistavat Sinikka ja Fritz Peronius*. Onpa mielenosoituksissa mukana *puolivuotiias Hilla ja sekarotuinen Tokolaskin*, jota puhekielisesti nimitetään *miekkarikoiraksi*. Mielenosoittajien moninaiset taustat kirjoittautuvat uutisissa odotuksenvastaisiksi. Taustalla vaikuttaa kojärveläinen luonnonsuojeludiskurssi, joka pohjautuu käsitykseen mielenosoittajista ympäristön puolesta mieltään osoittavina nuorina luonnonsuojelijoina – sellaisina, joita Koi-järvellä oli 1970- ja 1980-luvun taitteessa totuttu näkemään.

32) *Maastossa seikkailevat ihmiset eivät näytä perusaktivisteilta. Joukossa on paljon eläkeläisiä.* (HS A6 29.11.2012)

Uutisessa eläkeläisten kerrotaan varautuneen *Stop Talvivaara -kansalaisliikkeen järjestämälle "luontoretelle" hyvin: kaikilla on saappaat*. Talvivaaran kaivosalueelle matkaava mielenosoittajaryhmä on puolestaan sonnustautunut *toppavaatteisiin, kaulaliinoihin, villakalsareihin ja lapsiin*. Pehmeät ja mukavat vaatteet luovat mielikuvaa ennemminkin leppoisisista mielenilmaisijoista kuin asiansa puolesta viimeiseen asti taistelevista aktivisteista. Tätä kuvaa vahvistaa myös mielenosoittajien toiminnan kuvaaminen.

4.5.2. Mielenosoittajien semanttiset roolit ja toiminnan kuvaaminen

Helsingin Sanomissa Talvivaaran mielenosoittajien odotetaan Koijärven mielenosoittajien tapaan sitovan itsensä ketjuilla ja liinoilla koneisiin, tekävän laittomuuksia ja olevan kenties jopa väkivaltaisia. Yhdessä uutisista todetaan, ettei *lynkkausmielialasta ole tietoaakaan* ja kerrotaan sidontavälineiden puuttumisesta. Lynkkausmielialan mainitseminen osoittaa, että sitä ympäristön puolesta mieltään osoittavilla odotetaan olevan – kuten sidontavälineitäkin.

33) *Mielenosoittajaväki pitäytyy lyömään vastuullisia sanan säilällä. Ketjut ja liinat loistavat poissaolollaan, joukkoa kiinnostaa korkean vallin takainen sakka-allas.* (HS A6 10.11.2012)

Mielenosoittajien laittomin teko on suuntaaminen reunavallille *muutaman vartijan estelyistä huolimatta*. Muilta osin suoran toimintaan liittyvät teot jäävät puheenaiheiksi, joista mielenosoittajat etäännyttävät itsensä käyttämällä nollapersoonaa.

34) *Jos Talvivaarassa aikoisi harrastaa suoraa toimintaa, mitä se olisi? Herättelee Mikkeli-tä kyytiin noussut tutkija Veli Liikanen, 33.* (HS A6 10.11.2012)

35) *Vinon toiminnanjohtaja Minttu Massinen vakavoituu piirun verran ja sanoo, että kahliutumalla putkien avulla sekä järjestäytymällä ajoväylille osan kaivoksen liikenteestä voisi pysäyttää.* (HS A6 10.11.2012)

Mielenosoittajat vaikuttavat itsekkin omaksuneen koirjärveläisen diskurssin mukaisesti näkemysmielenosoittajista suoran toiminnan harjoittajina. Kun mielenosoittajat eivät kuitenkaan odotuksista huolimatta harrasta suoraa toimintaa, jää heidän roolikseen olla Helsingin Sanomien uutisissa pääasiassa liikkuvia ja kaivoksen sulkemista vaativia tekijöitä sekä havaitsevia ja tuntevia kokijoita. Voidakseen osallistua Kainuussa järjestettävään mielenosoitukseen pääkaupunkiseudulla asuvien on matkustettava 600 kilometrin päähän; Helsingistä katsottuna Talvivaara on syrjässä ja kaukana. Kainuuseen päästäkseen pitää *startata, tehdä matkaa* ja *vyöryä vitostietä pitkin*, jotta voi *saapua* kaivosalueelle. Perille päästyään joukko *huutaa* ja *lyö sanan säilällä*. Ponnekkaisiin puheakti-ilmauksiin liittyy mielenosoittajien vaatimus kaivoksen sulkemisesta. Sulkemisvaatimukset perustuvat luonnon pilaantumista koskevaan ympäristödiskurssiin. Äänekäs vastustus ei kuitenkaan kestä kauaa, sillä Kainuun mielenosoituksen kerrotaan olevan ohi vajaassa tunnissa. Helsingin mielenosoitukseen osallistuvien ei tarvitse matkustaa Kainuuseen, vaan he *vaeltavat keskiviikon kaamoksessa läpi Helsingin keskustan*. Myös Helsingissä mielenosoittajat huutavat ja esittävät vaatimuksia. Tämän lisäksi he saavat jotakin tuloksellista aikaiseksi, sillä he onnistuvat *pakottamaan ministerit eteensä*.

Stop Talvivaara -liikkeen jäsenet eroavat käytöksellään muista mielenosoittajista. Heidän toimintansa näyttäytyy uutisissa muita mielenosoittajia konkreettisempänä ja analyytillisempänä. Stop Talvivaaran jäsenet ovat ensisijassa aktiivisia tekijöitä. He eivät luota viranomaisten tekemiin tutkimuksiin vaan ottavat itse vesinäytteitä, tarkastavat turvapadon ja antavat medialle lausuntoja siitä, mitä ovat nähneet Talvivaarassa tapahtuvan. Toiminta leimautuu osin puuhasteluksi, sillä uutisissa ei käy ilmi, että toiminnalla olisi suoraa vaikutusta viran-

omaisiin. Liikkeen toiminta ennemminkin tyrmätään. Kun Stop Talvivaara -liikkeet jäsenet pyrkivät mukaan viranomaisten tarkastuskierrokselle, heidät pysäytettiin portille. Lasse Fjölt kertoo, etteivät he *saaneet jätettyä tarkastajille edes kysymyslistaansa*.

Kokijoina Stop Talvivaara -liikkeen aktiivit ovat huolissaan ja epätietoisia siitä, mikä on ympäristöonnettomuuden kokonaiskuva. Muissa mielenosoittajissa kaivosyhtiön toimet herättävät huolen lisäksi järkytystä, ihmetystä sekä osassa myös innostusta.

36) *Pakko tänne oli lähteä, tähän voi olla meidän sukupolven Kojjärvi-kokemus, intoilee helsinkiläinen opiskelija Alexander Holst, 26. (HS A6 10.11.2012)*

Kun edellä esitetyn lisäksi huomioidaan esimerkiksi se, että Helsingin Sanomien uutisessa Kajaaniin suuntaavaa mielenosoittajaryhmää kutsutaan *opiskelijoiden, poliitikonalkujen ja kannuksensa jo näyttäneiden poliitikkojen retkueeksi*, joka merkitsee leikillisesti retkeläisseuruetta (KTS 2014), ja Stop Talvivaaran järjestämää tilaisuutta nimitetään lainausmerkeissä ”*luontoretkeksi*”, ei Helsingin Sanomissa muodostuva kuva mielenosoittajista ole erityisen vakavasti otettava. Uutisten perusteella mielenosoitukseen osallistuminen on ainakin osalle mielenosoittajista hauska retki ja kokemus, jolloin varsinainen asia jää taka-alalle. Pääkaupunkiseudulla asuville mielenosoittajille satojen kilometrien pituinen matka Sotkamoon on jo itsessään elämys. Myös suuren mediahuomion kohteena oleva mielenosoitus on kokemus, johon harvoin tarjoutuu mahdollisuus osallistua. Tältäkin osin taustalla vaikuttaa Kojjärven mielenosoituksesta kumpuava nostalgia: Kojjärven pelastaminen oli 1970- ja 1980-luvun nuorille luonnonsuojelijoille merkittävä tapaus, joka antoi alkusysäyksen muun muassa eduskuntapuolue vihreiden perustamiselle. Kuten Holstkin (esimerkki 36) toteaa, Talvivaaran tapauksesta odotetaan vastaavanlaista sukupolvea yhdistävää kokemusta, *digiajan Kojjärveä*, niin kuin Helsingin Sanomat otsikoi. Helsingin Sanomissa mielenosoittajien olemukseen ja käytökseen yhdistyvän pinnallisuuden ja tietynasteisen vähättelyn voi tulkita myös ironiaksi. Tästä hyvä esimerkki on toimittajan kirjoittama maininta mielenosoittajien varustautumisesta *villakalsarein*. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että ironiset piirteet liittyvät Kainuun mielenosoituksesta ja luontoretkestä kertoviin uutisiin mutta eivät Helsingin mielenosoitusuutiseen. Helsingissä mielenosoittajien toiminta on kaikkein aikaansaavinta: siellä *tuhat mielenosoittajaa pakotti ministerit eteensä*.

Kainuun Sanomissa mielenosoittajista muodostuva kuva ei ole yhtä rauhallinen ja lainkuuliainen kuin Helsingin Sanomissa. Ketjuja tai liinoja ei ole Kainuun Sanomien uutisten mielenosoittajillakaan, mutta villakalsareita vahvempaa varustusta on. Sami Maaranen hakkaa *rumpua, jonka kalvoon on kiinnitetty Kainuun ely-keskuksen ylijohdajan Kari Pääkkösen kas-*

vokuva, Jouko Harmoisella on kourassaan iso luuta ja Greenpeace on kiinnittänyt lipputan-
koihin julistuksen: Kainuun ely-keskus myyty Talvivaara Oy:lle.

Talvivaaran alueella tapahtuvaa, kaivosyhtiötä häiritsevää toimintaa Kainuun Sanomienkaan mielenosoittajat eivät harrasta. Kojärveläistä henkeä heiltä ei tosin odotetakaan samalla tavalla kuin Helsingin Sanomien mielenosoittajilta. Silti Kainuun Sanomissakin tulee esiin se, että mielenosoittajat ovat odotettua rauhallisempia.

37) *Tuohtumuksesta huolimatta tunnelma on rauhallinen eikä edes siviilipukuisten poliisien tarvitse puuttua peliin.* (KS A2 10.11.2012)

Koska Kainuun Sanomissa näkökulma on paikallinen, Kainuun Sanomissa mielenosoittajien rooli mielenosoitukseen matkaavina henkilöinä ei nouse esiin yhtä vahvasti kuin Helsingin Sanomissa. Kun mielenosoittajat ovat tekijöitä, he toimivat ennen kaikkea mielenosoitustilanteessa tai pyrkivät vaikuttamaan päättäjiin. Mielenosoituksissa mielenosoittajat *marssivat, huutavat, hakkaavat rumpua ja pitävät pystyssä plakaattia.* Viranomaisiin vaikuttamalla mielenosoittajat pyrkivät puuttumaan Kainuun ely-keskuksen toimintaan ja saamaan läpi vaatimuksensa kaivoksen sulkemisesta. Sulkemisperusteena on ympäristödiskurssiin lukeutuva käsitys luonnon pilaantumisesta. Mielenosoittajien vaikutuspyrkimykset näyttäytyvät vakavasti otettavina. Mielenosoittajat ovat tehneet *rikosilmoituksen Talvivaarasta ja Oulussa aktivistit aikoivat vierailla Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa.* Kun *kainuulaisten ja savolais-*
ten karvahattulähetystö lähtee Helsinkiin, *se käy luovuttamassa Talvivaaran sulkemista vaativan adressin maan hallitukselle.*

Kainuun Sanomissa mielenosoittajat esitetään Helsingin Sanomia harvemmin kokijoina. Tuohumusta todetaan olevan ilmassa (esimerkki 37), Jouko Harmoinen kuvaa erämaaluonnon pilaamista *törkeäksi* ja Reino Rönkkö *puhisee tapin olevan täynnä.* Tuntemukset ovat lähempänä suuttumusta kuin surua. Stop Talvivaara -liike mainitaan vain lyhyesti kahdeksassa Kainuun Sanomien uutisessa. Yllättävää on, että vain yhdessä uutisista liikkeen jäsenen Hannu Hyvösen kommentti esitetään suorana sitaattina, muu on epäsuoraa kerrontaa. Uutisissa liikkeen kerrotaan *kritisoineen* Talvivaaran varoallasalueista, ja Hannu Hyvönen on varoallasalueista *huolissaan.* Lisäksi Stop Talvivaaran jäsenten todetaan *pelkäävän,* että turvapadon vuoto kieliä padon pettämisestä. Toisin kuin muut mielenosoittajat, liikkeen jäsenet eivät koe vihaa vaan ennemminkin pelkoa ja surua.

Kainuun Sanomien uutisten perusteella mielenosoittajat ovat tosissaan vaatimustensa kanssa ja koettavat saada Talvivaara-yhtiön vastuuseen tekemisistään. Tätä tukee myös mielenosoittajien asema kokijoina. He eivät ”turhia” tunteile vaan vievät asioita eteenpäin. Syyt

Talvivaaran vastustukseen näyttäytyvät näin ollen enemmän järki- kuin tunneperäisinä. Kainuun ely-keskuksen ylijohdajan kuvalla varustettua rumpua hakkaava Sami Maaranenkin toteaa rummutuksen symboloivan *järjen takomista Kari Pääkkösen päähän*. Toisin kuin Helsingin Sanomissa, Kainuun Sanomissa mielenosoittajiin ei yhdisty ironiaa tai vähättelyä. Maininta *kainuulaisten ja savolaisten karvahattulähetystöstä* on yksittäinen leikillinen tyyli-poikkeama, joka kuvaa paikkakuntalaisten lähtemistä maaseudulta Helsinkiin ministereiden ja muiden vaikuttajien puheille (KTS 2014).²¹ Tämäkin ilmaus liittyy Kainuun Sanomien mielenosoittajien päätavoitteeseen: vaikuttamiseen päättäjiin, joilla on edelleen mahdollisuus vaikuttaa Talvivaaran toimintaan.

---

²¹ Kielitoimiston sanakirjassa ilmaus on muodossa *karvalakkilähetystö*.

5. Yhteenveto

Pro gradu -tutkielmassani olen tarkastellut, millaisina toimijoina Talvivaara-uutisoinnin osapuolet esitetään Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa marraskuussa 2012, jolloin Talvivaara kasvoi paikallisesta kiistasta valtakunnalliseksi konfliktiksi. Lingvistiksessä olen analysoinut toimijoita nimeämisen, semanttisten roolien ja verbiluokkien osalta. Tässä luvussa esitän yhteenvedon tuloksista lehtikohtaisesti. Käsittelen ensin Helsingin Sanomien tuloksia ja tämän jälkeen Kainuun Sanomien tuloksia. Saatujen tulosten merkitystä pohdin tutkielman viimeisessä luvussa.

5.1. Yhteenveto Helsingin Sanomien tuloksista

Talvivaara-uutisoinnin keskeisin toimija on Talvivaara-yhtiö, jonka ympärille kipsisakka-altaan vuodosta ja sitä seuranneista tapahtumista koostuva uutisointi rakentuu. Kipsisakka-altaan vuoto viimeistään teki kaivososakeyhtiö Talvivaarasta suomalaisten tunteman yhtiön, mikä näkyy myös nimitysten käytössä. Helsingin Sanomissa kaivososakeyhtiö Talvivaarasta ja sen tytäryhtiöstä Talvivaara Sotkamosta käytetään pääsääntöisesti sellaisia yksinkertaistettuja nimityksiä kuin *Talvivaara*, *kaivosyhtiö*, *kaivos*, *pörssiyhtiö* ja *yhtiö*. Nimitysten käyttö on Helsingin Sanomissa pääasiassa neutraalia ja kuvailevia etumääritteitä käytetään vähän. Silloin kun niitä käytetään, ovat negatiivissävytteiset nimitykset positiivissävytteisiä yleisempiä, ja yhtiö nimetään muun muassa *rahapulaan joutuneeksi Talvivaaraksi*, *kassakriisissä olevaksi velkaiseksi yhtiöksi* ja *varmaksi häviäjäksi*. Sama haittapuolien korostaminen nousee esiin myös semanttisia rooleja ja verbiluokkia tarkasteltaessa. Helsingin Sanomissa haittadiskurssi on hyötydiskurssia näkyvämpi. Yhtiön tekemät haitalliset teot liittyvät ympäristön pilaamiseen ja luottamuksen pettämiseen, hyödyt talouteen. Sen, mitä Talvivaara on, määrittävät uutisissa enemmän muut kuin Talvivaara itse. Yhtiön omat arvot, argumentit ja tavoitteet eivät välity tiedotteista uutisiin, sillä Talvivaara saa uutisissa lähinnä tapahtumien selostajan roolin. Talvivaara leimautuu uutisissa epäonnistujaksi ja syylliseksi. Passiivimuotoiset teko-verbis eivät anna yhtiölle kunniaa sen tekemästä työstä kipsisakka-altaan vuodon tukkimiseksi. Näyttää siltä kuin toimet etenisivät itsestään vailla kaivosyhtiön omia ponnisteluja. Talvivaara on tuuliajolla siihen saakka, kunnes Pekka Perä palaa toimitusjohtajan paikalle. Perä antaa yhtiölle kasvot ja lisää muiden toimijoiden luottamusta yhtiötä kohtaan.

Talvivaara-yhtiön tapaan myös osa Kainuun ely-keskusta koskevista uutisista pohjautuu toimijan itsensä laatimiin tiedotteisiin, mikä vaikuttaa Helsingin Sanomien ja Kainuun Sano-

mien uutisointiin yhtenäistävänä tekijänä. Niissä Helsingin Sanomien uutisissa, jotka voi havaita pohjautuvan ainakin osin ely-keskuksen tiedotteisiin, ely-keskus on ensisijassa konkreettisia tekoja tekevä aktiivinen tekijä. *Ely-keskus mittaa virtaamia* -tyyppiset ilmaukset esittävät ely-keskuksen inhimillisenä toimijana. Kollektiivisuutta vahvistavat monikon kolmannessa persoonassa olevat työntekijöiden suorat lainaukset. Työntekijät selvittävät uutisissa tilannetta kognitiivisin ja puheaktiverbein: he antavat arvioita ja lausuntoja Talvivaaran tilanteesta. Kommentointi on asiakeskeistä ja työntekijät pitävät tunteensa ja henkilökohtaiset mielipiteensä erossa tapahtumista, mitä viranomaisilta odotetaankin. Ely-keskus ei kuitenkaan pysty kontrolloimaan kaikkea itseään koskevaa uutisointia, ja ely-keskuksen rooli on olla uutisissa myös puheenaihe ja kritiikin kohde. Helsingin Sanomissa kriitikoina toimivat erityisesti akateemiset asiantuntijat, joilla on mediassa tärkeä rooli ongelman määrittelijöinä. Muiden toimijoiden välittämä kuva ely-keskuksesta on, että ely-keskus on toiminut Talvivaaran suhteen liian pehmeästi, sen toimintaan ei olla tyytyväisiä eikä sen uskota pystyvän hoitamaan sille annettuja tehtäviä. Ely-keskuksesta tulee patientti, josta tehdään kanteluita ja jolle ollaan valmiita myöntämään lisäresursseja. Ely-keskuksen ylijohtaja puolustautuu kritiikiltä vetoamalla käytettävien keinojen lainmukaisuuteen, jolloin vastuu Talvivaaran tilanteesta siirtyy kaivosta valvovalta ely-keskukselta lainsäätäjille. Ely-keskuksen kanta Talvivaaran tilanteeseen on, että kaivostoiminta kannattaa käynnistää uudelleen, kunhan se on ympäristölle turvallista. Myös tämän näkökannan perusteena on vastuudiskurssi: kun yhtiö jatkaa toimintaansa, vastuu yhtiön aiheuttamien seuraamusten hoitamisesta on sillä itsellään.

Poliitikoista analysoin tässä tutkielmassa ympäristöministeri Ville Niinistöä ja kehitysministeri Heidi Hautalaa, joka vastaa valtion omistajaohjauksesta. Heistä molemmista käytetään uutisissa tittelin, nimen ja puoluekannan ilmaisevia nimityksiä. Poliitikot ovat Helsingin Sanomissa semanttiselta rooliltaan ensisijassa tekijöitä, jotka suorittavat puheakteja. Kannanottoja poliitikoiden odotetaankin antavan, ja kun ne esitetään suorien sitaattien muodossa, saavat ne autenttisemman painoarvon kuin epäsuorasti esitettyinä. Niinistö asettuu lausunnilaan kuulijoidensa puolelle Talvivaaraa vastaan. Hän kehottaa kansalaisia hakemaan korvauksia vetoamalla oikeusdiskurssiin. Niinistö ei ota suoraan kantaa siihen, mitä Talvivaaralle pitäisi tehdä, mutta se on hänen puheistaan tulkittavissa: Niinistö toteaa, että mikäli hän ei olisi ministeri, hän olisi Talvivaaraa vastustavien mielenosoittajien joukossa. Toisin kuin monet muut poliitikot, Niinistö ei kritisoi viranomaisten toimia, vaan hän katsoo vastuun Talvivaaran tapahtumista olevan entisillä ministereillä. Omissa toimissaan Niinistö ei näe moitittavaa. Hän pitää ympäristöministeriön tekoja myös henkilökohtaisina saavutuksinaan ja uskoo tehneensä kaivosalan ympäristöongelmien ratkaisemiseksi enemmän kuin yksikään ministeri

aiemmin. Heidi Hautalan esittämät puheaktit ovat Niinistöä voimakkaampia. Uutisissa Hautala *vaatii, pamauttaa ja koventaa arvosteluaan* Talvivaaraa ja hallituksen puheenjohtajaa Pekka Perää kohtaan, jota Hautala painostaa toistuvasti astumaan julkisuuteen. Hautalan tehtävä näyttää tulevan suoritetuksi, kun Perä palaa yhtiön johtoon, sillä Hautala ei enää tämän jälkeen esiinny Helsingin Sanomien marraskuun uutisissa. Hautala leimautuu yhden asian poliitikoksi, joka ei ota kantaa valtion omistajuuteen Talvivaarasta, vaikka siitä hän poliitikkona vastaa.

Paikallisiksi toimijoiksi luen tässä tutkielmassa Talvivaaran kaivoksen lähialueella asuvat, mökkeilevät ja yritystoimintaa harjoittavat henkilöt. Helsingin Sanomissa Kainuu nähdään kansallisromanttisena luontoidyllinä, jonka Talvivaara on pilaamassa. Talvivaaran takia paikalliset ovat joutuneet osittain luopumaan luonnon virkistyskäytöstä ja muuttamaan investointisuunnitelmiaan. Talvivaara hankaloittaa paikallisten elämää vaikuttamalla niihin tekoihin, joita he voivat tehdä. Tämän lisäksi Talvivaaran vaikutukset ovat kouriintuntuvia. Uutisissa ilmaistaan fysiologisin verbein, kuinka Talvivaaran päästöt saavat ihon *kirvelemään* ja *kutisemaan*; Talvivaara tulee paikallisten iholle konkreettisesti. Helsingin Sanomissa paikalliset ovat äänessä yksilöinä, joita on haastateltu heidän kodeissaan, mökeillään ja työpaikoillaan. Uutisoinnissa on piirteitä tunnejournalismista, sillä yksilöitä vastassa on suuri yhtiö, jonka toimia kohtaan paikalliset tuntevat järkytystä, pelkoa, pettymystä, surua ja väsymystä. Tuntemukset pohjautuvat kolmeen diskurssiin: ympäristö-, talous- ja luottamusdiskurssiin. Paikalliset ovat huolissaan lähiluonnon pilaantumisesta, kiinteistöjen arvonlaskusta ja matkailutulojen vähenemisestä sekä odotusten romuttumisesta. Talvivaaran odotettiin tuovan Kainuuseen työtä, kohentavan aluetaloutta ja pitävän huolta ympäristöstä.

Talvivaaraa vastustavien mielenosoittajien joukko näyttäytyy Helsingin Sanomissa määrällisesti suurena ja heterogeenisenä: mielenosoituksiin osallistuu niin opiskelijoita, tutkijoita ja maanviljelijöitä kuin vauva ja miekkarikoirakin. Mielenosoittajien moninaiset taustat osoittautuvat uutisissa odotuksenvastaisiksi, sillä kojärveläisen luonnonsuojeludiskurssin mukaisesti mielenosoittajien odotetaan olevan nuoria opiskelijoita, jotka sitovat itsensä koneisiin. Suoran toiminnan teot jäävät kuitenkin vain puheenaiheiksi, joista mielenosoittajat etäännyttävät itsensä käyttämällä nollapersoonaa. Näin ollen mielenosoittajien roolina on olla uutisissa pääasiassa mielenosoituspaikalle liikkuvia ja puheaktiverbein kaivoksen sulkemista vaativia tekijöitä sekä havaitsevia ja tuntevia kokijoita. Villakalsareihin ja toppatakkeihin pukeutuneissa mielenosoittajissa kaivosyhtiön toimet herättävät huolta, järkytystä, ihmetystä ja osassa myös innostusta. Talvivaarasta odotetaan sukupolvea yhdistävää kokemusta, ja ainakin osalle mielenosoituksiin osallistuminen on hauska retki ja kokemus, jolloin varsinainen

asia jää taka-alalle. Mielenosoittajien olemukseen ja käytökseen liittyvä pinnallisuus saa Helsingin Sanomissa ironisia piirteitä, eikä mielenosoittajista muodostuva kuva ole erityisen vakavasti otettava. Stop Talvivaara -liikkeen jäsenet eroavat käytöksellä muista mielenosoittajista. Heidän toimintansa on konkreettisempaa ja analyttisempaa, vaikkakin se leimautuu osin puuhasteluksi, sillä uutisissa ei käy ilmi, että Stop Talvivaara -liikkeen toimilla olisi suoraa vaikutusta viranomaisiin.

5.2. Yhteenveto Kainuun Sanomien tuloksista

Helsingin Sanomien tapaan Kainuun Sanomissa käytetään Talvivaara-yhtiöstä pääosin sellaisia yksinkertaistettuja ja neutraaleja nimityksiä kuin *Talvivaara*, *kaivosyhtiö*, *kaivos*, *pörssi-yhtiö* ja *yhtiö*. Muita nimityksiä käytettäessä yhtiö muun muassa yhdistetään Pekka Perään nimeämällä yhtiö *Perän luomukseksi ja unelmien täyttymykseksi* sekä *Perän elämäntyöksi*. Kun Talvivaara-yhtiö on uutisissa semanttiselta rooliltaan aktiivinen tekijä, Talvivaaran haittadiskurssiin lukeutuvat teot koskevat ympäristön pilaamista, luottamuksen menettämistä ja mainetta. Vain Kainuun Sanomissa esiin nouseva mainediskurssi on yhteydessä talousdiskurssiin, sillä Talvivaaran uskotaan kolhivan Vuokatin ja kaivosteollisuuden mainetta, mikä liittyy pelkoon matkailutulosten vähenemisestä ja kaivosteollisuuden positiivisen kehityksen pysähtymisestä. Kainuun Sanomissa haittadiskurssi ei ole yhtä vahva kuin Helsingin Sanomissa, sillä Kainuun Sanomissa yhtiö ja sen johto pääsevät enemmän ääneen, mikä näkyy myös puheaktiverbien moninaisuutena. Tällöin muut toimijat eivät määritä yhtä vahvasti sitä, millainen yhtiö on, vaikkakin yhtiö on äänessä lähinnä tapahtumien selostajana. Kun Talvivaara on aktiivisen tekijän roolissa hyötydiskurssissa, esiin nousevat työllistämistä ja aluetaloutta koskevat vaikutukset. Talvivaaran positiiviset puolet tulevat Kainuun Sanomissa esiin myös muiden kuin tekoverbien yhteydessä: Kognitiiviset verbit tuovat ilmi suunnitelmat Talvivaaran ylösajosta. Aiheena Talvivaara on *mahdollisuus ja liian tärkeä päästettäväksi nurin*. Kaivoksesta ei olla valmiita luopumaan, sillä Kainuussa muistetaan, mitä hyvää Talvivaara on tuonut maakuntaan. Yhtiöön ja sen johtohenkilöihin yhdistetyt emotionaaliset kokemukset saavat heidät näyttämään läheisiltä ja inhimillisiltä toimijoilta. Pekka Perän odotetaan pelastavan Talvivaara ja aluetaloudellisesti koko Kainuu.

Kainuun ely-keskus inhimillistetään Kainuun Sanomissa paikoin jopa niin, että ely-keskus puhuu suorien lainausten muodossa. Tämä kertoo siitä, uutiset sisältävät suoria otteita ely-keskuksen tiedotteista, mikä osassa uutisia myös mainitaan. Niissä uutisissa, jotka voi

havaita perustuvan ainakin osin tiedotteisiin, ely-keskus on aktiivinen tekijä, joka tekee konkreettisia tekoja kipsisakka-altaan vuodon synnyttämän kriisin ratkaisemiseksi. Kainuun Sanomissa ely-keskuksen tekemistä mittaustuloksista raportoidaan hyvin tarkasti. Numeeriset ilmaukset herättävät luottamusta ja antavat tilanteesta tietoa niille lukijoille, jotka lukuja osaavat tulkita. Uutisissa ely-keskuksen työntekijät selvittävät tilannetta kognitiivisin ja puheaktiverbein. Kainuun Sanomissa ely-keskuksen työntekijät näyttäytyvät Helsingin Sanomia läheisimpinä ja inhimillisempinä, sillä vaikka he kommentoivat tilannetta asiallisesti, he tuovat esiin myös kokemuksiaan tilanteen huolestuttavuudesta, kiireellisyydestä ja paineesta. Kainuun Sanomissa akateemiset toimijat eivät ole äänessä yhtä vahvasti kuin Helsingin Sanomissa, ja ely-keskus saa kritiikkiä lähinnä poliittisilta toimijoilta, paikallisilta ja mielenosoittajilta. Myös lehti itse ottaa vahvasti kantaa siihen, että ely-keskuksen valvonta on pettänyt ja siltä odotetaan järeämpiä toimia Talvivaaran tilanteen ratkaisemiseksi. Paikalliset näyttäytyvät paikoin jopa ely-keskusta parempina asiantuntijoina, sillä he toimivat osassa tapahtumista Kainuun Sanomien ensimmäisinä tietolähteinä. Kun ely-keskus on Kainuun Sanomissa patientti, siitä tehdään kanteluita ja sille annetaan lisäresursseja. Ely-keskuksen ylijohtaja torjuu Kainuun Sanomissa viranomaisiin kohdistuneen kritiikin. Ely-keskuksen esiin tuoma kanta on, että kaivostoiminta kannattaa käynnistää uudelleen, kunhan se on ympäristölle turvallista.

Ympäristöministeri Ville Niinistö ja kehitysministeri Heidi Hautalasta käytetään Kainuun Sanomissa ensimmäisen kerran mainittaessa tittelin, nimen ja puoluekannan sisältäviä virallisia nimityksiä. Tämän jälkeen heihin viitataan tittelillä tai nimellä. Aktiivisten tekojen tekijänä Niinistö on ensisijassa puheaktien lausuja, joka kohdistaa sanansa kuulijajoukolle tai vielä laajemmin kansalaisille ja suomalaisille. Oikeusdiskurssiin vetoavilla puheillaan Niinistö asettuu pienten ihmisten puolelle suurta yhtiötä vastaan. Hän lupaa tehdä kaikkensa, jottei uusia talvivaaroja tule. Suorissa lainauksissa Niinistö käyttää yksipersonaalisia passiiveja, jotka hämärtävät tekijän. Kun Niinistö toteaa, että asioita *käydään läpi* ja viranomaisten riippumattomuutta *selvitetään*, lukijalle saattaa syntyä vaikutelma, että Niinistö on kyseisissä toiminna itse mukana, vaikka näin ei välttämättä ole. Niinistöön epäsuorassa kerronnassa yhdistetyt aktiiviset verbit eivät anna ympäristöministeristä erityisen aikaansaavaa kuvaa: Niinistö *vältelee, väistelee, nyökyttelee ja käy paikan päällä toteamassa, että kipsisakka-allas vuotaa yhä*. Kainuun Sanomissa Niinistö ei tuo itse esiin kantaansa Talvivaaran sulkemisesta, mutta sitä koetetaan tulkita aktiivisesti hänen puheistaan ja myös vihreät antaa ymmärtää, että Niinistö on kaivoksen sulkemisen kannalla. Kokijana Niinistö on turhautunut, mutta toisin kuin Helsingin Sanomissa, hän ei syyllistä ely-keskusta eikä entisiä ministereitä. Niinistö nä-

kee vastuun asioiden kuntoon saattamisesta olevan kaivosyhtiöllä. Tämä on viesti, jonka paikalliset ministeriltä varmasti haluavatkin kuulla. Heidi Hautala näyttäytyy Kainuun Sanomien uutisissa hyvin samankaltaisena toimijana kuin Helsingin Sanomissa, sillä osa Hautalaa koskevista uutisista perustuu tiedotteisiin tai on STT:n uutisia. Uutisissa Hautala suorittaa voimakkaita puheakteja, joilla hän vaatii Talvivaaralta selvityksiä ja Pekka Perältä julkisuuteen astumista. Hautala perustelee vaateitaan kognitiivisin verbein: hänen mielestään Talvivaara kärsii johtamisvajeesta ja hän arvioi Talvivaaran pilaavan koko kaivosalan maineen. Hautala vaatimukset toistuvat uutisissa, kunnes Perä astuu julkisuuteen. Tämän jälkeen Hautala ei enää palaa asiaan eikä suostu kommentoimaan myöskään valtion omistajuutta Talvivaarasta, vaikka siitä hän poliitikkona vastaa.

Kainuun Sanomissa haastateltujen paikallisten joukko on yllättävän samankaltainen kuin Helsingin Sanomissa. Tämä saattaa johtua siitä, että uutisten perusteella ainakin osa paikallista on jo kyllästynyt Talvivaaran jatkuviin ongelmiin, eivätkä he jaksakaan enää läpikäydä niitä julkisuudessa. Kainuun Sanomissa paikallisiin viitataan yksilöiden lisäksi ryhminä: lähi-seudun asukkaina, loma-asukkaina, yrittäjinä ja paikallisina. Ryhmänimitysten käyttö yleistää teot ja tuntemukset kaikkia ryhmään kuuluvia koskeviksi. Kainuun Sanomissa Talvivaara näyttäytyykin enemmän paikallisten yhteisenä kuin henkilökohtaisena ongelmana. Paikallisista Jormaskylä–Korholanmäen osakaskunnan jäsenet ottavat kantaa Talvivaaran teknisiin ongelmiin ja esittävät arvioita ongelmien syistä. Talvivaara hankaloittaa paikallisten elämää, mutta Kainuun Sanomissa fysiologiset vaikutukset eivät tule esiin. Kokijoina paikalliset tuntevat ainoastaan emotionaalisia tuntemuksia: pelkoa, epätietoisuutta, huolta, väsymystä ja kyllästymistä. Paikallisten tuntema väheksyntä ja ääneenpääsemättömyys on osin ristiriidassa sen kanssa, että paikalliset esiintyvät uutisissa myös patientteina, joille järjestetään keskustelutilaisuuksia ja teetetään asukaskyselyjä Talvivaaraan liittyen. Paikallisten tunteista päällimmäisenä on vastuudiskurssiin liittyvä huolestuneisuus: paikalliset peräänkuuluttavat yhtiön vastuuta hoitaa ympäristöasiat kuntoon. Yrittäjät näkevät Talvivaarassa silti jotain hyvääkin. Talvivaaran ansiosta yrittäjillä on ollut menestyksekkäitä vuosia. Tulevaisuuskin näyttää toiveikkaalta, koska Kainuu on muutakin kuin Talvivaara.

Mielenosoittajista luodaan Kainuun Sanomissa kuvaa määrällisesti mittavana joukkona. Yhdessäkään uutisessa ei kerrota suoraan, kenen järjestämiä mielenosoitukset ovat, mutta osa mielenosoittajista identifioidaan jonkin ympäristöliikkeen jäseneksi. Heidän lisäksi mielenosoituksiin osallistuu paikallisia, joilla on maantieteellinen tai muu henkilökohtainen side Talvivaaraan. Kainuun Sanomissa mielenosoittajilta ei odoteta samanlaista koijärveläistä henkeä kuin Helsingin Sanomissa. Silti Kainuun Sanomissakin tulee ilmi se, että mielenosoit-

tajat ovat odotettua rauhallisempia, vaikka he pieniä laittomuuksia tekevätkin. Tekijöinä mielenosoittajat toimivat mielenosoitustilanteessa tai pyrkivät vaikuttamaan päättäjiin. Vaikutuspyrkimykset näyttäytyvät vakavasti otettavina, sillä mielenosoittajat tekevät rikosilmoitusten ja adressin luovuttamisen kaltaisia toimia. Kokijoina mielenosoittajat tuntevat päällimmäisenä suuttumusta, Stop Talvivaara -liikkeen jäsenet ennemminkin pelkoa ja surua. Mielenosoittajien syyt Talvivaaran vastustamiseen näyttäytyvät uutisissa enemmän järki- kuin tunneperäisinä. Kainuun Sanomissa mielenosoittajiin ei myöskään yhdistetä samanlaisia ironisia piirteitä kuin Helsingin Sanomissa.

6. Lopuksi

Tässä luvussa pohdin lyhyesti saatujen tulosten sosiokulttuurista merkitystä eli sitä, millaisia sosiaalisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä tutkielman tuloksilla on. Tutkielman päätteeksi arvioin aineiston ja tutkimusmenetelmän toimivuutta sekä esitän jatkotutkimusmahdollisuuksia.

6.1. Tulosten sosiokulttuurinen merkitys

Media ei ole vain julkisen keskustelun areena ja tiedon välittäjä. Media myös rakentaa keskustelulle omat kehyksensä, ohjaa keskustelun suuntaa ja valikoi osanottajia. (Väliverron 1996: 16.) Kaikilla toimijoilla ei ole yhtäläiset mahdollisuudet päästä esiin joukkoviestimissä; mielenosoittaja on mediassa eri asemassa kuin ministeri. Toimijoiden valikoitumista journalistiksi lähteiksi tutkinut Luostarinen (1994: 50–52) erottaa kolmenlaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat toimijoiden kykyyn päästä esille julkisuudessa. Nämä tekijät osoittautuvat toimijuuskuvan muodostumisen kannalta keskeisiksi myös tässä tutkielmassa.

Toimijoiden esiintymiseen Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien uutisissa vaikuttaa ensinnäkin toimijan *yhteiskunnallinen asema*. Poliittinen ja taloudellinen valta helpottaa julkisuuteen pääsyä, mikä näkyy tiettyjen toimijoiden kohdalla suurena esiintymismääränä uutisissa. Koska aineisto koostuu Talvivaara-aiheisista uutisista, on Talvivaara-yhtiö uutisissa eniten esiintyvä toimija (taulukko 1). Myös viranomainen Kainuun ely-keskus esiintyy yli puolessa uutisista. Kolmanneksi suurin toimijaryhmä on poliitikot, joista tässä tutkielmassa huomioin ainoastaan Ville Niinistön ja Heidi Hautalan. Kipsisakkavuodon aikaiset tapahtumat hahmottuivat mediassa enemmän ympäristön kuin talouden kriisiksi, mikä vaikuttaa myös siihen, että ympäristöministeri Ville Niinistö esiintyy uutisissa selvästi valtion omista- jaohjauksesta vastaavaa ministeri Heidi Hautalaa enemmän.²² Vähiten uutisissa pääsevät ääneen tavalliset ihmiset²³. Paikalliset esiintyvät Kainuun Sanomissa vain kuudessa uutisessa, mikä on vähemmän kuin Helsingin Sanomissa, vaikka Kainuun Sanomia voidaan pitää Helsingin Sanomia paikallisempänä lehtenä. Paikallisten vähäinen määrä uutisissa selittynee ainakin osin Talvivaara-uutisoinnin pitkäaikaisuudella ja paikallisten kylläntymisellä Talvivaaran ongelmiin. Mielenosoittajien kohdalla huomionarvoista on, että Stop Talvivaara -

²² Tässä tutkielmassa en tarkastellut eri alojen asiantuntijoita omana ryhmänään, mutta heidänkin esiintymisensä uutisissa on määrällisesti mittavaa, sillä media on riippuvainen asiantuntijoista tiedon ja auktoriteetin lähteenä.

²³ Tämän tutkielman aineisto koostuu ainoastaan uutista. Mikäli aineisto sisältäisi myös mielipidekirjoituksia, olisi kansalaisten rooli todennäköisesti näkyvämpi.

liikkeen järjestäytyneet jäsenet pääsevät esille useammassa uutisissa kuin muut mielenosoittajat. He ovat lähestyneet toimituksia myös tiedottein, joista osa läpäisee uutiskynnyksen, joskin vain lyhyesti.

	Talvivaara-yhtiö	Kainuun ely-keskus	Ville Niinistö	Heidi Hautala	Paikalliset	Mielenosoittajat + Stop Talvivaara -liike
HS (47)	36	26	9	6	11	3 + 4
KS (82)	73	51	11	3	6	4 + 8

Taulukko 1: Toimijoiden esiintymismäärät Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien uutisissa. Tutkielman kokonaisaineisto koostuu 47 Helsingin Sanomien ja 82 Kainuun Sanomien uutisesta.

Toinen tekijä, joka vaikuttaa toimijoiden esiintymiseen lehdissä on toimijan *kyky ja mahdollisuudet vaikuttaa suoraan journalistiseen työprosessiin*. Tässä tutkielmassa journalistiseen työprosessiin vaikuttaminen tarkoittaa lähinnä tiedotteiden käyttöä. Uutisista on havaittavissa, että tiedotteita on käytetty Talvivaara-yhtiötä, Kainuun ely-keskusta, poliitikkoja ja Stop Talvivaaraa koskevissa uutisissa. Lisäksi Kainuun Sanomien uutisissa on hyödynnetty Talvivaaran ja Ville Niinistön blogia. Pelkkiä uutisia analysoimalla on vaikea sanoa, kuinka suuri osa uutisista pohjautuu tiedotteisiin, sillä kuten Koponenkin (2014) on tutkimuksessaan havainnut, tiedotteiden käyttöä ei aina mainita uutisissa. Tiedotteiden käyttö helpottaa, nopeuttaa ja alentaa journalistisen työn kustannuksia. Tiedotteiden käyttö näkyy uutisissa rakenteellisella tasolla ja uutisointia yhtenäistävänä tekijänä. Mitä enemmän eri lehtien uutisointi pohjautuu samoihin tiedotteisiin, sitä samanlaisempi on lehtien toimijoista muodostama kuva. Tässä tutkielmassa tämä näkyy selvästi esimerkiksi Heidi Hautalan kohdalla. Hautala esiintyy kuudessa Helsingin Sanomien uutisessa ja kolmessa Kainuun Sanomien uutisessa. Koska molempien lehtien kohdalla aineisto on pieni, osa uutisista on STT:n uutisia ja osa uutisista perustuu osin Hautalan tiedotteisiin, ei lehtien välillä ole juurikaan eroa siinä, millaisena toimijana ne Hautalan esittävät.

Kolmas toimijoiden esiintymiseen vaikuttava tekijä on *kulttuurinen pääoma*, joka on sidoksissa toimijan yhteiskunnalliseen arvostukseen. Kulttuurinen pääoma vaikuttaa siihen, millaisessa roolissa eri toimijat pääsevät esiin journalismin julkisuustilassa. Tässä tutkielmassa analysoimani nimitykset, semanttiset roolit ja verbivalinnat kertovat kulttuurisesta pääomasta: siitä miten eri toimijoita arvostetaan, miten heitä kohdellaan ja millainen heidän ase-

mansa on tässä ajassa. Toimijan kulttuurinen pääoma konkretisoituu usein siinä, miten pitkälle journalismissa annetaan toimijan määrätä oman julkisuutensa sisältö toimittajista riippumatta.

Tämän tutkielman perusteella on nähtävissä, että sanomalehdillä on osansa Talvivaaran tapauksen konfliktoitumisessa. Sekä Helsingin Sanomien että Kainuun Sanomien uutisissa Talvivaara näyttäytyy yhteiskunnallisena ongelmana. Helsingin Sanomissa ongelman taustalla vaikuttaa voimakkaimmin haittadiskurssi: yhtiötä, joka on pilannut ympäristön ja pettänyt luottamuksen, kohdellaan syyllisenä ja epäonnistujana, vastuuttomana ja epärehellisenä toimijana. Kainuun Sanomissa Talvivaara-yhtiö muodostuu ongelmaksi lähinnä siksi, että yhtiön vaikeuksien pelätään vaikuttavan Kainuun työllisyyteen ja aluetaloudelliseen kehitykseen sekä koko kaivosalaan. Yhtiön heikkoa asemaa ja arvostusta mediassa korostaa se, että Helsingin Sanomissa muut toimijat määrittävät enimmäkseen sen, millainen yhtiö Talvivaara on, ja yhtiön itsensä tekemä työ kriisin ratkaisemiseksi piilotetaan passiivisten ilmausten taa. Kainuun Sanomissa yhtiön johto pääsee enemmän ääneen, mutta siltikin lähinnä vain tapahtumien selostajana. Talvivaara-yhtiötä koskeva ongelma-keskeinen uutisointi vaikuttaa väistämättä myös yleisen mielipiteen muodostumiseen kaivosalasta.

Myös Kainuun ely-keskuksen rooli muodostuu mediassa negatiiviseksi. Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa useat eri toimijat kritisoivat ely-keskusta puolueellisuudesta, pehmeästä toiminnasta ja valvonnan laiminlyönnistä. Kainuun Sanomien tapauksessa myös lehti itse. Medialla ja kansalaisilla on selvästi tarve löytää odottamattomille ja ikäville tapahtumille selitys ja syyllinen. Ely-keskuksen kaltaiseen viranomaistoimijaan kritiikki on helppo kohdistaa, sillä se ei kohdistu yksittäiseen ihmiseen vaan organisaatioon. Talvivaaran tapauksen synnyttämän epäluottamuksen varjon voi odottaa seuraavan Kainuun ely-keskusta vuosia.

Tarkastelemistani toimijoista poliitikot näyttävät pystyvän vahvimmin määräämään itse oman mediajulkisuutensa sisällön. Helsingin Sanomissa ja Kainuun Sanomissa Ville Niinistö ja Heidi Hautala ovat ensisijassa puheakteja suorittavia tekijöitä. Kun puheaktit esitetään suorien lainausten muodossa, saavat ne autenttisen ja objektiivisen painoarvon. Varsinkin Hautalan kohdalla lehdet ovat hyödyntäneet myös poliitikon omia tiedotteita. Poliitikoille on tärkeää päästä mediassa esille ja keräämään poliittisia pisteitä. Heidi Hautala on molemmissa lehdistä melko vähän esillä ja vain yhden teeman (Talvivaaran vastuunoton) puolestapuhujana. Ville Niinistön kannalta merkityksellisintä lienee hänen leimautumisensa molemmissa lehdistä Talvivaaran vastustajaksi. Helsingin Sanomissa Niinistön kanta Talvivaaran sulkemisesta tulee ilmi epäsuorasti hänen omista puheistaan, Kainuun Sanomissa kantaa yritetään aktiivisesti tulkita ja sen ilmaisevat lopulta muut toimijat.

Paikallisille, mediajulkisuuteen tottumattomille, toimijakuvan muodostumisella on suuri henkilökohtainen merkitys. Helsingin Sanomissa paikallisia koskevassa uutisoinnissa on havaittavissa tunnejournalismin piirteitä. Tavallisten ihmisten ja suuren yhtiön vastakkainasettelu on jo itsessään tunteisiin vetoavaa, minkä lisäksi paikallisten kokemia tunteita tuodaan uutisissa näkyvästi esiin. Paikalliset ovat uhreja, joiden kokemuksilla on helppo vedota lukijoiden tunteisiin ja tuoda kriisi arkielämän tasolle. Kainuun Sanomissa paikalliset ovat vähän esillä. Kainuun Sanomissa Talvivaarasta on todennäköisesti uutisoitu niin monta vuotta, ettei lehti ehkä enää koe samanlaista tarvetta paikallisten haastattelemiselle kuin aiemmin, eivätkä toisaalta paikallisetkaan välttämättä enää halua puida Talvivaaraa julkisuudessa. Kun paikalliset ovat Kainuun Sanomien uutisissa esillä, Talvivaara koetaan enemmän yhteisenä kuin yksilöiden asiana. Haittojen lisäksi paikalliset tuovat esiin hyviä asioita, joista he ovat päässeet osallisiksi Talvivaaran ansioista.

Tutkielmassa tarkastelluista toimijoista mielenosoittajia kohdellaan arvolatautuneimmin. Helsingin Sanomien uutisoinnin perusteella näyttää siltä, että mielenosoittajien kohdalla koijärveläinen diskurssi on luonnollistunut. Huolimatta siitä, millaisia mielenosoittajat ovat, heitä verrataan historialliseen käsitykseen siitä, millaisia mielenosoittajien tulisi olla. Myös mielenosoittajilla itsellään on samankaltaisia odotuksia. Kun odotukset eivät toteudu, mielenosoittajiin yhdistetään Helsingin Sanomissa ironisia piirteitä. Myös Kainuun Sanomissa on havaittavissa piirteitä diskurssin luonnollistumisesta, mutta ne eivät ole yhtä voimakkaita. Kainuun Sanomissa mielenosoittajat näyttäytyvät ensisijassa vaikuttamaan pyrkivinä toimijoina, jotka tekevät tosissaan töitä ajamansa asiaan eteen. Molemmissa lehdissä järjestäytyneen Stop Talvivaara -liikkeen jäsenet ovat niitä, joiden toiminta näyttäytyy kaikkein konkreettisimpina ja analyttisimpana.

Kuva Talvivaara-uutisoinnin toimijoista ei synny yksin sanomalehtien uutisten perusteella, mutta ne osaltaan luovat sitä. Varsinkin silloin, kun ihmisillä ei ole omakohtaisia kokemuksia, he muodostavat käsityksensä, mielipiteensä ja mielikuvansa lukemansa ja kuulemansa perusteella. Talvivaaran tapauksen suhteen kansalaiset ovat paljolti median tietojen varassa ja median kautta he pitkälti muodostavat käsityksensä myös Talvivaara-uutisoinnin toimijoista. Siksi ei ole merkityksetöntä, millaista kuvaa toimijoista Helsingin Sanomat ja Kainuun Sanomat luovat. Toimijakuvien muodostamisella on merkitystä myös uutisgenreille ja lehdille. Jokainen uutisteksti vaikuttaa siihen, millaiseksi uutisgenre muotoutuu ja miten samankaltaisista aiheista jatkossa kirjoitetaan. Lukijat odottavat sitoutumattomilta lehdiltä objektiivisuutta, puolueettomuutta ja luotettavuutta. Edellä mainitut tekijät vaikuttavat lehden

uskottavuuteen. Lehden lukijoiden kannalta on kyse konkreettisesti siitä, saavatko he sitä, mitä tilaavat.

6.2. Aineiston ja tutkimusmenetelmän arviointia

Tässä tutkielmassa tarkoitukseni ei ole ollut selvittää totuutta siitä, millaisia Talvivaara-uutisoinnin toimijat ovat, vaan tutkia sitä, millaisina heidät esitetään mediassa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ikinä pyritä tutkittavan ilmiön tyhjentävään analyysiin tai lopulliseen selitykseen, sillä tutkimuksessa tiedostetaan se, että aineisto on aina rajallinen ja vain yksittäinen todellisuuden representaatio (Pietikäinen ym. 2009: 158). Toisenlaisella aineistolla tutkielmassa olisi päästy toisenlaisiin tuloksiin.

Helsingin Sanomien ja Kainuun Sanomien valinta aineiston lähteiksi oli onnistunut sikäli, että koska lehdet kuuluvat eri konserneihin, niissä ei ollut identtisiä uutisia. Toimitusten maantieteellinen sijainti näkyy uutisoinnissa, kuten myös se että Helsingin Sanomat on valtakunnallinen ja Kainuun Sanomat maakunnallinen lehti. Uutisten perusteella on havaittavissa, että lehdet elävät osin eri aikaa: Kainuun Sanomissa Talvivaara on ollut uutisoinnin keskiössä pitkään, Helsingin Sanomissa Talvivaara nousi otsikoihin toden teolla vasta kipsisakka-altaan vuodon myötä. Pitkäaikainen perspektiivi näkyy Kainuun Sanomien uutisissa laajempänä näkökulmana: Kainuussa muistetaan ongelmien lisäksi se hyvä, mitä yhtiö on tuonut seudulle. Toisaalta uutisoinnissa on havaittavissa myös kylläntymistä siihen, että Talvivaara on jälleen otsikoissa. Tämä selittänee sitä, ettei paikallisuus tule lehdessä esiin niin kuin voisi kuvitella eli paikallisten vahvana esilläolona uutisissa.

Määrällisesti aineisto ei jakaannu tasaisesti kahden lehden kesken. Kainuun Sanomissa Talvivaara-aiheisia uutisia julkaistiin marraskuussa 2012 lähes kaksi kertaa enemmän kuin Helsingin Sanomissa. Aineisto on eri suuruinen myös eri toimijaryhmien osalta. Esimerkiksi Kainuun Sanomissa Kainuun ely-keskus esiintyy 51 uutisessa ja paikalliset vain kuudessa uutisessa. Tiettyjen toimijaryhmien osalta aineisto on melko suppea, mutta se kuvaa hyvin sitä, ketkä mediassa pääsevät ääneen. Asiantuntijat, virkamiehet ja poliitikot hautaavat alleen tavallisten kansalaisten äänen.

Aineiston ilmestymisen ja tutkielman valmistumisen välillä on reilut kaksi vuotta aikaa. Ajallinen viive mahdollisti sen, että pystyin käyttämään tutkielmassa hyödyksi muita aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja dokumentteja, kuten Onnettomuustutkintakeskuksen julkaisemaa tutkintaraporttia koskien marraskuun 2012 tapahtumia. Vaikka ajallinen viive saattaa vähen-

tää tutkielman suurinta kiinnostavuutta, on Talvivaara-aihe silti yhä ajankohtainen, eikä Talvivaara tule katoamaan julkisuudesta lähivuosinakaan. Lisäksi tutkielman tulokset kertovat paitsi Talvivaaran tapauksesta, myös laajemmin median tavasta esittää toimijoita.

Tutkielmaa tehdessäni tiedossani ei ollut toista tutkimusta, jossa olisi päädytty täsmälleen samanlaisiin metodologisiin ratkaisuihin. Perinteisempi vaihtoehto olisi ollut valita tutkielman teoreettiseksi taustaksi systeemis-funktionaalinen kieliteoria ja tarkastella kielenkäyttöä metafunktiosta käsin. Halusin kuitenkin valita teoriaksi sosiaalisen konstruktionismin ja metodeiksi semanttiset analysoinnin välineet, jotta lähestymistapa aiheeseen olisi tuoreempi ja sidoksissa myös yhteiskunnalliseen tutkimukseen. Aineiston suuren koon vuoksi analysoin tekstejä vain kolmen kielenpiirteen osalta: verbiluokkien, semanttisten roolien ja nimeämisen. Kyseiset kielenpiirteet valitsin aineiston ominaislaadun perusteella. Verbiluokkien ja semanttisten roolien analysoinnissa haasteeksi muodostui odotetusti luokkien hämärärajaisuus. Aineiston perusteellisempi erittely olisi edellyttänyt verbiluokkien yksityiskohtaisempaa analysointia ja useamman kuin viiden semanttisen roolin tarkastelua.

Vaikka saatujen tulosten sosiokulttuuriseen merkitykseen olisi ollut mahdollista uppoutua vielä syvemmälle, osoittaa tutkielma sen, että kielentutkimuksella ja kielentutkimuksen metodisilla välineillä on annettavaa yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle. Tutkielmassa olen hahmottanut kielen sosiaalisena ilmiönä, jonka avulla yhteiskunnallisia ilmiöitä voidaan selittää; kielenkäyttö on osa todellisuutta, jota se merkityksellistää. Tutkielma sijoittuu osaksi sitä keskustelua, jota käydään yhteiskuntateorioita hyödyntävästä kielentutkimuksesta. Näen, että yhteiskunnallinen ulottuvuus ei vähennä kielentutkimuksen arvoa, päinvastoin: se osoittaa, kuinka monipuolisia mahdollisuuksia lingvistiksellä tutkimuksella on.

6.3. Jatkotutkimusmahdollisuudet

Talvivaara on saanut kipsisakkavuodon jälkeen runsaasti mediahuomiota. Pelkästään marras-joulukuussa 2012 Talvivaarasta julkaistiin 5 210 uutista ja artikkelia (Onnettomuustutkimakeskus 2014: 29). Käytettävissä oleva mittava aineisto tarjoaa lähes rajattomat mahdollisuudet tämän tutkielman laajentamiseksi. Olisi mielenkiintoista tarkastella muun muassa sitä, miten uutisointi muuttuu tapahtumien edetessä ja miten se vaikuttaa toimijoista muodostuvaan kuvaan. Oletettavaa on, että tapahtumien edetessä esimerkiksi talousdiskurssin merkitys korostuu ja se leimaa uutisointia yhä voimakkaammin.

Jo yksin tässä tutkielmassa käytetty aineisto tarjoaa sekin jatkotutkimusmahdollisuuksia. Aineistosta olisi mahdollista analysoida muitakin kuin niitä viittä toimijaryhmää, jotka tähän tutkielmaan valitsin. Metodeja muuttamalla aineistoon saisi uusia näkökulmia. Mahdollista olisi tarkastella esimerkiksi metaforia, argumentointia tai lauseenjäsenasemia ja sitä miten kuvat tukevat tekstiä. Toimijoiden lisäksi aineiston tutkimuskohteeksi soveltuisi muun muassa lehtien asennoituminen, jota tämänkin tutkielman perusteella on havaittavissa. Aineisto tulisi monipuolisemmaksi, jos siihen lukisi uutisten lisäksi muitakin tekstilajeja, kuten henkilöjuttuja, pääkirjoituksia ja mielipidekirjoituksia, joissa ainakin paikallisten olettaisi pääsevän paremmin ääneen.

Lähteet

- ALHO, IRJA – KAUPPINEN, ANNELI 2008: *Käyttökielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1154, tiede. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- BLOMQUIST, OUTI 1996: Mustien on määrä viipyä Valkealassa enintään kuukauden. Pakolaiset suomalaisissa sanomalehdissä. – Jyrki Kalliokoski (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä* s. 131–150. Kieli 9. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- BURR, VIVIEN 1995: *An Introduction to Social Constructionism*. London: Rotledge.
- ELY-KESKUKSEN TIEDOTEARKISTO: Ely-keskuksen tiedotearkisto. <http://www.ely-keskus.fi/web/ely/tiedotearkisto#.VLpKghz41Cc> (28.1.2015).
- FAIRCLOUGH, NORMAN 1989: *Language and power*. London: Longman.
- FAIRCLOUGH, NORMAN 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1979: *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 350. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HAKULINEN, AULI 1987: Persoonaviittauksen välttäminen suomessa. – Lea Laitinen, Pirkko Nuolijärvi, Marja-Leena Sorjonen & Maria Vilkuna (toim.), *Lukemisto. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä* s. 208–218. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 816. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HALL, STUART 2002: *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- HALLIDAY, M.A.K. 1978: *Language as social semiotic. The social interpretation of language and meaning*. London: Edward Arnold.
- HEIKKILÄ, ELINA 2006: *Kuvan ja tekstin välissä. Kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1065. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HEIKKINEN, VESA 1999: *Ideologinen merkitys. Kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 728. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HEIKKINEN, VESA – HIIDENMAA, PIRJO – TIILILÄ, ULLA 2000: *Teksti työnä, virka kielenä*. Helsinki: Gaudeamus.
- HEIKKINEN, VESA 2005: Arkea arkeissa. – Vesa Heikkinen (toim.), *Tekstien arki. Tutkimusmatkoja jokapäiväisiin merkityksiimme* s. 11–30. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 135. Helsinki: Gaudeamus.
- HEIKKINEN, VESA 2012a: Teksti. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 59–66. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169. Helsinki: Gaudeamus.
- HEIKKINEN, VESA 2012b: Konteksti. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 88–93. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169. Helsinki: Gaudeamus.
- HEIKKINEN, VESA 2012c (2004): *Tekstin kanssa. Kohti kielitieteellisen (kon)tekstintutkimuksen yleismallia*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. http://www.kotus.fi/files/2171/Tekstin_kanssa_VH_uudelleenjulkaisu.pdf (28.1.2014).

- HIIDENMAA, PIRJO 2000: Lingvistinen tekstintutkimus. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli diskurssi ja yhteisö. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä* 2 s. 161–190. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- HS 12.11.2010: Finanssivalvonta: Lehtomäellä ei sisäpiiritietoa Talvivaarasta. – *Helsingin Sanomat* 12.11.2010.
<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Finanssivalvonta+Lehtomäellä+ei+sisäpiiritietoa+Talvivaarasta/1135261594697> (9.9.2014).
- JAAKKOLA, MAARIT 2013: *Hyvä journalismi – Käytännön opas kirjoittajalle*. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- JOKINEN, ARJA – JUHILA, KIRSI – SUONINEN, EERO 1993: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- JOKINEN, ARJA 1999: Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 37–53. Tampere: Vastapaino.
- JUHILA, KIRSI & SUONINEN, EERO 1999: Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 233–252. Tampere: Vastapaino.
- KAINUUN SANOMIEN INTERNETSIVUT: Kainuun Sanomien internetsivut.
http://www.kainuusanomat.fi/asiakaspalvelu/yritystiedot_etusivu (31.3.2015).
- KALLIOKOSKI, JYRKI 1996: Johdanto. – Jyrki Kalliokoski (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä* s. 8–36. Kieli 9. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KANKAANPÄÄ, SALLI 2006: *Hallinnon lehdistötiedotteiden kieli*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.
- KARLSSON, FRED 1998: *Yleinen kielitiede*. Helsinki: Yliopistopaino.
- KEMPPAINEN, ELINA 2013: *Parasta ennen Talvivaara? Mediakirjoitusten rakentama kuva Talvivaarasta ja pohdintoja sen seurauksista Vuokatin matkailulliselle imagolle*. Matkailututkimuksen pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- KILPIÄ, VILLE 2013: *Kielelliset asenteet pörssitiedotteissa ja -analyysissä Case Talvivaara*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- KIVIRANTA, VARPU 2014: *Talvivaara Sotkamo hakeutuu konkurssiin*. – *Yle Uutiset* 6.11.2014.
http://yle.fi/uutiset/talvivaara_sotkamo_hakeutuu_konkurssiin/7604031 (10.11.2014).
- KL 12.3.2015: Talvivaaralle löytyi ostaja. – *Kauppalehti* 12.3.2015.
<http://www.kauppalehti.fi/uutiset/talvivaaralle-loytyi-ostaja/hk4FQBAH> (31.3.2015).
- KOIVISTO, HELINÄ 1987: *Partisiippien adjektiivistuminen suomen kielessä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 474. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura.
- KOIVURANTA, ESA 2015: Hallitus varaa lähes sata miljoonaa euroa ja perustaa uuden yhtiön Talvivaara-järjestelyihin – *Yle Uutiset* 24.2.2015.
http://yle.fi/uutiset/hallitus_varaa_lahes_sata_miljoonaa_euroa_ja_perustaa_uuden_yhtion_talvivaara-jarjestelyihin/7825319 (10.3.2015).
- KOKKO, MAARIT 2013: *Kaivosteollisuus. Toimialaraportti 3/2013*. TEM:n ja ELY-keskusten julkaisu. http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/1944/Kaivosteollisuus_2013.pdf (29.1.2014).

KOPONEN, JENNI 2014: *Vastuullinen kaivosyhtiö vai ympäristöpilaaja? Talvivaaran kriisi-tiedottaminen ja sen vaikutukset uutisointiin*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

KORHONEN, TIIA 2014: Talvivaaralle uhkasakko Kainuun Ely-keskukselta. – *Yle Kainuu* 5.3.2014. http://yle.fi/uutiset/talvivaaralle_uhkasakko_kainuun_ely-keskukselta/7120998 (10.11.2014).

KOSKELA, LASSE – ROJOLA, LEA 1997: *Lukijan ABC-kirja. Johdatus kirjallisuuden nykyteorioihin ja kirjallisuudentutkimuksen suuntauksiin*. Tietolipas 150. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

KTS = *Kielitoimiston sanakirja 2014*. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisu 35. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi>

LARJAVAARA, MATTI 2007: *Pragmasemantiikka*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1077. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

LAUSMAA, JUKKA 1999: *Kriittinen tekstintutkimus Lähi-idän uutisista*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

LEHTONEN, MIKKO 1998: *Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia*. Tampere: Vastapaino.

LUOSTARINEN, HEIKKI 1994: *Mielen kersantit. Julkisuuden hallinta ja journalistiset vastastrategiat sotilaallisissa konflikteissa*. Helsinki: Hanki ja jää.

LUUKKA, MINNA-RIITTA 2000: Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* s. 133–160. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

LUUKKA, MINNA-RIITTA 2002: M.A.K. Halliday ja systeemifunktionaalinen kielitiede. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita*. s. 89–123. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 4. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

LÄHTEENMÄKI, MIKA 2002: Dialoginen näkökulma kieleen: Mihail Bahtin ja Valentin Vološinov. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita* s. 179–200. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 4. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

MAINIO, TAPIO – HEIKKINEN, MIKKO-PEKKA – HUUSKONEN, MATTI 2012: Miljardien hyödyt vai miljardien haitat? – *Helsingin Sanomat* 18.11.2012 s. A4.

MERITÄHTI, PÄIVI 2014: Harjavallan nikkeli päästö Suomen historian suurin. – *Yle Satakunta* 9.7.2014. http://yle.fi/uutiset/harjavallan_nikkelipaasto_suomen_historian_suurin/7346300 (9.9.2014).

MÄNTYNYNEN, ANNE 2006: Näkökulmia tekstin ja tekstilajien rakenteeseen. Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 42–71. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

ONIKKI-RANTAJÄÄSKÖ, TIINA – SIIROINEN, MARI 2008: Johdannoksi. Tiina Onikki-Rantajääskö & Mari Siironen (toim.), *Kieltä kohti* s. 8–23. Keuruu: Otava.

ONNETTOMUUSTUTKINTAKESKUS 2014: *Ympäristöonnettomuus Talvivaaran kaivoksella marraskuussa 2012*. Tutkintaselostus 5/2014. http://www.turvallisuustutkinta.fi/material/attachments/otkes/tutkintaselostukset/fi/muutonnettomuudet/2012/k2wFN7MMJ/Y2012-03_Tutkintaselostus.pdf (7.11.2014).

- PAJUNEN, ANNELI 1999: *Suomen verbirektiosta. Verbin argumenttirakenteen jäsenten valinnasta*. Yleisen kielitieteen julkaisuja 1. Turku: Turun yliopisto.
- PAJUNEN, ANNELI 2001: *Argumenttirakenne. Asiantilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- PÄLLI, PEKKA 2003: *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Tampere: Tampere University Press.
- RÖNTY, HEIKKI 2014a: Talvivaaran kipsisakka-altaan vuoto oli tietoista riskinottoa. – *Yle Kainuu* 3.2.2014.
http://yle.fi/uutiset/talvivaaran_kipsisakka-altaan_vuoto_oli_tietoista_riskinottoa/7065969 (9.9.2014).
- RÖNTY, HEIKKI 2014b: Selvitysmies: Talvivaara voi jatkaa – velkoja leikattava jopa 99 prosenttia. – *Yle Kainuu* 30.9.2014.
http://yle.fi/uutiset/selvitysmies_talvivaara_voi_jatkaa__velkoja_leikattava_jopa_99_prosenttia/7498960 (10.11.2014).
- RÖNTY, HEIKKI 2015a: Talvivaara sai luvan purkuputkelle – ehdot hakemusta tiukemmat. – *Yle Kainuu* 23.4.2015.
http://yle.fi/uutiset/talvivaara_sai_luvan_purkuputkelle__ehdot_hakemusta_tiukemmat/7948808 (25.4.2015).
- RÖNTY, HEIKKI 2015b: Talvivaara-oikeudenkäynti alkaa vasta kesälomien jälkeen. – *Yle Kainuu* 29.1.2015.
http://yle.fi/uutiset/talvivaaraoikeudenkaynti_alkaa_vasta_kesalomien_jalkeen/7767564 (11.3.2015).
- SAAVALAINEN, HELI 2015: Talvivaaran lisäjärjestelyihin tulossa 97 miljoonaa lisärahaa – Tunteet kävivät kuumina aluehallintoviraston Talvivaara-kuulemistilaisuudessa. – *Helsingin Sanomat* 24.2.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1305931328523> (11.3.2015).
- SAEED, JOHN I. 2010: *Semantics. Third Edition*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- SAMMALLAHTI, PEKKA 2002: Lauserakenteen kuvaamisesta 1. – *Virittäjä* 4/2002 s. 536–562.
- SANOMAN INTERNETSIVUT: Sanoma-konsernin internetsivut.
<http://www.sanoma.com/en/who-we-are/organisation/news/newspapers> (31.3.2015).
- SAUKKONEN, PAULI 2001: *M maailman hahmottaminen teksteinä. Tekstirakenteen ja tekstilajien teoriaa ja analyysia*. Helsinki: Yliopistopaino.
- SAVIKKO, SANNA 2015: Talvivaara Sotkamon rahat hupenevat – lisämiljoonia haetaan valtiolta todennäköisesti ennen vaaleja. – *Yle Uutiset* 22.1.2015.
http://yle.fi/uutiset/talvivaara_sotkamon_rahat_hupenevat__lisamiljoonia_haetaan_valtiolta_todennakoisesti_ennen_vaaleja/7755129 (10.3.2015).
- SHORE, SUSANNA 2012a: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 131–157. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169. Helsinki: Gaudeamus.
- SHORE SUSANNA 2012b: Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 158–185. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169. Helsinki: Gaudeamus.

- SIPOLA, TIMO 2012: Talvivaaran linnut kuolivat myrkytykseen. – *Yle Oulu* 22.5.2012. http://yle.fi/uutiset/talvivaaran_linnut_kuolivat_myrkytykseen/6105914 (9.9.2014).
- SYKES, MARY 1985: Discrimination in Discourse. – Teun A. van Dijk (toim.), *Handbook of discourse analysis. Volume 4. Discourse Analysis in Society* s. 83–101. London: Academic Press.
- SWALES, JOHN M. 1990: *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- TALVIVAARAN BLOGI: Talvivaaran kaivoksen Paikan päällä -blogi. <http://www.paikanpaalla.fi> (8.9.2014).
- TALVIVAARAN INTERNETSIVUT: Talvivaaran kaivososakeyhtiön internetsivut. <http://www.talvivaara.com> (8.9.2014).
- TALVIVAARAN KAIVOSOSAKEYHTIÖ OYJ 2009: *Vuosikertomus 2009*. http://www.talvivaara.com/files/talvivaara/Annual%20Reports/Talvivaara_Vuosikertomus_2009.pdf (8.9.2014).
- TIAINEN, HEIDI – SAIRINEN, RAUNO – MONONEN, TUIJA 2014: *Talvivaaran kaivoshankkeen konfliktoituminen*. <http://www.edilex.fi/lakikirjasto/14254>. Julkaistu myös teoksessa Ympäristöpolitiikan ja oikeuden vuosikirja 2014.
- TS 24.4.2013: Talvivaaran tulos syvälle – tuotantonäkymät entisellään. – *Taloussanomat* 24.4.2013. <http://www.taloussanomat.fi/porssi/2013/04/24/talvivaaran-tulos-syvälle-tuotantonakymat-entisellaan/20135932/170> (10.9.2014).
- TÖRMÄ, HANNU – REINI, KAARINA 2009: *Suomen kaivosalan aluetaloudelliset vaikutukset elinkeinorakenteeseen ja työllisyyteen*. Raportteja 37. Helsingin yliopisto. Ruralia-instituutti. <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja37.pdf> (1.4.2015).
- VALTONEN, SANNA 1998: Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. – Anu Kantola, Inka Moring & Esa Väliaverronen (toim.), *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan* s. 93–121. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- VARIS, MARKKU 2004: Morfologista tyyliä, ideologista sisältöä. – Markku Varis (toim.), *Lehtikieli tutkimuskohteena* s. 7–22. Suomen ja saamen kielen logopedian laitoksen julkaisuja N:o 25. Oulu: Oulun yliopisto.
- VIRSU, VILLE 2007: Sosiaalisten ongelmien retoriikkaa: tapaus doping. – *Virittäjä* 3/2007 s. 346–366.
- VISK = Auli Hakulinen – Maria Vilkkuna – Riitta Korhonen – Vesa Koivisto – Tarja Riitta Heinonen – Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk>
- VÄLIVERRONEN, ESA 1996: *Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Tampere: Vastapaino.
- YLIPIESSA, ANNI 2013: *Organisaation epäonnistumisen diskursiivinen rakentuminen Talvivaara-uutisoinnin yhteydessä*. Johtamisen pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- YLI-VAKKURI, VALMA 1986: *Suomen kieliopillisten muotojen toissijainen käyttö*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen julkaisuja 28. Turku: Turun yliopiston offsetpaino.

Liite 1: Aineisto

Helsingin Sanomien aineisto

Talvivaaran kaivoksen jätevesiallas vuotaa HS A4 5.11.2012
Kaivoksesta karkaa yhä jätevettä HS A4 6.11.2012
Ville Niinistö huolestui vuodosta HS A4 6.11.2012
Nikkeliä 50 kertaa yli sallitun HS A5 7.11.2012
Ministeri Hautala vaati Pekka Perää esiin HS A5 7.11.2012
Oikeusoppineet: Talvivaara häviäisi oikeudessa HS A5 7.11.2012
Ympäristöön valuu uraania HS A4 8.11.2012
Ennen laki ei tuntenut kaivosten patoaltaita HS A4 8.11.2012
Vuotokohta löytyi kipsikerroksen alta HS A4 8.11.2012
Hautala vaati Pekka Perältä suoraselkäisyyttä HS A4 8.11.2012
Vuotoa tukitaan hiekkasäkein HS A4 9.11.2012
Talvivaara harkitsee lisärahan hankintaa HS A4 9.11.2012
Hallitukselta vaadittiin painetta Talvivaaralle HS A4 9.11.2012
Talvivaara syytti sanasodan HS A6 10.11.2012
Digiajan Kojjärvellä vaadittiin tehtaan sulkemista HS A6 10.11.2012
Talvivaaralle ei lupaa käynnistää tuotantoa HS A6 10.11.2012
Talvivaara toi 550 työpaikkaa HS A6 10.11.2012
Tuhojoet vaativat vuosien hoitoa HS A7 11.11.2012
Varusmiehiä halutaan tukkimaan Talvivaaran vuotoa HS A7 11.11.2012
Ville Niinistö vilautti uuden ympäristöviraston perustamista HS A7 11.11.2012
Talvivaaran padotun jäteveden kohtalo vielä auki HS A4 12.11.2012
Talvivaarasta lähijärviin yli tuhat kiloa nikkeliä HS A5 13.11.2012
Professori: Kaivosta ei kannata sulkea HS A5 13.11.2012
Solidium vaati Talvivaaralta parempia riskiarvioita jo kesällä HS A5 13.11.2012
Alumiini tappaa järven kalat HS A5 14.11.2012
Lähijärvistä aloitetaan tehostettu näytteenotto HS A5 14.11.2012
Talvivaara kaipaa lisärahoitusta HS A4 15.11.2012
Ilmatyynyalue nouti näytteet Kivijärvestä HS A4 15.11.2012
”Talvivaara kiinni ja heti!” HS A4 15.11.2012
Ilmatyynyalue nouti näytteet Kivijärvestä HS A5 15.11.2012
Perä: Talvivaaran talous kestää HS A4 16.11.2012
Perä vahvisti altaan liian happaman veden HS A4 16.11.2012

Talvivaara tahrasi Sonkajärven luontomatkailun HS A4 16.11.2012
Tukes ei luvannut metallitehtaalle käynnistyslupaa HS A4 16.11.2012
Hautala tyytyväinen Perän esiintuloon HS A4 16.11.2012
Ympäristötietämys vähenee elyissä HS A5 17.11.2012
Miljardien hyödyt vai miljardien haitat? HS A4 18.11.2012
Kaivosyhtiö aikoo tyhjentää louhosvesiä Jormasjärveen HS A5 20.11.2012
Metallipitoisuudet yhä koholla, asukkaat ja aktiivit huolissaan HS A5 20.11.2012
Myrkkypäästöjä joka vuosi HS A5 20.11.2012
Talvivaaran ei tarvitse maksaa Fortumille korvauksia HS A5 20.11.2012
Talvivaaran tehtaan ovet pysyvät säpissä HS A4 21.11.2012
Talvivaaran aiheuttamiin kuluihin esitetään lisää rahaa HS A4 21.11.2012
Talvivaaran turvapato vuotaa suotovettä HS A8 22.11.2012
Luontoretellä Talvivaarassa HS A6 29.11.2012
Pekka Perä: Sotku pitää siivota HS A6 29.11.2012
Talvivaara jatkaa louhintaa vasta kesällä HS A6 29.11.2012

Kainuun Sanomien aineisto

Kipsisakka-altaan vuoto pysäytti Talvivaaran metallitehtaan KS A2 5.11.2012
Heikoin lenkki petti taas KS A2 6.11.2012
Vuotoa jo satojatuhansia kuutioita KS A2 6.11.2012
Sakka-altaan vuoto yhä 6000 kuutiota tunnissa KS A2 7.11.2012
Käynnistyspäätös tänä aamuna kello yhdeksän KS A2 7.11.2012
Kainuun ely-keskus joutui arvosteluryöppyyn KS A3 7.11.2012
Hautala vaatii Perää esiin – Perä vaikenee KS A3 7.11.2012
Sukellusrobotti tutki sakka-altaan vuotokohtia KS A3 7.11.2012
Reikä löytyi, tehtaan ylösajo viivästyi KS A2 8.11.2012
Vuotoveden uraanista ei vaaraa terveydelle KS A2 8.11.2012
Paula Lehtomäki: Ely-uudistus ei ole syyllinen KS A3 8.11.2012
”Kaikkia keinoja ei ole käytetty” KS A3 8.11.2012
Painetta uhkasakoista ja jopa sulkumääräyksestä KS A17 8.11.2012
Niinistö: Nyt saa jo riittää KS A17 8.11.2012
Tuhon laajuus on vielä arvoitus KS A2–A3 9.11.2012
Portilla vaadittiin pönkkää Talvivaaran ovelle KS A2 9.11.2012
Ely-keskus ei sulje Talvivaaraa KS A3 9.11.2012

Selvitysryhmä tarttuu Talvivaaraan KS A3 9.11.2012

Eduskunta hyvin huolissaan Talvivaarasta KS A4 9.11.2012

Allasta suunnitellut virkamies jääväsi itsensä KS A4 9.11.2012

”Ely-keskuksen ylijohhtajan on erottava” KS A2–A3 10.11.2012

Vihreät: Koko Talvivaaran kaivos on suljettava KS A2–A3 10.11.2012

Ely-keskus: Sulkeminen ei ratkaise ongelmaa KS A3 10.11.2012

Talvivaaran tehdas seisoo toistaiseksi KS A4–A5 10.11.2012

Uraanivesi kulkenut kilometrien päähän KS A4 10.11.2012

Huoli lähijärvien rannoilla on kova KS A8 10.11.2012

Allas uhkaa tyhjentyä ennen vuodon tukkimista KS A3 11.11.2012

Jätevesi ei enää juokse luontoon KS A2–A3 12.11.2012

Onko pahin nyt ohi? KS A2 12.11.2012

Maastoon valuu viisi miljoonaa euroa viikossa KS A2 13.11.2012

Kainuun ely-keskus teki poliisille tutkintapyynnön KS A4 13.11.2012

Uusi pato lisää tuntuvasti vesivarastotilaa KS A5 13.11.2012

Moni analyytikko vaikenee Talvivaaran tulevaisuudesta KS A5 13.11.2012

Talvivaaran vaikeudet sumentavat pk-yrittäjän riemua KS A6 13.11.2012

Vuoto tyrehtyi hiukan, tehdas pysyy kiinni KS A2–A3 14.11.2012

Vain väliaikainen vaikutus KS A2 14.11.2012

”Ehdottomasti viimeinen kerta” KS A4 14.11.2012

Vuodon virheistä vuosiksi oikeuteen KS A6 14.11.2012

Ympäristölupa viivästynee vuodon takia KS A6–A7 14.11.2012

Talvivaaran pelastajaksi Suomen valtio? KS A2–A3 15.11.2012

Maakunnan aluekehitysjohtaja: Kainuu jäisi Talvivaaran konkurssissa tyhjän päälle KS A2–A3 15.11.2012

Onnettomuustutkintakeskus aloittaa tutkinnan KS A3 15.11.2012

”Onhan se törkeää, jos luonto pilataan” KS A4 15.11.2012

Allas vuoti kuiviin KS A5 15.11.2012

Pekka Perällä vain muutama viikko aikaa ihmeeseen KS A2 16.11.2012

Ei merkkejä kalakuolemista KS A2–A3 16.11.2012

Pekka Perän Talvivaara-painajainen KS A4 16.11.2012

Vesitase varoitti tulevasta KS A2–A3 17.11.2012

Kalakuolemista ei merkkejä KS A4 17.11.2012

Kainuun ely-keskus saamassa lisävoimaa KS A4 17.11.2012

Metallitehdas käyntiin ehkä maanantaina KS A4–A5 18.11.2012

Happamuus ja päästöarvot ovat laskeneet Talvivaaran päästöalueella KS A4 18.11.2012
Talvivaaran päästön merkittävin vaikutusalue näyttää vakiintuneen KS A4 18.11.2012
Puhdasta luontoa riittää yhä KS A6 18.11.2012
Talvivaaran vahingoista jätetty jo miljoonien korvausvaateet KS A6–A7 18.11.2012
Talvivaaran lähivesistä ei ole löytynyt kuolleita kaloja KS A3 19.11.2012
Myrkkypitoisuudet yhä haitallisen korkeita KS A2–A3 20.11.2012
Metallitehtaan käynnistys esillä taas tänään KS A2 20.11.2012
Talvivaaran ympärillä paljon avoimia kysymyksiä KS A2–A3 21.11.2012
Tehostettu seuranta jatkuu Talvivaaran lähivesillä KS A2–A3 21.11.2012
Talvivaara yrittää ajaa tehtaan ylös sunnuntaiksi KS A2–A3 22.11.2012
Pato tihkuu läpi KS A2–A3 22.11.2012
Altaat piripinnassa – Kuusilampi tyhjennetään pohjoiseen vesistöön KS A3 22.11.2012
Talvivaara ja ely-keskus: laadunvalvojaa ei kerrota KS A3 22.11.2012
Talvivaaran turvapato vuotaa suotovettä KS A8 22.11.2012
Nyt vuotaa Talvivaaran hätäpato KS A3 23.11.2012
Talvivaaran metallitehdas pyörii KS A3 23.11.2012
Pekka Perä: Pahan kierre poikki KS A4 23.11.2012
Turvapadon vuoto ennallaan KS A6 24.11.2012
Ville Niinistö lupaa apua Talvivaara-oikeudenkäynteihin KS A6 25.11.2012
Lumijoen suoalueen kuntoa selvitetään KS A3 27.11.2012
Talvivaara saa juoksentaa vettä Härkäpuroon KS A2–A3 28.11.2012
Talvivaara: Vältä Lumijoen varren rantoja KS A3 28.11.2012
Stop Talvivaara perää metallisakan koostumusta KS A3 28.11.2012
”Vuodon aiheutti varmaan vesimassa” KS A2–A3 29.11.2012
Malmintuotannossa jarru päällä pitkään KS A3 29.11.2012
Ympäristön tarkkailu yhtiölle KS A3 29.11.2012
Ely varoittaa: Älä käytä Talvivaaran lähistön vesiä ja kaloja KS A4 30.11.2012
Talvivaaran vesissä lähes syövyttäviä pH-arvoja KS A4 30.11.2012